

RINKOTYRA
MARKET RESEARCH
ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAI
AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

3(29)
2005

VILNIUS

LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF AGRARIAN ECONOMICS

Leidinio „Rinkotyra“ Nr. 3(29) pirmojoje dalyje „Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinka“ pateikiama pokyčių per 2005 metų I-ąjį pusmetį šalies grūdų, rapsų, linų, bulvių, daržovių, vaisių ir uogų, pieno, mėsos, kiaušinių ir žuvų rinkose apžvalga. Analizuojamos žemės ūkio produkcijos gamybos, supirkimo apimtys, kainos, eksporto ir importo srautas, lyginama su kaimyninėmis ir kitomis ES bei trečiosiomis šalimis.

Antrojoje dalyje „Moksliniai tyrimai ir analitinės apžvalgos“ analizuojama Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2005 metų I-ąjį pusmetį, smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kaime ir kiaulininkystės Lietuvoje perspektyvos, pokyčiai ES ir Lietuvos cukraus sektoriuje bei apžvelgiamos galimybės Lietuvai pasinaudoti ES parama žemės ūkio produktų pardavimams skatinti.

Prieduose – informacija apie kai kurių žuvų ir jų produktų eksportą ir importą bei Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybą 2005 metų I-ąjį pusmetį.

Redakcinė kolegija:
Editorial Board:

dr. Vygantas Katkevičius, dr. Irena Kriščiukaitienė, doc. dr. Arvydas Kuodys,
dr. Ramutė Naujokienė, dr. Nijolė Pelanienė, doc. dr. Gediminas Radzevičius,
doc. dr. Aleksandras Savilionis, Virgilijus Skulskis

TURINYS

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ RINKA

Grūdai. <i>V. Dmuchovskaja</i>	5
Rapsai. <i>L. Grinevičius</i>	16
Linai. <i>L. Grinevičius</i>	19
Bulvės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	22
Daržovės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	28
Vaisiai ir uogos. <i>A. Armonienė</i>	36
Pienas. <i>D. Mikelionytė</i>	43
Mėsa. <i>A. Gapšys</i>	53
Kiaušiniai. <i>L. Grinevičius</i>	64
Žuvys ir jų produktai. <i>A. Motova</i>	69

MOKSLINIAI TYRIMAI IR ANALITINĖS APŽVALGOS

Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2005 metų I-ąjį pusmetį. <i>T. Petuchova</i>	75
Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros perspektyvos kaime. <i>E. Ribašauskienė</i>	83
Kiaulininkystės perspektyvos Lietuvoje. <i>A. Gapšys</i>	91
Europos Sąjungos žemės ūkio produktų pardavimų skatinimo programos. <i>A. Armonienė</i>	99
Pokyčiai cukraus rinkoje. <i>V. Vaikutis</i>	105

SANTRUMPOS	108
-------------------------	------------

PRIEDAI

1 priedas. Žuvų ir jų produktų užsienio prekyba	109
2 priedas. Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekyba	111

Priedus parengė: A. Motova, T. Petuchova

CONTENTS

LITHUANIAN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS MARKET

Cereals. <i>V. Dmuhovskaja</i>	5
Rape. <i>L. Grinevičius</i>	16
Flax. <i>L. Grinevičius</i>	19
Potatoes. <i>I. Lukošūtė</i>	22
Vegetables. <i>I. Lukošūtė</i>	28
Fruit and berries. <i>A. Armonienė</i>	36
Milk. <i>D. Mikelionytė</i>	43
Meat. <i>A. Gapšys</i>	53
Eggs. <i>L. Grinevičius</i>	64
Fish and fish products. <i>A. Motova</i>	69

RESEARCH STUDIES AND ANALYTIC SURVEYS

Lithuanian foreign trade of agricultural and food products in the 1 st half-year 2005. <i>T. Petuchova</i>	75
Prospects for development of small and medium-sized businesses in the countryside. <i>E. Ribašauskienė</i>	83
Prospects for pig farming in Lithuania. <i>A. Gapšys</i>	91
EU programmes for sales promotion of agricultural products. <i>A. Armonienė</i>	99
Changes in the sugar market. <i>V. Vaikutis</i>	105

ABBREVIATIONS	108
----------------------------	------------

ANNEX

Annex 1. Foreign trade of fish and fish products.	109
Annex 2. Foreign trade of agricultural and food products in Lithuania	111

GRŪDAI / CEREALS

Gamtinės sąlygos šiais metais buvo itin nepalankios javų vegetacijai. Padėtis, susidariusi šalyje rugpjūčio mėnesio I-ojoje pusėje, kai iškrito ypač didelis kritulių kiekis, pagal ekstremalių įvykių vertinimo kriterijus atskiruose rajonuose prilygsta stichiniam meteorologiniam reiškiniui. Dėl pernelyg didelio dirvos drėgnumo kai kuriuose šalies regionuose ūkininkai negalėjo dirbti žemės ūkio technika, užsitęsė javų pjūtė. Nemažuose krušos išguldytuose pasėlių plotuose varpose pradėjo dygti grūdai, todėl juos bus galima panaudoti nebent pašarui.

Savivaldybių žemės ūkio skyrių duomenimis, 2005 m. rugsėjo 5 d. nukulta apie 90 proc. javų. Nors derliaus nuėmimo sąlygos Lietuvoje šiais metais buvo nepalankios, derliaus kiekybe skūstis negalima, pablogėjo tik grūdų kokybė. Kviečių derliaus laukiama panašaus kaip ir praėjusiais metais – daugiau kaip 1,4 mln. t, o miežių – beveik 1 mln. t, arba 25 proc. daugiau nei praėjusiais metais. Prognozuojama, kad vidutinis žieminių kviečių derlingumas sieks 4,1 t/ha, vasarinių – 3,3 t/ha, vasarinių miežių – 3,1 t/ha.

Vasarą sumažėjusi prekyba grūdais, prasidėjus javų pjūtei, suaktyvėjo. Tam turėjo įtakos derliaus nuėmimo sąlygos. Nuėmę drėgnus grūdus, daugelis ūkininkų neturėjo galimybių jų išdžiovinti ir sandėliuoti, todėl buvo priversti skubiai parduoti juos grūdų supirkimo įmonėms ar kitiems ūkio subjektams, kurie turėjo tokias galimybes ir gali laikyti, kol prasidės grūdų intervenciniai pirkimai arba pakils supirkimo kaina. Prasidėjus naujojo derliaus grūdų supir-

kimui, jų kainos gerokai krito. Tai nulėmė ir klimatinės, ir rinkos sąlygos. Supirkėjai, pasinaudodami nepalankiais orais, mažino grūdų supirkimo kainas. Be to, grūdų perteklius aplinkinėse rinkose ir Lietuvoje (intervenciniuose sandėliuose liko neparduotų 240 tūkst. t grūdų) taip pat buvo palankus kainų mažinimui ir negrasino Lietuvos grūdų perdirbėjams grūdų deficitu.

Supirkimas. Statistikos departamento prie LRV duomenimis, per 2005 metų sausio–liepos mėnesius supirkta 1,8 karto daugiau javų grūdų nei per tą patį 2004 metų laikotarpį (1 lentelė). Daugiausia grūdų supirkta sausio (86,7 tūkst. t) ir kovo mėnesį (110 tūkst. t). Per 2005 metų sausio–liepos mėnesius didesnę parduotų javų kiekį, palyginti su ankstesnių metų tuo pačiu laikotarpiu, nulėmė rinkos konjunktūra.

Per minėtą 2005 metų laikotarpį, palyginti su 2004-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, supirkta 1,6 karto mažiau ankštinių augalų grūdų, t. y. 3,6 tūkst. t. Jie yra geras pašaras, todėl jų plotai kasmet turėtų didėti.

Intervencinis grūdų pirkimas. Intervencinis grūdų – kviečių ir miežių – supirkimas prasidės 2005 m. lapkričio 1 d. ir tęsis iki kitų metų gegužės 1 d. Grūdų intervencinį pirkimą Lietuvoje organizuoja valstybės įmonė Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra. Ji atrinko ir jau pasirašė sutartis su 13 įmonių, kurios savo sandėliuose saugos intervencinius grūdus (2 lentelė).

Grūdų supirkimas 2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t
Purchase of grains in January–July 2004 & 2005, thou. t

Mėnuo Month	2004		2005		2005, palyginti su compared to 2004, %	
	javai cereal	ankštiniai augalai leguminous grain	javai cereal	ankštiniai augalai leguminous grain	javai cereal	ankštiniai augalai leguminous grain
I	46,7	0,8	86,7	0,5	186	63
II	47,6	1,5	72,4	0,5	152	33
III	57,2	0,9	110,0	0,7	192	78
IV	36,3	0,6	69,4	0,3	191	50
V	23,2	1,1	47,6	0,4	205	36
VI	26,5	0,4	28,7	0,5	108	125
VII	12,7	0,3	29,9	0,7	235	233
Iš viso / Total	250,2	5,6	444,7	3,6	178	64

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Įmonės, saugančios intervencinius 2005 metų derliaus grūdus
The enterprises engaged in storage of intervention grain of the 2005 harvest

Įmonė / Name of enterprise	Grūdų kiekis, tūkst. t / Grain amount, thou. t	
	minimalus / minimum	maksimalus* / maximum*
AB „Rokiškio grūdai“	30	60
UAB „Robusta“	4	4
AB „Jonavos grūdai“	5	27
UAB „Žvalguva“	0	5
UAB „Šiaurės vilkas“	5	10
UAB „Joniškio agrochemija“	2,8	5,8
AB „Joniškio grūdai“	2,3	10
AB „Kretingos grūdai“	10	50
UAB „Kauno grūdai“	2	32
UAB „Žemaitijos grūdai“	5	40
UAB „Maltosa“	16	16
AB „Malsena“ Vievis	0	7
AB „Šiaulių grūdai“	0	2
Iš viso / Total	82,1	268,8

* Jei bus parduoti ir išvežti ten saugojami 2004 m. derliaus grūdai / In case all grain of the harvest 2004 stored will be sold and taken out.

Šaltinis: LŽŪMPRRA.

Bendras intervencijai superkamų grūdų kiekis neribojamas. Intervencijai siūlomi grūdai turės būti išdžiovinti ir išvalyti, geros prekinės kokybės ir atitikti bent minimalius kokybės reikalavimus. Paraišką parduoti grūdus į intervencinį sandėlį Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūrai galima pateikti ne anksčiau kaip nuo lapkričio 1 d.

Visose ES valstybėse intervencinė grūdų kaina yra tokia pati – 101,77 euro/t (350 Lt/t) (3 lentelė). Žemdirbiai už parduodamus grūdus gaus nevienodą kainą, nes jos dydis priklausys nuo Valstybinės sėklų ir grūdų tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nustatytų grūdų kokybės rodiklių, transporto išlaidų ir pristatymo laikotarpio. Minimali vienerūšių intervencinių grūdų siunta – 80 t. ES kasmet didina maisto saugos reikalavimus, todėl šių metų liepos 6 d.

priėmus reglamentą dėl grūdų kokybės tyrimų sugriežtinimo, nuo lapkričio 1 d. superkant grūdus reikės privalomai atlikti ir mikotoksinų kiekio tyrimą.

Kviečiai. Maistinių kviečių supirkimo kaina, pradėjusi kilti nuo 2004 metų javapjūtės pabaigos, iki 2004 metų gruodžio mėnesio mažai keitėsi, 2005 metų sausį sumažėjusi iki 350 Lt/t, vasarį vėl padidėjo iki 353 Lt/t. Balandžio mėnesį ji pasiekė aukščiausią šiais metais 359 Lt/t ribą, o prasidėjus naujojo derliaus nuėmimo darbams, pradėjo mažėti ir rugpjūčio mėnesį tebuvo 319 Lt/t (1 pav.).

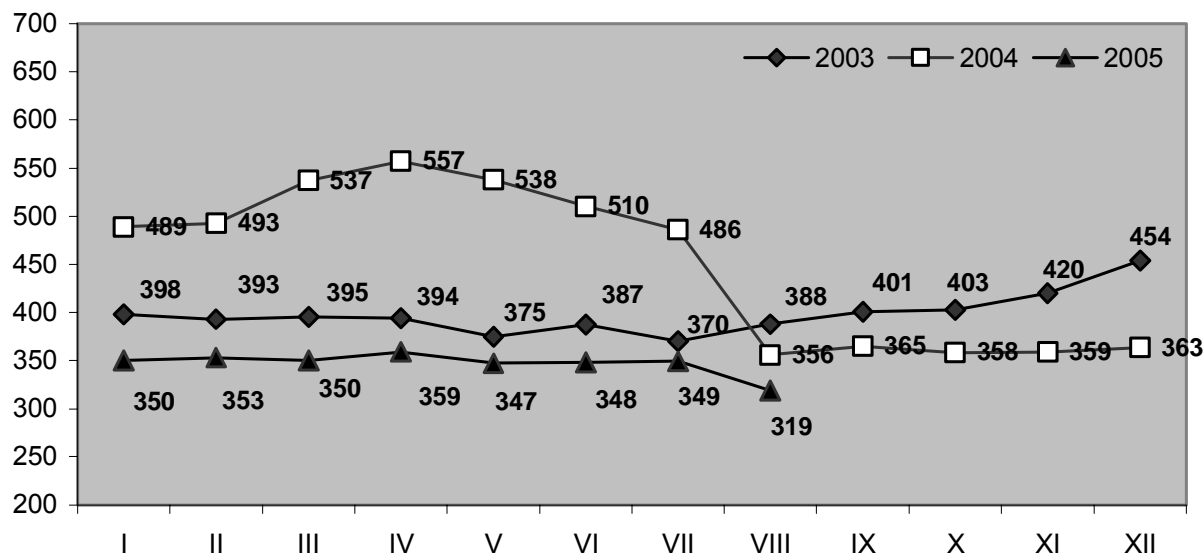
Kviečių supirkimo kaina mažėjo ne tik Lietuvoje, bet ir visose aplinkinėse rinkose. Tai lėmė grūdų perteklius ES šalyse ir lietingi orai javapjūtės metu (4 lentelė).

3 lentelė / Table 3

Intervencinė grūdų kaina ES šalyse 2005–2006 metais
Intervention prices of grains in EU countries in 2005–2006

Laikotarpis / Period	Eurai/t / EUR/t	Lt/t
2005		
Lapkritis / November	101,77	351,39
Gruodis / December	102,23	352,98
2006		
Sausis / January	102,69	354,57
Vasaris / February	103,15	356,15
Kovas / March	103,61	357,74
Balandis / April	104,07	359,33
Gegužė / May	104,53	360,92
Birželis / June	104,53	360,92

Šaltinis: LŽŪMPRA.

1 pav. Vidutinės maistinių kviečių supirkimo kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/t
Figure 1. Average food wheat purchase prices in Lithuania in 2003–2005, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

4 lentelė / Table 4

**Vidutinės maistinių kviečių supirkimo kainos kai kuriose Europos šalyse
 2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/t**
*Average food wheat purchase prices in selected European countries
 in January–August 2005, Lt/t*

Šalis / Country	2005							
	Sausis January	Vasaris February	Kovas March	Balandis April	Gegužė May	Birželis June	Liepa July	Rugpjūtis August
Lietuva / Lithuania	350	353	350	359	347	348	349	319
Lenkija / Poland	359	357	451	449	451	321	323	305
Latvija / Latvia	367	–	333	360	386	–	–	309
Estija / Estonia	400	399	396	411	433	331	361	–
Rusija / Russia	358	348	410	391	353	284	278	245
Ukraina / Ukraine	352	356	–	373	359	492	–	–
Vokietija / Germany	323	323	438	414	388	330	328	313
Vengrija / Hungary	326	330	–	469	466	316	290	274
Slovakija / Slovakia	348	347	366	375	383	293	283	281

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

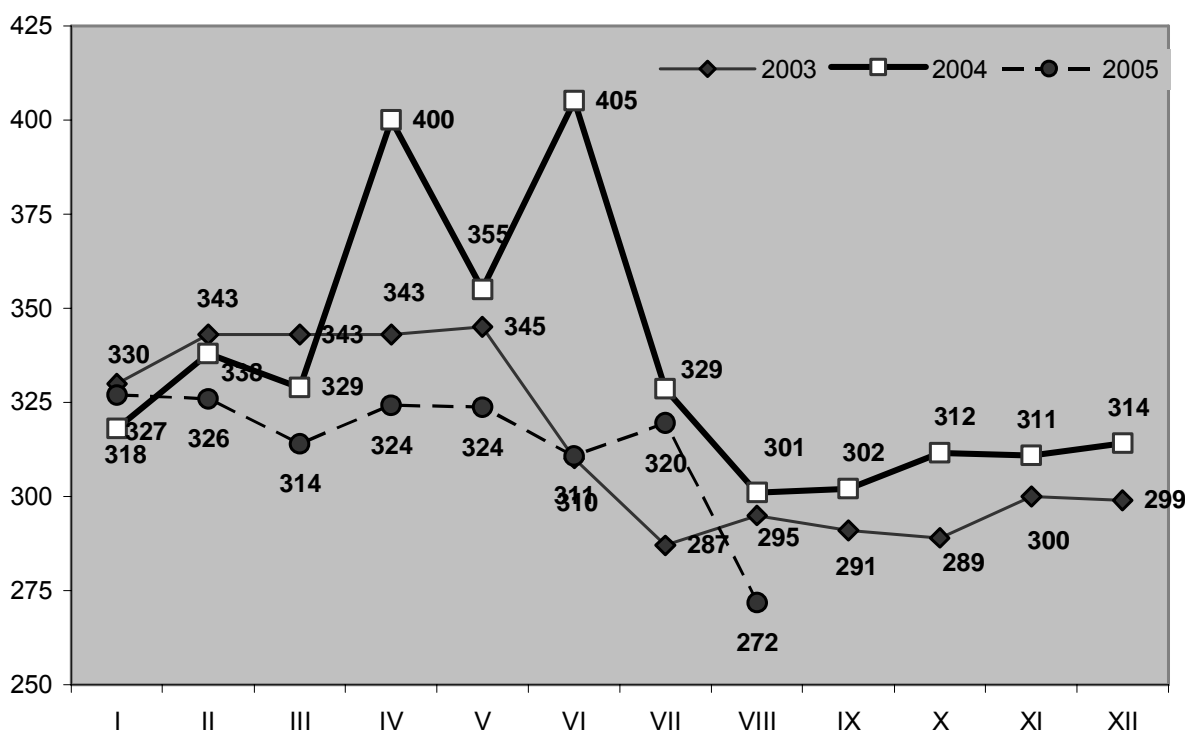
Kviečių supirkimo kainos visose rinkose mažėjo ryškiau nei Lietuvoje. Palyginti su balandžio mėnesiu, kai kviečių supirkimo kaina Lietuvoje buvo aukščiausia, rugpjūčio mėnesį ji nukrito 11 proc., o Vengrijoje ir Rusijoje per tą patį laikotarpį ji sumažėjo atitinkamai 42 ir 37 proc. Daugiau nei Lietuvoje kviečių kaina sumažėjo Lenkijoje – 32 proc., Slovakijoje – 25 proc., Vokietijoje – 24 proc. ir Latvijoje – 14 proc. Rugpjūčio mėnesį aukščiausia maistinių kviečių supirkimo kaina buvo Lietuvoje – 319 Lt/t, kiek mažesnė – Vokietijoje, Latvijoje ir Lenkijoje – atitinkamai 313 Lt/t, 309 Lt/t ir 305 Lt/t. Žymiai mažesnė nei Lietuvoje supirkimo kaina buvo Rusijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje – atitinkamai 245 Lt/t, 274 Lt/t ir 281 Lt/t.

Galima tikėtis, kad Lietuvoje maistinių kviečių supirkimo kaina artimiausiu metu padi-

dės ir iki intervencinių pirkimų pradžios (lapkričio mėn.) pasieks 350 Lt/t. Tai galima būtų paaiškinti tuo, kad dėl blogų gamtinių sąlygų trūksta geros kokybės maistinių kviečių.

Rugiai. Maistinių rugių supirkimo kaina nuo 2004 metų derliaus nuėmimo didėjo iki 2005 metų pradžios ir sausio mėnesį buvo 327 Lt/t (2 pav.). Per 2005 metų I-ąjį pusmetį svyravusi maistinių rugių kaina, prasidėjus naujojo derliaus nuėmimui, krito. Palyginti su sausio mėnesiu, iki rugpjūčio mėnesio nukrito 17 proc. Didelis rugių kainos kritimas birželio–rugpjūčio laikotarpiu buvo Rusijoje (20 proc.). Gerokai mažiau kaina krito Vokietijoje (3 proc.).

Didžiausia maistinių rugių kaina rugpjūčio mėnesį buvo Vokietijoje – 276 Lt/t, mažesnė negu Lietuvoje ji buvo Rusijoje bei Lenkijoje ir siekė 212 Lt/t bei 226 Lt/t (5 lentelė).

2 pav. Vidutinės maistinių rugių supirkimo kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/t
 Figure 2. Average food rye purchase prices in Lithuania in 2003–2005, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

**Vidutinės maistinių rugių supirkimo kainos kai kuriose Europos šalyse
2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/t**

Average food rye purchase prices in selected European countries in January–August 2005, Lt/t

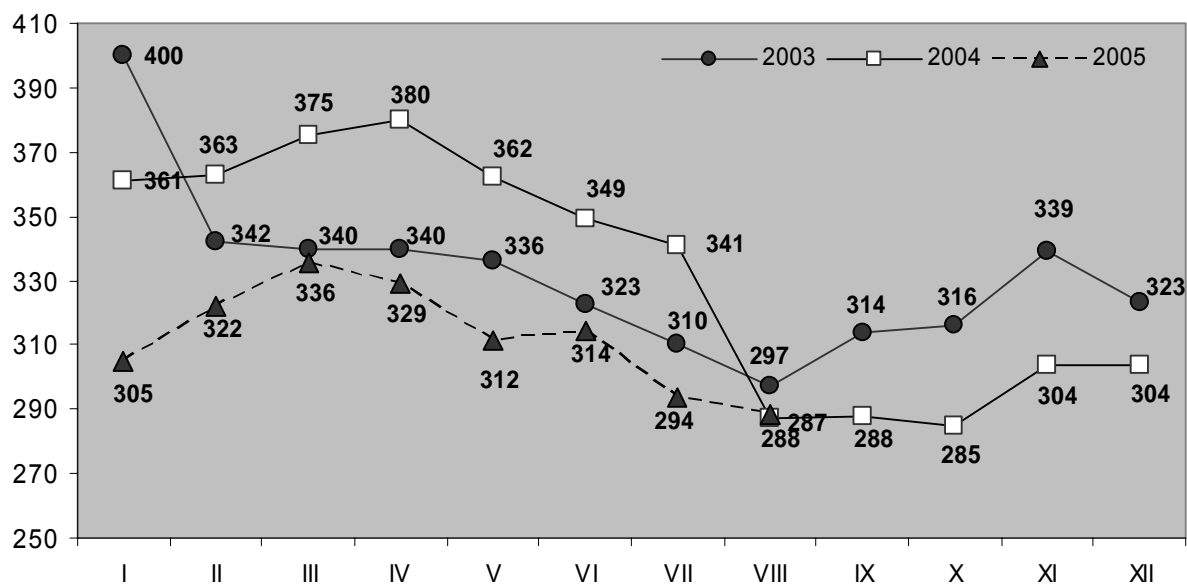
Šalis / Country	2005							
	Sausis January	Vasaris February	Kovas March	Balandis April	Gegužė May	Birželis June	Liepa July	Rugpjūtis August
Lietuva / Lithuania	327	326	314	324	324	311	320	272
Lenkija / Poland	263	278	254	245	233	256	240	226
Latvija / Latvia	315	325	–	317	318	318	–	–
Estija / Estonia	363	368	383	366	365	351	357	–
Rusija / Russia	347	336	287	261	129	266	247	212
Ukraina / Ukraine	245	243	235	241	201	204	–	–
Vokietija / Germany	266	267	268	274	278	286	284	276

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Plečiant bioetanolio gamybą Šilutės spirito gamykloje, padidės grūdų, daugiausia rugių ir kvietrugių, poreikis. Jau šiais metais grūdų perdirbimas išaugs iki 50 tūkst. t, 2006 metais – iki 72 tūkst. t.

Miežiai. Bene didžiausias kainų kritimas iš visų grūdų rūšių, prasidėjus naujojo derliaus nuėmimui, buvo jaučiamas pašarinių grūdų rinkose. Nuo 2005 metų pradžios iki kovo pašarinių miežių kaina, išaugusi iki 336 Lt/t, pradėjo mažėti, ir rugpjūčio mėnesį, palyginti su kovu, sumažėjo 14 proc. (3 pav.).

3 pav. Vidutinės pašarinių miežių supirkimo kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/t

Figure 3. Average feed barley purchase prices in Lithuania in 2003–2005, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Pašarinių miežių kainos mažėjimo tendencija pastebima ir aplinkinėse rinkose (6 lentelė), mažiausios jos Rusijoje ir Ukrainoje, kovo mėnesį atitinkamai buvo 236 Lt/t ir 250 Lt/t, balandį – 230 Lt/t ir 274 Lt/t, gegužę – 228 Lt/t ir 263 Lt/t. Didžiausia pašarinių miežių kaina rugpjūčio mėnesį buvo Vokietijoje – 311 Lt/t, beveik tokia pati – ir Lenkijoje – 287 Lt/t, kiek mažesnė Latvijoje – 278 Lt/t. Tuo tarpu Rusijoje ir Slovakijoje pašarinių miežių kaina buvo mažesnė nei Lietuvoje – atitinkamai 231 Lt/t ir 240 Lt/t.

Plečiantis alaus salyklo gamybai Lietuvoje, didėja salyklinių miežių poreikis.

Perdirbimas. 2005 metų I-ąjį pusmetį šalies grūdų perdirbimo įmonės pagamino 106,8 tūkst. t miltų (87,1 tūkst. t kviečių arba kviečių ir rugių mišinio miltų, 19,5 tūkst. t ruginių miltų ir 0,2 tūkst. t kitų javų miltų), 15,6 tūkst. t kruopų ir rupių miltų, 35,4 tūkst. t ruginės duonos ir 16,0 tūkst. t pyrago ir konditerijos gaminių.

Per 2005 metų II-ąjį ketvirtį, palyginti su I-uoju, grūdų perdirbimo apimtys padidėjo. Pagaminta daugiau saldžių sausainių, paplotėlių, vaflių ir vafliukų – 71 proc., paprastųjų ir speltos kviečių kruopų ir rupių miltų – 63 proc., kietųjų kviečių kruopų ir rupių miltų – 50 proc. ir kitų grūdų produktų.

Pagrindinių grūdų produktų (miltų, ruginės duonos ir kruopų) kainos 2005 metų II-ąjį ketvirtį buvo mažesnės nei I-ąjį (7 lentelė).

6 lentelė / Table 6

**Vidutinės pašarinių miežių supirkimo kainos kai kuriose Europos šalyse
2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/t**

Average feed barley purchase prices in selected European countries in January–August 2005, Lt/t

Šalis / Country	2005							
	Sausis January	Vasaris February	Kovas March	Balandis April	Gegužė May	Birželis June	Liepa July	Rugpjūtis August
Lietuva / Lithuania	305	322	336	329	312	314	294	288
Lenkija / Poland	335	341	332	317	301	305	281	287
Latvija / Latvia	282	288	296	284	278	291	297	278
Estija / Estonia	324	335	339	329	311	303	302	-
Rusija / Russia	257	253	236	230	228	236	230	231
Slovakija / Slovakia	305	296	299	281	284	271	264	240
Ukraina / Ukraine	229	242	250	274	263	267	-	-
Vengrija / Hungary	-	299	281	281	300	276	276	266
Vokietija / Germany	324	323	328	332	334	334	320	311

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Grūdų perdirbimo pramonės produkcija 2005 metų I-ąjį ir II-ąjį ketvirtį
Output of the grain processing industry in the Ist and IInd quarters 2005

Grūdų produktai / Grain products	I ketv. I Q., t	II ketv. II Q., t	II ketv., palyginti su I ketv., II Q. compared to I Q., %	I ketv. I Q., Lt/t*	II ketv. II Q., Lt/t*	II ketv., palyginti su I ketv. II Q. compared to I Q., %
Kvietiniai arba meslininiai miltai <i>Wheat or meslin flour</i>	44681	42396	95	619	592	96
Ruginiai miltai / <i>Rye wheat</i>	10878	8652	80	492	466	95
Kitų javų miltai / <i>Other cereal flour</i>	91	126	137	852	716	84
Mišiniai ir tešla, skirti kepiniams kepti <i>Mixes and doughs for the preparation of bakers' wares</i>	1937	484	25	3898	5037	129
Kietųjų kviečių kruopos ir rupūs miltai <i>Groats and meal of durum wheat</i>	1472	2204	150	685	583	85
Paprastųjų ir speltos kviečių kruopos ir rupūs miltai / <i>Groats and meal of wheat and spelta wheat</i>	418	681	163	452	452	100
Kitų javų kruopos / <i>Other cereal groats</i>	4540	6317	139	760	756	99
Traiškyti, smulkinti į dribsnius, lukšten- ti, šlifuoti, skaldyti ar rupiai malti javų grūdai / <i>Rolled, flaked, hulled, pearled, granulated or kibbled cereal grains</i>	1907	1866	98	654	563	86
Kiti paruošti maisto produktai, pagamin- ti išpučiant arba skrudinant grūdus <i>Prepared foods obtained by the swelling or roasting of cereals</i>	991	1016	103	5196	5773	111
Apvirti arba kitaip paruošti grūdai <i>Pre-cooked or otherwise prepared grains</i>	30	29	97	1512	2033	134
Smulkinti ryžiai / <i>Kibbled rice</i>	54	38	71	1786	1885	106
Javų sėlenos / <i>Cereal bran</i>	17144	13574	79	187	196	104
Ruginė duona / <i>Rye bread</i>	16932	18494	109	1653	1615	98
Kita duona / <i>Other bread</i>	20453	22221	109	1886	1897	101
Pyrago ir konditerijos gaminiai <i>Pastry and flour confectionery</i>	7690	8349	109	4763	4405	92
Duonos traškučiai / <i>Crisp bread</i>	473	506	107	4516	4459	99
Džiūvėsiai, skrebučiai ir panašūs skru- dinti gaminiai / <i>Rusks, toasted bread or similar toasted products</i>	257	258	100	4665	4655	100
Meduoliai su imbieru ir panašūs gami- niai / <i>Gingerbread and the like</i>	361	399	110	4151	4236	102
Saldieji sausainiai, paplotėliai, vafLIAI ir vafliukai / <i>Sweet biscuits, waffles and wafers</i>	3348	5712	171	5083	5065	100
Kepiniai be šaldiklių / <i>Other bakers' wares</i>	218	234	108	5525	5245	95

* Be PVM / VAT excluded.

Šaltinis: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2004 m. gruodžio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Užsienio prekyba. Per 2005 metų I-ąjį pusmetį iš Lietuvos į kitas šalis buvo eksportuota 360,9 tūkst. t grūdų vidutine 410 Lt/t kaina, iš jų daugiausia (130,4 tūkst. t) – kovo mėnesį, o balandžio, vasario ir sausio mėnesiais – atitinkamai 74,4 tūkst. t, 70,0 tūkst. t ir 60,8 tūkst. t vidutine 426 Lt/t, 386 Lt/t ir 405 Lt/t kaina. Gegužės mėnesį eksportas į kitas šalis sumažėjo iki 11,1 tūkst. t, tačiau vidu-

tinė kaina gegužės mėnesį buvo didžiausia – 441 Lt/t (8 lentelė).

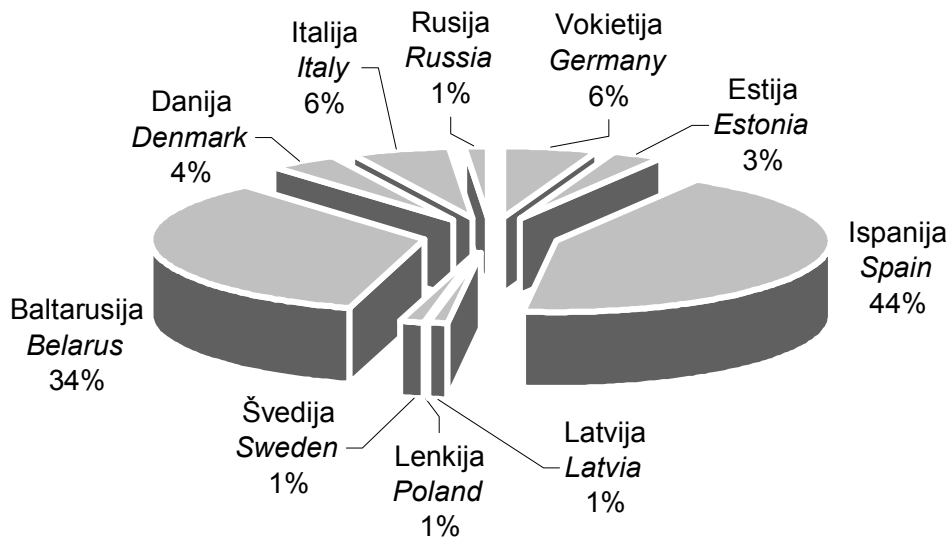
Per 2005 metų I-ąjį pusmetį į kitas šalis buvo eksportuota 360,9 tūkst. t grūdų vidutine 410 Lt/t kaina. Pagrindinės prekybos partnerės buvo Ispanija, į kurią eksportuota 86,7 tūkst. t kviečių ir meslino, ir Baltarusija (69,1 tūkst. t) (4 pav.).

8 lentelė / Table 8

Grūdų užsienio prekyba 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį
Foreign trade in grains in the 1st half-year 2004 & 2005

Rodikliai Indicators	2004							2005						
	I	II	III	IV	V	VI	I pusmetis 1 st half-year	I	II	III	IV	V	VI	I pusmetis 1 st half-year
Eksportas / Exports														
Kiekis, tūkst. t <i>Quantity, thou. t</i>	21,9	55,9	45,6	67,0	17,0	40,0	247,4	60,8	70,0	130,4	74,4	11,1	14,2	360,9
Kaina, Lt/t <i>Price, Lt/t</i>	556	568	550	547	530	520	548	405	386	413	426	441	427	410
Vertė, mln. Lt <i>Value, mill Lt</i>	12,2	31,8	25,1	36,7	9,0	20,8	135,6	24,6	27,0	53,8	31,7	4,9	6,1	148,1
Importas / Imports														
Kiekis, tūkst. t <i>Quantity, thou. t</i>	11,8	2,0	6,8	17,1	10,6	19,3	67,6	9,0	8,2	13,9	9,5	6,0	5,8	52,4
Kaina, Lt/t <i>Price, Lt/t</i>	424	900	574	667	594	557	580	500	476	496	642	600	510	534
Vertė, mln. Lt <i>Value, mill Lt</i>	5,0	1,8	3,9	11,4	6,3	10,8	39,2	4,5	3,9	6,9	6,1	3,6	3,0	28

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

4 pav. Kviečių ir meslino eksportas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 4. Exports of wheat and meslin in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį iš kitų šalių buvo importuota 52,4 tūkst. t grūdų vidutine 534 Lt/t kaina. Pagrindinė Lietuvos kviečių ir meslino importo partnerė 2005 metų minėtu laikotarpiu buvo Latvija, iš kurios įvežta 297,4 t kviečių ir meslino.

Lietuvos grūdų produktų eksportas nuolat auga. Per 2005 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 18,2 tūkst. t grūdų produktų, arba 3,7 karto daugiau nei per tą patį 2004-ųjų laikotarpį. Padidėjo užsienio prekyba beveik visais grūdų

produktais, išskyrus kitų javų miltus. Labiausiai išaugo salyklo (net 121 kartą), javų grūdų (apdirbtų kitais būdais, išskyrus ryžius), javų gemalų (1,9 karto), javų kruopų, rupinių ir granulių (1,3 karto) prekyba (9 lentelė).

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį importuota 16,2 tūkst. t grūdų produktų, arba 40 proc. mažiau nei per tą patį 2004-ųjų laikotarpį. Išaugo kitų javų, išskyrus kviečių, miltų (net 136 kartus), kviečių glitimo (3,6 karto), javų kruopų, rupinių ir granulių (1,3 karto) prekyba.

9 lentelė / Table 9

Grūdų užsienio prekyba 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, t
Foreign trade in grain products in the 1st half-year 2004 & 2005, t

Grūdų produktai / Grain products	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
Eksportas / Exports			
Kvietiniai miltai / Wheat flour	12135,8	12712,4	105
Kitų javų, išskyrus kviečius, miltai Other cereal flour (wheat flour excl.)	635,8	578,7	91

Grūdų produktai / Grain products	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
Javų kruopos, rupiniai ir granulės <i>Cereal grains, meal and pellets</i>	2359,7	2952,5	125
Javų grūdai, apdirbti kitais būdais, išskyrus ryžius; javų gemalai, sveiki, traiškyti, perdirbti į dribsnius arba malti <i>Cereal grains otherwise processed except rice; germ of cereals, hole, rolled, flaked or ground</i>	1799,2	3393,1	189
Salyklas, skrudintas arba neskrudintas <i>Malt, whether or not roasted</i>	93,8	11324,4	12073
Kviečių glitimas, džiovintas arba nedžiovintas <i>Wheat gluten, whether or not dried</i>	–	0,08	–
Iš viso / Total	4888,5	18248,78	373
Importas / Imports			
Kvietiniai miltai / <i>Wheat flour</i>	2656,9	863,4	32
Kitų javų, išskyrus kviečius, miltai <i>Other cereal flour (wheat flour excl.)</i>	19,3	2617,1	13560
Javų kruopos, rupiniai ir granulės <i>Cereal grains, meal and pellets</i>	693,0	922,3	133
Javų grūdai, apdirbti kitais būdais, išskyrus ryžius; javų gemalai, sveiki, traiškyti, perdirbti į dribsnius arba malti <i>Cereal grains otherwise processed except rice; germ of cereals, hole, rolled, flaked or ground</i>	3892,2	981,2	25
Salyklas, skrudintas arba neskrudintas <i>Malt, whether or not roasted</i>	19440,4	10390,1	53
Kviečių glitimas, džiovintas arba nedžiovintas <i>Wheat gluten, whether or not dried</i>	120,2	426,2	355
Iš viso / Total	26822,0	16200,3	60

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Teisinė aplinka. Būtina atkreipti grūdų augintojų dėmesį, kad nuo 2006 m. sausio 1 d. pradeda galioti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl maisto produktų kokybės. Šio reglamento reikalavimai yra aktualūs ir grūdų augintojams: tai sandėliavimas, gabenimas iki pardavimo vietos, augalų apsaugos priemonių

naudojimo apskaita. Be to, nuo 2006 m. liepos 1 d. numatoma sugriežtinti kokybės reikalavimus intervenciniu būdu perkamiems grūdams. Šiuo metu Europos Komisijoje šie klausimai svarstomi, todėl pokyčiams reikia ruoštis iš anksto.

RAPSAI / RAPE

Sparčiai augančios naftos kainos, kurios rugpjūčio mėnesį pasiekė 70 JAV dolerių už barelį ribą, turėtų paskatinti ieškoti alternatyvių kuro šaltinių. Lietuva, vykdydama narystės ES įsipareigojimus, privalo didinti biokuro suvartojimą. Auganti biokuro paklausa turėtų paskatinti auginti daugiau rapsų.

Rapsų pasėlių plotai ES šalyse 2005 metais užėmė 4,6 mln. ha, palyginti su 2004 metais, padidėjo 3 proc. Tačiau nepalankūs orai lėmė, kad ES rapsų derlingumas šiais metais gali būti 3,12 t/ha – 8,2 proc. mažesnis nei pernai. Dėl sumažėjusio rapsų derliaus Europoje turėti kilti rapsų supirkimo kainos, tačiau Lietuvoje ši tendencija nepastebima – 12 rapsus superkančių įmonių rugpjūčio pabaigoje paskelbė rekordiškai mažą supirkimo kainą – 600 Lt/t. Tai dar labiau sumažins žemdirbių pajamas.

Vidaus rinka. 2005 metais buvo auginama 80,5 tūkst. ha vasarinių ir 29 tūkst. ha žieminių rapsų. Pasėliai šiemet, palyginti su 2004 metais, padidėjo 9 proc. 2005 metai Lietuvos žieminių rapsų augintojams buvo palankūs, tačiau kai kuriose savivaldybėse vasaros pabaigoje siautūsios liūtys sumažino vasarinių rapsų derlių. Pirminiais duomenimis, vasarinių rapsų auginimas šiemet buvo nuostolingas Kupiškio ir Biržų savivaldybėse, kur nuostoliai galėjo siekti 200–300 Lt/ha. Prognozuojama, kad rapsų derlius 2005 metais gali siekti 220 tūkst. t. 2005 metų sausio–liepos mėnesiais Lietuvos įmonės supirko 37,2 tūkst. t rapsų (1 lentelė).

Vidutinės rapsų kainos, palyginti su metų pradžia, sumažėjo 4 proc. ir buvo 623 Lt/t (2 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Rapsų supirkimas 2004 ir 2005 metais
Purchase of rapeseed in 2004 and 2005

Rodikliai / Indicators	2004	2005*
Supirktas kiekis, tūkst. t / <i>Quantity purchased, thou t</i>	172,6	37,2
Supirkimo kaina, Lt/t / <i>Purchase price, Lt/t</i>	661,0	626,8

* I-asis pusmetis / *1st half-year.*

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2004 m. sausio 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005; ŽUMPRIS.

2 lentelė / Table 2

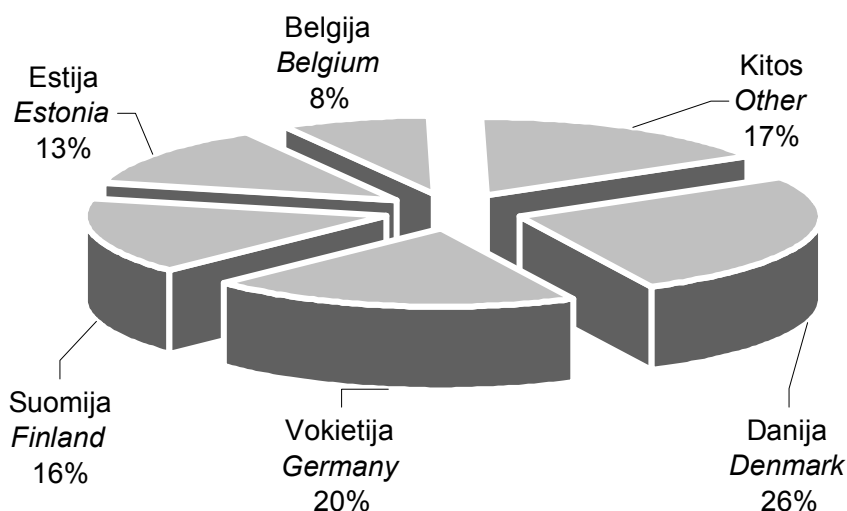
Vidutinės rapsų kainos Lietuvoje 2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/t
Average prices of rapeseed in Lithuania in January–August 2005, Lt/t

2005							
Sausis <i>January</i>	Vasaris <i>February</i>	Kovas <i>March</i>	Balandis <i>April</i>	Gegužė <i>May</i>	Birželis <i>June</i>	Liepa <i>July</i>	Rugpjūtis <i>August</i>
645,3	643,0	625,7	612,8	626,9	607,6	627,9	623,5

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys.

Užsienio prekyba. 2005 metų I-ąjį pusmetį iš Lietuvos eksportuota 70,3 tūkst. t rapsų sėklų, daugiausia – į Daniją, Vokietiją, Suomiją ir Estiją (1 pav.), o 2004 metais tuo pačiu laikotarpiu – 15,1 tūkst. t, daugiausia – į Vokietiją, Daniją ir Estiją. Eksportą skatino padidėjusi rapsų paklausa Vokietijoje (biodegalų gamybai) ir atsivėrusios naujos rinkos Belgijoje ir Suomijoje. 2004 metais vidutinė eksportuotų rapsų sėklų kaina buvo 804 Lt/t. 2005 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, ji sumažėjo 22 proc., buvo 706 Lt/t.

Lietuva tik iš dalies apsirūpina rapsų sėkla, apie 70 proc. jos tenka importuoti. Derliaus kokybei didelės reikšmės turi sėklos kokybė, sertifikuota sėkla apšėjama 10–12 proc. visų pasėlių. 2005 metais importuota 235 t rapsų sėklų (daugiausia – iš Vokietijos (52 proc.) ir Danijos (29 proc.)), vidutinė vienos tonos kaina buvo 10335 Lt, 30 proc. mažesnė nei 2004 metais (4 lentelė).

1 pav. Rapsų eksportas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 1. Exports of rapeseed in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

3 lentelė / Table 3

Rapsų eksportas ir vidutinė kaina 2003–2005 metais
Exports and average prices of rapeseed in 2003–2005

Metai / Year	Kiekis, tūkst. t Quantity, thou. t	Kaina, Lt/t Price, Lt/t	Vertė, mln. Lt Value, mill. Lt
2003	103,8	863	89,6
2004	101,8	804	81,8
2005*	70,3	706	49,6

* I-asis pusmetis / 1st half-year.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Rapsų importas ir vidutinė kaina 2003–2005 metais
Imports and average prices of rapeseed in 2003–2005

Metai / Year	Kiekis, t Quantity, t	Kaina, Lt/t Price, Lt/t	Vertė, mln. Lt Value, mill. Lt
2003	315,0	11732,1	3,70
2004	283,2	14874,8	4,21
2005*	235,4	10334,9	2,43

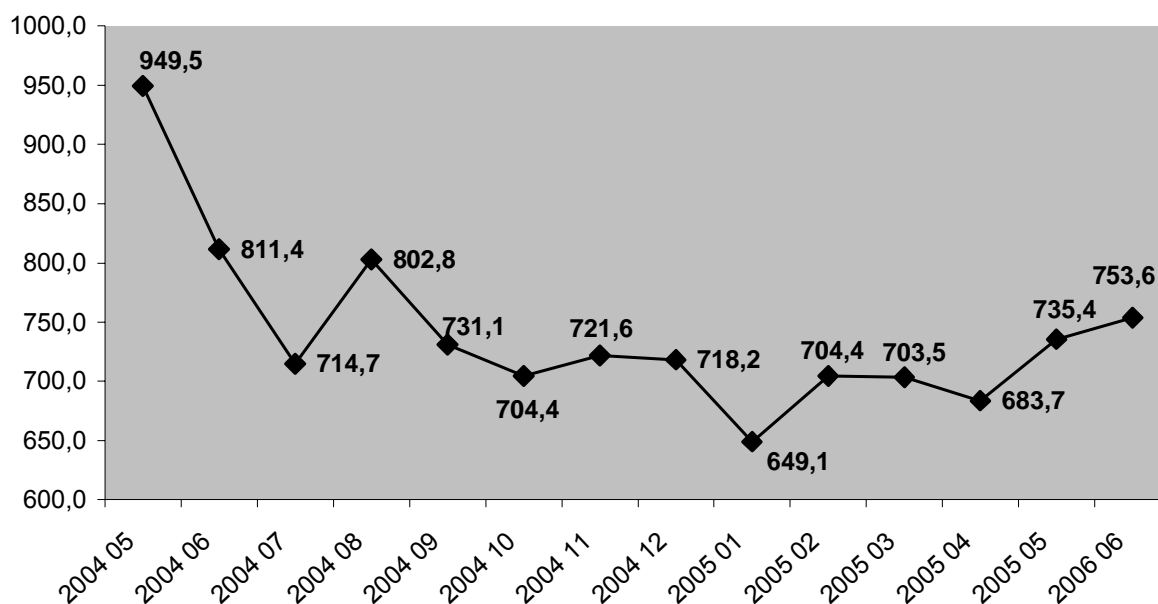
* I pusmetis / 1st half-year.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų gegužės mėnesį, palyginti su metų pradžia, kai kuriose Europos valstybėse rapsų supirkimo kainos buvo: Vokietijoje – 644 Lt/t (padidėjo 0,2 proc.), Lenkijoje – 689 Lt/t (sumažėjo 10 proc.), Estijoje – 645 Lt/t (sumažėjo 5 proc.), Slovakijoje – 633 Lt/t (sumažėjo 13 proc.).

Prognozės. Vokietijos analitikų agentūros „Oil World“ duomenimis, rapsų derlius ES šalyse 2005 metais gali siekti 14,4 mln. t –

0,9 mln. t mažesnis negu 2004-aisiais. Tai siejama su mažesniu rapsų derlingumu. Pasaulinės rapsų kainos, *Euronext* tarptautinės ateities sandorių biržos Prancūzijoje duomenimis (2 pav.), 2005 metų liepos mėnesį, palyginti su 2004 metų liepa, buvo 9 proc. mažesnės – 735 Lt/t. 2005 metų rugpjūčio mėnesį rapsų tonos kaina buvo 754 Lt.

2 pav. Pasaulinės rapsų kainos* ateities sandorių biržose, Lt/t

Figure 2. World rapeseed futures trading prices, Lt/t*

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / Prices (in Litass) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

Šaltinis: *Euronext* biržos duomenys.

Statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje pasėta 29 tūkst. ha žieminių rapsų, t. y. 19 proc. daugiau nei 2004-aisiais. Iki rugsėjo 15 d. pasėtų rapsų būklė gera, vėlesnės sėjos rapsams įtakos turėjo 3 savaitės trukusi sausra.

Didžiausia biodyzelino gamintoja Lietuvoje „Rapsoila“ šiemet planuoja supirkti 22 tūkst. t rapsų sėklų ir pagaminti 7,3 tūkst. t rapsų metilo esterio. Iš viso Lietuvoje šiemet žadama supirkti 33 tūkst. t rapsų biodyzelino gamybai. Į biokuro gamybą žada įsitraukti ir bendrovė „Linas ir viza“, kuri nuo 2006 metų planuoja Klaipėdos LEZ iškilsiančioje gamykloje pagaminti apie 115 tūkst. t rapsų metilo esterio. Kitais metais į biokuro rinką planuoja įsitraukti ir bendrovė „Arvi cukrus“, kuri spaus aliejų biodyzelino gamybai. Bendrovė neatmeta galimybės ir pati gaminti biodyzeliną. Jonavos kooperatinė bendrovė „Biodyzelis“ ketina už 5,1 mln. Lt statyti biokuro gamyklą.

Teisinė aplinka. Remiantis 2005 m. gegužės 12 d. žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-268 patvirtintomis biodegalų gamybos plėtros finansavimo 2005 metais taisyklėmis, rapsų aliejaus, skirto rapsų metilo esterui gaminti, ir rapsų metilo (etilo) esterio gamintojams bus mokama 160 Lt/t kompensacija už rapsų sėklas. Parama teikiama gamintojams, kurie rapsų aliejų, rapsų metilo (etilo) esterį, dehidratuotą etanolį gamina iš lietuviškos kilmės žaliavų. Maksimalus kompensuojamų rapsų sėklų kiekis – 33 tūkst. t.

Remiantis 2005 m. liepos 27 d. žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-362, patvirtintos licencijuotuose sandėliuose saugomos aliejinių augalų grūdų kainos. Nustatyta žieminių ir vasarinių rapsų kaina – 650 Lt už toną (be PVM).

LINAI / FLAX

Lietuvoje gilios linininkystės tradicijos, klimatas ir tinkami dirvožemiai sudaro palankias sąlygas linų ūkio plėtotei. Atsiradus naujoms linų pluošto panaudojimo sritims (automobilių pramonė, izoliacinių medžiagų gamyba ir kt.), auga linų paklausa pasaulinėje rinkoje. Lietuvos augintojai sugeba užauginti pakankamai geros kokybės linus, tačiau neturėdami pakankamai našios linų nuėmimo ir perdirbimo technikos, negali pateikti tekstilinėms aukštos kokybės žaliavos.

Vidaus rinka. 2005 metais pluoštinių linų plotai užėmė 3,7 tūkst. ha, palyginti su 2004 metais, sumažėjo 33 proc. Sėmeninių linų plotai

2005 metais padidėjo daugiau kaip 2 kartus (buvo 415 ha). Šiemet linų kokybei įtakos turės ir rugpjūčio mėnesį iškritęs didelis kritulių kiekis. Labiausiai nuo liūtis nukentėjo Klaipėdos ir Šakių savivaldybės. Pirminiais duomenimis, linų sektoriaus nuostoliai gali siekti apie 0,5 mln. Lt, tačiau tikroji žala išaiškės nuėmus derlių.

Dėl sumažėjusios linų pasiūlos ir nepakankamos jų kokybės tekstilinėms priversti žaliavą įsivežti iš kitų šalių, daugiausia iš Ukrainos, Baltarusijos ir Belgijos. Vidutinės ilgojo ir trumpojo linų pluošto kainos 2005 metų I-ąjį pusmetį pateiktos 1 lentelėje.

Linų pluošto vidutinės kainos 2005 metų I-ąjį pusmetį, Lt/kg
Average prices of flax fibre in the 1st half-year 2005, Lt/kg

Pluoštas / Fibre	Sausis January	Vasaris February	Kovas March	Balandis April	Gegužė May	Birželis June
Ilgasis / Long	5,01	4,94	4,80	4,51	4,54	4,51
Trumpasis / Short	0,94	0,89	0,94	–	–	–

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Užsienio prekyba. 2005 metų sausio–birželio mėnesiais Lietuva importavo 11,5 tūkst. t pluošto, t. y. 14 proc. mažiau nei 2004 metų I-ąjį pusmetį (2 lentelė). Vidutinė importuoto linų pluošto kaina – 2822 Lt/t, 2004-aisiais – 3496 Lt/t. Daugiausia pluošto importuota iš Ukrainos (33 proc.), Baltarusijos (29 proc.) ir Belgijos (16 proc.). Aukščiausios kokybės pluoštas įvežtas iš Italijos ir Prancūzijos, kurio vidutinė vienos tonos kaina atitinkamai buvo 10,1 ir 8,07 tūkst. Lt.

2005 metų I-ąjį pusmetį Lietuva eksportavo 9,7 tūkst. t linų pluošto, t. y. 27 proc. mažiau nei 2004 metais tuo pačiu laikotarpiu (3 lentelė). Pusė Lietuvoje pagaminto linų pluošto išvežta į Prancūziją, Japoniją ir Ispaniją (1 pav.). Vidutinė 2003 metais eksportuoto linų pluošto kaina – 2950 Lt/t, 2004-aisiais – 2899 Lt/t. 2004 metais pajamos iš linų pluošto eksporto sudarė 67,4 mln. Lt (27 proc. daugiau nei 2003

m.). 2005 metų I-ąjį pusmetį eksportuoto linų pluošto kaina buvo 2722 Lt/t, o pajamos 30 proc. mažesnės nei 2004 metais tuo pačiu laikotarpiu (26,3 mln. Lt).

Didesnę dalį linų pluošto Lietuva eksportuoja todėl, kad jis yra prastos kokybės ir neatitinka šalies tekstilininkų reikalavimų. Tuo tarpu tekstilininkai įsiveža žymiai geresnės kokybės linų pluoštą, tinkantį geros kokybės audiniams gaminti.

2005 metų I-ąjį pusmetį importuota 462 t linų sėmenų (4 lentelė), t. y. 85 proc. daugiau nei per visus 2004 metus. Vidutinė tonos kaina 2005 metais buvo 1351 Lt. 2004 metų I-ąjį pusmetį importuota tik 24 t linų sėmenų, kurių vidutinė kaina buvo 578 Lt/t. Daugiausia linų sėmenų importuota iš Baltarusijos (84 proc.) ir Prancūzijos (8 proc.).

2 lentelė / Table 2

Linų pluošto importas ir vidutinė kaina 2003–2005 metais
Imports and average prices of flax fibre in 2003–2005

Metai / Year	Kiekis, tūkst. t Quantity, thou t	Kaina, Lt/t Price, Lt/t	Vertė, mln. Lt Value, mill. Lt
2003	17,3	4375,6	75,5
2004	23,9	3496,3	83,6
2005*	11,5	2821,7	32,6

* I-asis pusmetis / 1st half-year.

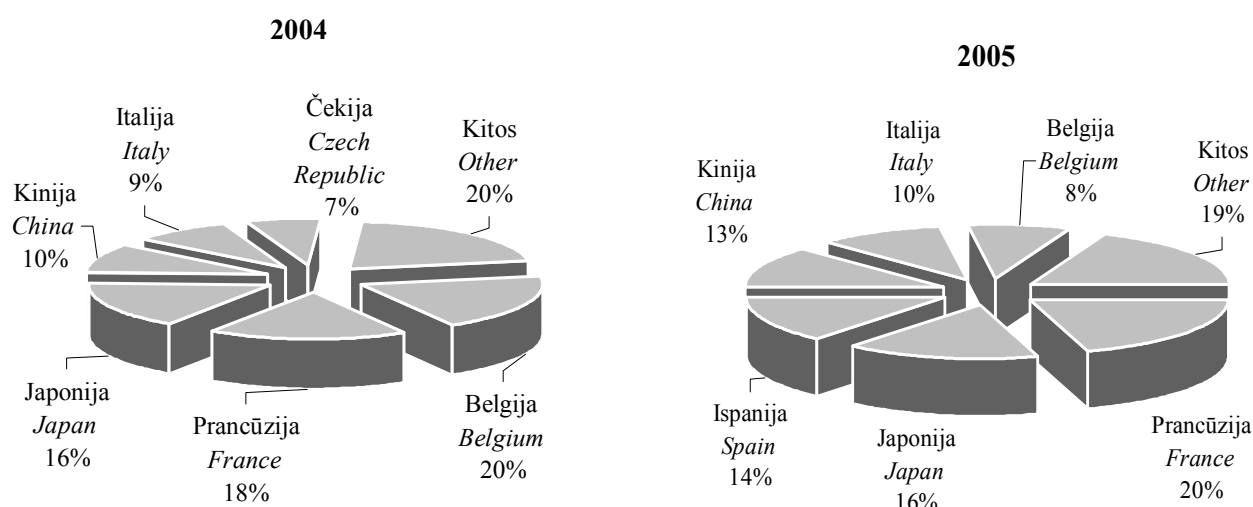
Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Linų pluošto eksportas ir vidutinė kaina 2003–2005 metais
Exports and average prices of flax fibre in 2003–2005

Metai / Year	Kiekis, tūkst. t Quantity, thou t	Kaina, Lt/t Price, Lt/t	Vertė, mln. Lt Value, mill. Lt
2003	17,9	2950,3	53,0
2004	23,3	2898,7	67,4
2005*	9,7	2721,6	26,3

* I-asis pusmetis / 1st half-year.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

1 pav. Linų pluošto eksportas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį

Figure 1. Exports of flax fibre in the 1st half-year 2004 and 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Linų sėmenų importas ir eksportas 2003–2005 metais
Imports, exports of linseed in 2003–2005

Metai Year	Importas / Imports			Eksportas / Exports		
	kiekis, t quantity, t	kaina, Lt/t price, Lt/t	vertė, tūkst. Lt value, thou Lt	kiekis, t quantity, t	kaina, Lt/t price, Lt/t	vertė, tūkst. Lt value, thou Lt
2003	99,4	4714,9	468,7	868,8	988,8	859,1
2004	68,4	2782,4	190,3	1580,0	1045,1	1651,3
2005*	461,8	1350,9	623,8	493,1	1263,8	623,2

* I-asis pusmetis / 1st half-year.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų I-ąjį pusmetį linų sėmenų eksportuota 493 t, t. y. 45 proc. mažiau nei 2004-aisiais tuo pačiu laikotarpiu. Eksportuotų sėmenų vidutinė tonos kaina 2005 metais buvo 1264 Lt, palyginti su 2004 metų I-uoju pusmečiu, padidėjo 32 proc. Linų sėmenų daugiausia eksportuota į Lenkiją (33 proc.), Nyderlandus (32 proc.) ir Latviją (21 proc.). Pajamos iš eksportuotos produkcijos 2005 metų I-ąjį pusmetį siekė 0,62 mln. Lt, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, sumažėjo 30 proc.

Teisinė aplinka. Nuo 2005 metų rugpjūčio 23 d. ES leido padidinti iš valstybės lėšų kompensuojamą pasėlių draudimo įmokų dalį nuo 40 iki 50 proc. Taigi draudimas atpinga ir tampa lengviau prieinamas didesnei daliai žemdirbių. Išmoka, įvykus stichinei nelaimei, neturės viršyti 100 proc. prarastų pajamų. Šiuo metu vieno hektaro linų pasėlių draudimo įmoka yra 218 Lt.

BULVĖS / POTATOES

2005 metais, išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, bendras bulvių pasėlių plotas Lietuvoje, palyginti su 2004-aisiais, sumažėjo 8,7 proc. (buvo 72,4 tūkst. ha). Ūkiuose, turinčiuose 1 ha ir daugiau žemės ūkio naudmenų, bulvių pasėliai 2005 metais sumažėjo nuo 70 tūkst. ha iki 63 tūkst. ha. Smulkūs augintojai, išauginantys ir teikiantys mažus produkcijos kiekius, praranda nišas prekyboje ir yra priversti nutraukti gamybą.

Lietuvoje prognozuojamas mažesnis bulvių derlingumas, nes jos sėtos trimis savaitėmis vėliau, o dirvos temperatūra dygimo metu buvo žema, todėl jos sudygo vėliau ir suformavo mažiau produktyvių ūglių. Šiaurės Vakarų Europos bulvių augintojų organizacija prognozuoja, kad, palyginti su 2004 metais, ES-15 šalyse

bulvių derlius gali sumažėti 5 mln. t (iki 43 mln. t).

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų sausio–liepos mėnesiais Lietuvoje buvo supirkta 5,6 tūkst. t bulvių – 30 proc. mažiau negu tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu (1 lentelė).

Vidutinė bulvių supirkimo kaina 2005 metų sausio–liepos mėnesiais didėjo ir buvo 481 Lt/t – 20,6 proc. didesnė negu 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu. Lyginant 2005 metų atskirų mėnesių vidutines bulvių kainas su 2004-ųjų atitinkamų mėnesių kainomis, matyti, kad 2005 metų sausio ir vasario mėnesiais bulvės buvo superkamos žemesnėmis kainomis negu 2004 metais, o nuo kovo – didesnėmis.

Supirktų bulvių kiekis ir kaina 2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais
Quantities and prices of potatoes purchased in January–July 2004 & 2005

Mėnuo / Month	Kiekis, tūkst. t / Quantity, thou. t		Kaina, Lt/t / Price, Lt/t	
	2004	2005	2004	2005
I	0,9	0,9	356	315
II	0,8	0,5	375	355
III	1,0	2,1	378	408
IV	1,4	0,8	322	480
V	2,2	0,4	408	503
VI	2,4	1,4	346	581
VII	0,8	0,8	610	723

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004, 2005.

2005 metų sausio–gegužės mėnesiais bulvės pigiausiai buvo parduodamos Vokietijos prekiniuose ūkiuose (2 lentelė). Šioje šalyje jos apie 2,7 karto pigesnės nei Lietuvoje. Pigesnės nei Lietuvoje bulvės buvo ir Lenkijoje (35–45 proc.), Čekijoje (30–44 proc.), Slovakijoje (26–28 proc.) ir Latvijoje (10–17 proc.). Aukštesnėmis kainomis nei Lietuvoje bulvės buvo parduodamos tik Estijoje ir Rusijoje, atitinka-

mai iki 27 ct ir iki 20 ct už kilogramą brangiau. Birželio mėnesį, baigiantis pernykčių bulvių realizacijai, bulvės Lietuvoje buvo vienos pigiausių, pigiau pardavinėtos tik Čekijos ir Slovakijos prekiniuose ūkiuose, tačiau liepos mėnesį prasidėjus šviežių bulvių realizacijai, jos vėl pabrango ir buvo vienos brangiausių, brangesnės – tik Rusijoje (apie 4,8 proc.).

Vidutinės bulvių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių prekiniuose ūkiuose
2005 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg

Average sale-prices of potatoes in commercial farms in Lithuania and selected foreign countries in January–July 2005, Lt/kg

Mėnuo / Month	Lietuva / Lithuania	Latvija / Latvia	Estija / Estonia	Lenkija / Poland	Rusija* / Russia	Vokietija / Germany	Čekija / Czech Republic	Slovakija / Slovakia
I	0,40	0,40	0,63	0,22	0,46	0,14	0,28	0,29
II	0,39	0,35	0,66	0,22	0,50	0,14	0,27	0,29
III	0,41	0,34	0,66	0,26	0,51	0,16	0,25	0,30
IV	0,43	0,37	0,67	0,28	0,57	0,16	0,24	0,31
V	0,45	0,41	0,67	0,29	0,65	0,16	0,23	0,32
VI	0,56	0,74	0,65	0,64	0,75	–	0,43	0,48
VII	0,80	0,74	0,79	0,39	0,84	–	0,33	0,47

* Leningrado sritis / Leningrad Region.

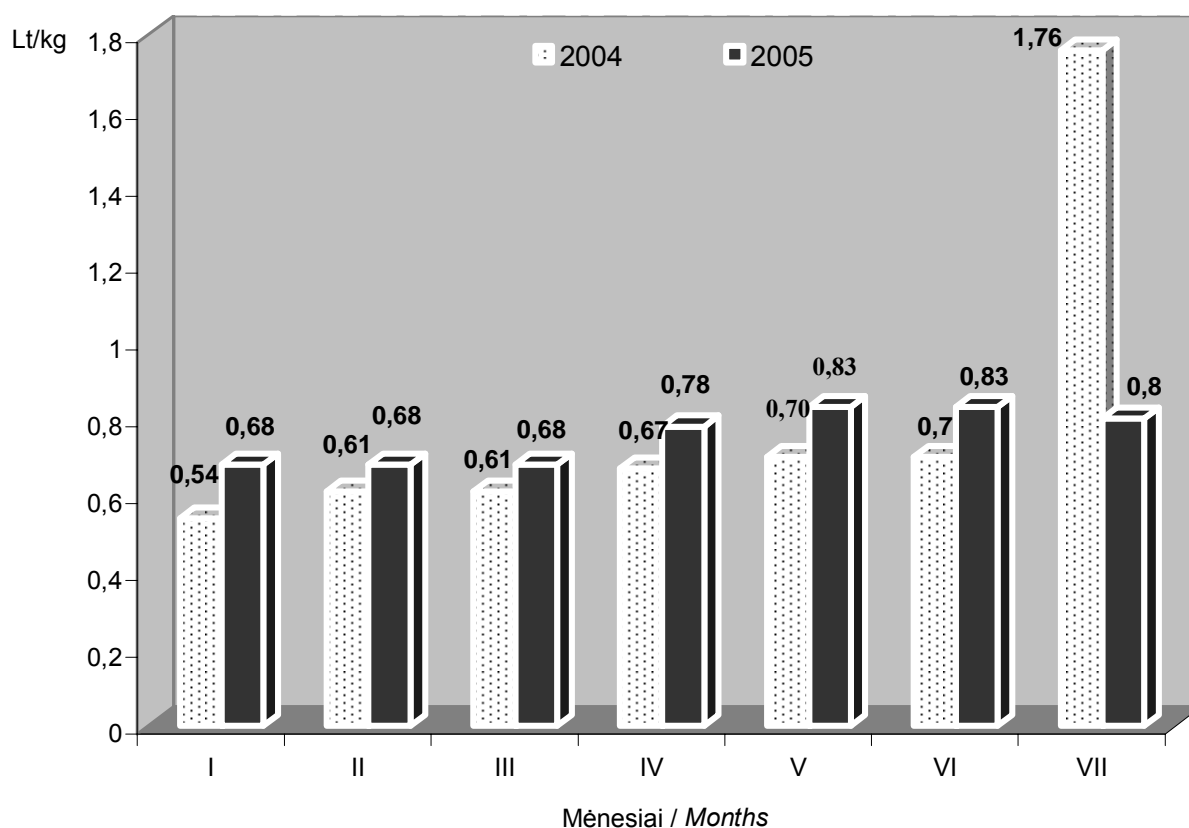
Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Liepos I-ojoje pusėje nefasuotų ankstyvųjų bulvių pardavimo iš ūkių kaina buvo apie 900–1000 Lt/t, o II-ojoje pusėje – apie 680–800 Lt/t, t. y. apie 25 proc. didesnė nei su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, nes lietuviškų bulvių pasiūla nedidelė, o lenkiškų bulvių pasiūla sumažėjusi dėl griežtos fitosanitarinės kontrolės ir sausros. Be to, ankstyvosios bulvės, importuotos iš pietinių valstybių (Maroko, Izraelio), Lietuvoje nepaklausios.

Bulvių vidutinė kaina Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2005 metų sausio–birželio mėnesiais buvo didesnė nei 2004 metų atitin-

kamais mėnesiais, išskyrus liepą, kai ji buvo mažesnė net 55 proc. (1 pav.).

2005 metų sausio–kovo mėnesiais bulvių mažmeninės pardavimo kaina nekito, buvo 0,68 Lt/kg. Kainų stabilumą lėmė gera rinkai tiekiamų lietuviškų bulvių kokybė ir nedidelė lenkiškų bulvių pasiūla. Balandžio mėnesį Lietuvoje geros kokybės bulvių paklausa buvo didelė, todėl bulvės pabrango 16 proc. ir buvo parduodamos po 0,78 Lt/kg, o gegužės mėnesį kaina išaugo ir laikėsi iki birželio. Liepos mėnesį bulvės nežymiai atpigo.

1 pav. Vidutinės bulvių kainos* Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg

Figure 1. Average retail prices of potatoes in Lithuanian supermarkets in January–July 2004 & 2005, Lt/kg*

* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. liepos 27 d. įsakymu Nr. 3D-362 „Dėl licencijuotuose sandėliuose saugomų varpinių, ankštinių ir aliejinių augalų grūdų, jų sėklų, ankštinių ir varpinių žolių sėklų, bulvių, daržovių ir vaisių normatyvinių kainų“ patvirtino licencijuotuose sandėliuose saugomų bulvių normatyvines kainas, kurios galioja iki 2006 m. rugpjūčio 1 d. Nustatyta 550 Lt/t vidutinė normatyvinė licencijuotuose sandėliuose saugomų maistinių bulvių kaina (be PVM mokesčio), superelitinių sėklinių bulvių – 2600 Lt/t, pirmos klasės elitinių sėklinių bulvių (E1) – 2300 Lt/t,

antros klasės elitinių sėklinių bulvių (E2) – 1800 Lt/t, trečios klasės elitinių sėklinių bulvių (E3) – 1300 Lt/t, pirmos klasės (A) sertifikuotų sėklinių bulvių – 800 Lt/t, antros klasės (B) sertifikuotų sėklinių bulvių – 750 Lt/t.

Užsienio prekyba. Dėl nekonkurencingos kainos ir kokybės lietuviškų bulvių eksportas mažėja. Remiantis Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų I-ąjį pusmetį Lietuva iš viso eksportavo 649 t bulvių, t. y. 2 kartus mažiau nei 2004 metų atitinkamu laikotarpiu (3 lentelė).

3 lentelė / Table 3

Bulvių eksportas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį
Exports of potatoes in the 1st half-year 2004 & 2005

Mėnuo / Month	Kiekis, t / Quantity, t		Vertė, tūkst. Lt / Value, thou. Lt	
	2004	2005	2004	2005
I	284,40	49,59	84,34	16,76
II	401,21	5,99	127,37	4,46
III	183,68	46,58	70,43	58,95
IV	302,01	144,00	221,81	88,32
V	32,30	236,59	24,38	126,20
VI	113,80	166,45	79,65	97,78
Iš viso / Total	1317,40	649,20	607,98	392,47

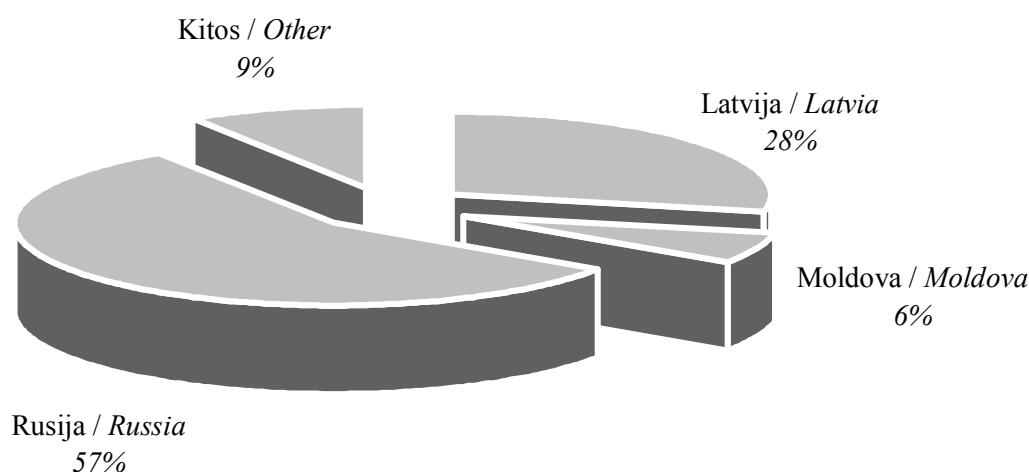
Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Bendroji bulvių eksporto vertė 2005 metų I-ąjį pusmetį sudarė 392,5 tūkst. Lt, vidutinė eksportuotų bulvių tonos kaina buvo 604 Lt, t. y. 31 proc. didesnė nei 2004 metais.

Daugiausia bulvių (365,3 t) eksportuota į Rusiją – už 183 tūkst. Lt, Latviją (184,3 t) – už 87,4 tūkst. Lt (2 pav.).

Bulvių 2005 metų I-ąjį pusmetį importuota 14,9 karto daugiau negu eksportuota. 2005 metų sausio–birželio mėnesiais į Lietuvą įvežta 9,7

tūkst. t bulvių, t. y. apie 5,8 karto daugiau negu 2004-aisiais tuo pačiu laikotarpiu. Bendroji bulvių importo vertė per šį laikotarpį – 5,6 mln. Lt (4 lentelė). Vidutinė I-ąjį pusmetį importuotų bulvių kaina buvo 573,5 Lt/t, 2,1 karto mažesnė negu 2004 metais tuo pačiu laikotarpiu. Importas ypač padidėjo gegužės mėnesį – bulvės importuotos po 0,57 Lt/kg. Beveik tokia pat kaina (0,58 Lt/kg) importuotas nemažas bulvių kiekis ir birželio mėnesį.

2 pav. Bulvių eksportas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 2. Exports of potatoes in the 1st half-year 2005

4 lentelė / Table 4

Bulvių importas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį
Imports of potatoes in the 1st half-year 2004 & 2005

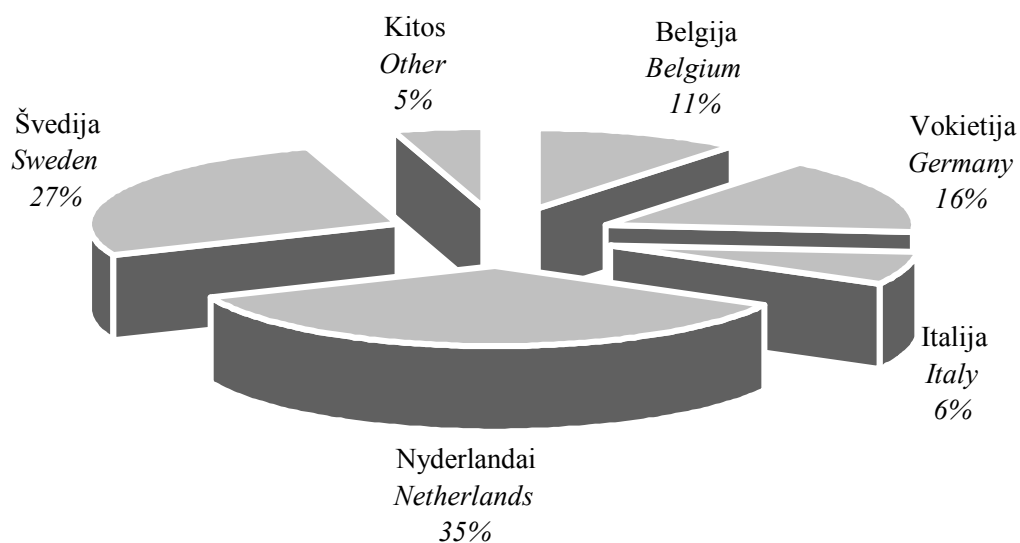
Mėnuo Month	Kiekis, t / Quantity, t		Vertė, tūkst. Lt / Value, thou. Lt	
	2004	2005	2004	2005
I	1,53	3,78	3,88	6,31
II	8,77	62,20	17,53	40,43
III	76,63	549,37	102,01	282,42
IV	464,18	1130,68	652,98	628,87
V	200,02	4342,88	303,65	2500,71
VI	912,13	3602,25	884,87	2099,06
Iš viso / Total	1663,26	9691,16	1964,92	5557,80

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Daugiausia bulvių importuota iš Nyderlandų (3,5 tūkst. t) – už 1,7 mln. Lt, Švedijos (2,6 tūkst. t) – už 1,4 mln. Lt ir Vokietijos (1,5 tūkst. t) – už 990,8 tūkst. Lt (3 pav.).

Prekybininkai palankiomis sąlygomis importavo bulves iš Nyderlandų, Švedijos, Vokietijos ir Belgijos. Pigiausios importuotos bulvės iš Belgijos – 0,42 Lt/kg, Nyderlandų – 0,49 Lt/kg.

Bulvių gaminiai. Per 2005 metų sausio–birželio mėnesius pagaminta 2,3 tūkst. t paruoštų ar konservuotų bulvių (įskaitant ir traškučius). 2005 metų II-ąjį ketvirtį paruošta ir pagaminta beveik dvigubai daugiau bulvių gaminių negu I-ąjį (5 lentelė).

3 pav. Bulvių importas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 3. Imports of potatoes in the 1st half-year 2005

5 lentelė / Table 5

**Paruoštų ir konservuotų bulvių (įskaitant traškučius) gamyba ir pardavimai
 2005 metų I-ąjį pusmetį**

Production and sales of potatoes prepared or preserved (chips incl.) in the 1st half-year 2005

Rodikliai / Indicators	I ketv. I Q.	II ketv. II Q.
Pagaminta paruoštų ir konservuotų bulvių (įskaitant traškučius) <i>Production of potatoes prepared or preserved (chips incl.), t</i>	776,9	1527,0
Parduota paruoštų ir konservuotų bulvių (įskaitant traškučius) iš viso, t <i>Total sales of potatoes prepared or preserved (chips incl.), t</i>	773,5	1618,2
iš jų vidaus rinkoje / <i>of which in domestic market</i>	468,3	599,2
Parduota veikusiomis kainomis be PVM ir akcizų iš viso, tūkst. Lt <i>Total sales at current prices (VAT and excise excl.), thou. Lt</i>	9491,8	17101,6
Parduota veikusiomis kainomis be PVM ir akcizų Lietuvoje, tūkst. Lt <i>Sales in Lithuania at current prices (VAT and excise excl.), thou. Lt</i>	6323,8	7755,2

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Bulvių krakmolo pardavimai 2005 metų I-ąjį pusmetį
Sales of potato starch in the 1st half-year 2005

Rodikliai / Indicators	I ketv. I Q.	II ketv. II Q.
Parduota bulvių krakmolo iš viso, t / <i>Total sales of potato starch, t</i>	289,3	229,4
iš jo vidaus rinkoje / <i>of which in domestic market</i>	287,8	228,9
Parduota veikusiomis kainomis be PVM ir akcizų iš viso, tūkst. Lt <i>Total sales at current prices (VAT and excise excl.), thou. Lt</i>	434,0	377,0
Parduota veikusiomis kainomis be PVM ir akcizų Lietuvoje, tūkst. Lt <i>Sales in Lithuania at current prices (VAT and excise excl.), thou. Lt</i>	431,0	376,0

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį parduota 2,39 tūkst. t paruoštų ir konservuotų bulvių (už 26593,4 tūkst. Lt), iš šio kiekio Lietuvoje – 45 proc. (už 14079 tūkst. Lt). Paruoštų ir konservuotų bulvių II-ąjį ketvirtį parduota 2 kartus daugiau negu I-ąjį.

Bulvių krakmolo per 2005 metų I-ąjį pusmetį parduota 518,7 t už 811 tūkst. Lt (6 lentelė). Vidaus rinkoje parduota 99,6 proc. 2005 metų II-ąjį ketvirtį bulvių krakmolo parduota

20,7 proc. mažiau negu I-ąjį, o kilogramo kaina buvo 9 proc. didesnė.

Bulvių krakmolo vidutinės mažmeninės kainos 2005 metų sausio–liepos mėnesiais mažėjo – nuo 3,28 Lt/kg iki 3,07 Lt/kg.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 3D-328 2005–2006 ir 2006–2007 prekybos metams 1211 t dydžio bulvių krakmolo gamybos kvotą paskyrė AB „Ambraziškių krakmolai“.

DARŽOVĖS / VEGETABLES

2005 metais, išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje daržovių pasėliai sudarė 19,8 tūkst. ha. Palyginti su 2004 metais, plotai sumažėjo apie 2,9 proc., labiausiai – salierų (43 proc.), porų (37 proc.), svogūnų (33,9 proc.) ir žiedinių kopūstų (23,8 proc.). 35 proc. padidėjo kininių kopūstų (daugiausia ilgesniam laikymui skirtų veislių), 26,7 proc. krapų, 25,8 proc. baltagūžių kopūstų bei 17,7 proc. salotų ir kitų prieskoninių daržovių pasėlių plotai.

Stambiuose specializuotuose prekiniuose daržininkystės ūkiuose pasėlių plotai stabilūs, o mažiems daržininkystės ar mišriems augalinin-

kystės ūkiams būdingas reiškinys – plotų didėjimas arba mažėjimas priklauso nuo produkcijos kainų praėjusiais metais.

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų sausio–liepos mėnesiais Lietuvoje supirkta 13,7 tūkst. t daržovių – 8 proc. mažiau negu tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu (1 lentelė).

Daržovių supirkimo apimtys 2005 metų atskirais mėnesiais buvo skirtingos. Supirktų daržovių kainos taip pat svyravo, tačiau buvo didesnės (išskyrus sausio mėn.) negu 2004-ųjų atitinkamais mėnesiais.

Supirktų daržovių kiekis ir kaina 2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais
Quantities and prices of vegetables purchased in January–July 2004 & 2005

Mėnuo Month	Kiekis, tūkst. t / Quantity, thou. t		Kaina, Lt/t / Price, Lt/t	
	2004	2005	2004	2005
I	1,7	1,7	504	366
II	1,6	0,4	267	360
III	2,2	4,2	262	373
IV	1,9	1,9	294	426
V	2,4	1,4	366	479
VI	2,4	1,3	329	380
VII	2,7	2,8	262	318

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004, 2005.

Daugumos daržovių vidutinė kaina mažmeninės prekybos centruose 2005 metų sausio–liepos mėnesiais buvo didesnė nei 2004 metais tuo pačiu laikotarpiu (2 lentelė). Labiausiai

pabrango kopūstai. Tik svogūnų mažmeninė kaina 2005 metų sausio–liepos mėnesiais buvo mažesnė negu 2004-aisiais.

Vidutinės daržovių kainos* Lietuvos mažmeninės prekybos centruose
2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg

Average retail prices of vegetables in Lithuanian supermarkets in January–July 2004 & 2005, Lt/kg*

Mėnuo Month	Kopūstai Cabbage	Morkos Carrots	Agurkai Cucumbers	Pomidorai Tomatoes	Svogūnai Onions	Burokėliai Beetroots
2004						
I	0,35	0,81	7,13	4,71	1,37	0,52
II	0,36	0,81	5,95	4,01	1,40	0,49
III	0,38	0,75	6,12	4,24	1,44	0,47
IV	0,42	0,80	3,63	4,27	1,41	0,45
V	0,50	0,87	3,76	3,86	1,52	0,43
VI	0,54	0,89	2,63	3,29	1,54	0,46
VII	1,08	1,01	2,35	3,05	1,54	0,56
2005						
I	0,61	0,81	4,49	4,84	0,87	0,62
II	0,59	0,80	7,24	6,30	0,81	0,60
III	0,65	0,85	7,91	5,77	0,84	0,58
IV	0,89	0,91	5,11	5,40	0,80	0,63
V	0,95	1,13	5,14	6,13	0,84	0,68
VI	1,52	1,81	3,85	4,31	0,76	0,83
VII	1,09	2,27	1,79	3,50	0,81	1,76

* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.

Šaltiniai: Žemės ūkio rūmų duomenys; ŽŪMPRIS.

2005 metais morkos pasėtos vėliau negu įprasta. Dėl nepalankių oro sąlygų sėjos metu ne visos morkos gerai sudygo. Lietuvoje prognozuojamas vidutinis morkų derlingumas – 40–50 t/ha, burokėlių – vidutinis arba mažesnis už vidutinį – apie 25–30 t/ha.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. liepos 27 d. įsakymu Nr. 3D-362 „Dėl licencijuotuose sandėliuose saugomų varpinių, ankštinių ir aliejinių augalų grūdų, jų sėklų, ankštinių ir varpinių žolių sėklų, bulvių, daržovių ir vaisių normatyvinių kainų“ patvirtino licencijuotuose sandėliuose saugomų daržovių normatyvines kainas, kurios galioja iki 2006 m. rugpjūčio 1 d. Nustatyta 450 Lt/t vidutinė normatyvinė licencijuotuose sandėliuose saugomų burokėlių kaina (be PVM mokesčio), česnakų – 3000 Lt/t, kaliaropių – 1800 Lt/t, baltagūžių kopūstų – 550 Lt/t, briuselinių kopūstų – 3000 Lt/t, pekino kopūstų – 1100 Lt/t, raudonųjų kopūstų – 600 Lt/t, savojos kopūstų – 1250 Lt/t, krienų – 1600 Lt/t, morkų – 700 Lt/t, pastarnokų porų – 2000 Lt/t, petražolių (šakniavaisių) – 5900 Lt/t, juodųjų ridikų – 950 Lt/t, šakninių salierų – 1900 Lt/t, svogūnų – 900 Lt/t, raudonųjų svogūnų – 1400 Lt/t.

Sausio–liepos mėnesiais (3 lentelė) Lietuvoje daržovės buvo vienos pigiausių iš trijų Baltijos šalių.

Burokėlių pardavimo kaina Estijoje buvo apie 1,6 karto, morkų – apie 1,8 karto didesnė. Kopūstai šioje šalyje minėtu laikotarpiu buvo brangesni apie 20 proc., svogūnai – apie 56 proc. (sausio–birželio mėn.), tik liepą jie Lietuvoje buvo brangesni 34 proc. Lietuvos prekiniuose ūkiuose prognozuojamas 70 t/ha vidutinis baltagūžių kopūstų derlingumas. Drėgmės trūkumas liepos pabaigoje kaimyninėse šalyse ir Lietuvoje lėmė kopūstų kainos padidėjimą. Prekiniuose ūkiuose liepos mėnesį priklausomai nuo kokybės ir tiekiamų kiekių kopūstų kaina Lietuvoje buvo apie 800 Lt/t.

Burokėliai pigiausiai buvo parduodami Lietuvoje ir Lenkijoje, o brangiausiai Vokietijoje – apie 2–3,4 karto brangiau nei Lietuvoje. Kopūstai pigiausi Lenkijoje – apie 1,2–2,1 karto pigesni negu Lietuvoje, tik liepos mėnesį kainos susilygino – ir Lietuvoje, ir Lenkijoje kopūstai buvo parduodami už 0,63 Lt/kg.

3 lentelė / Table 3

Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių prekiniuose ūkiuose 2005 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg

Average sale-prices of vegetables in commercial farms in Lithuania and selected foreign countries in January–July 2005, Lt/kg

Mėnuo Month	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija* Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic	Slovakija Slovakia
Burokėliai / Beetroots								
I	0,30	0,35	0,70	0,30	0,54	1,02	–	0,35
II	0,30	0,32	0,70	0,31	0,59	1,08	–	0,45
III	0,32	0,43	0,70	0,33	0,54	1,06	–	0,39
IV	0,37	0,51	0,76	0,37	0,67	1,03	–	–

Mėnuo Month	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija* Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic	Slovakija Slovakia
V	0,49	0,61	0,76	0,49	0,82	1,00	–	–
VI	0,60	0,75	0,77	0,97	0,90	1,30	–	–
VII	0,74	0,72	0,94	0,62	1,28	1,86	–	0,53
Kopūstai / Cabbage								
I	0,32	0,30	0,50	0,17	0,44	0,33	0,18	0,28
II	0,35	0,33	0,49	0,17	0,46	0,36	0,19	0,26
III	0,49	0,32	0,61	0,25	0,47	0,42	0,35	0,29
IV	0,64	0,47	0,78	0,31	0,66	0,64	0,55	0,33
V	0,79	0,63	0,86	0,48	0,77	0,73	–	–
VI	1,06	0,99	1,22	0,90	0,97	1,36	0,95	–
VII	0,63	0,63	0,84	0,63	1,04	1,07	0,98	0,60
Morkos / Carrots								
I	0,42	0,45	0,84	0,36	0,60	0,51	0,40	0,30
II	0,40	0,45	0,85	0,37	0,61	0,60	0,44	0,30
III	0,45	0,50	0,88	0,34	0,61	0,72	0,65	0,31
VI	0,62	0,54	0,98	0,40	0,75	0,97	0,57	0,50
V	0,80	0,62	1,24	0,70	0,87	0,94	–	–
VI	–	1,73	1,96	1,42	1,06	1,41	1,28	–
VII	–	1,94	1,93	1,21	1,30	1,08	0,92	0,97
Svogūnai / Onions								
I	0,32	0,45	0,81	0,24	0,68	0,13	0,20	0,26
II	0,32	0,47	0,70	0,22	0,72	0,11	0,11	0,23
III	0,32	0,46	0,66	0,19	0,69	0,11	0,19	0,20
IV	0,30	0,57	0,66	0,19	0,76	0,10	0,21	0,25
V	0,28	0,66	0,66	0,26	0,86	–	0,43	–
VI	0,30	0,89	0,66	0,97	1,05	–	0,79	0,72
VII	1,00	0,97	0,66	0,78	1,10	1,10	0,61	0,69

* Leningrado sritis / Leningrad Region.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Morkos pigiausias Slovakijoje. Palyginti su Lietuva, jos minėtoje šalyje buvo apie 1,2–1,5 karto pigesnės. Į Lietuvą importuojamos naujojo derliaus prancūziškos, belgiškos ir olandiškos morkos po 1700 Lt/t. Atsižvelgiant į sausras padarinius kaimyninėse šalyse ir mažesnę nei 2004 metais derlių Lietuvoje, prognozuojama,

kad vidutinė morkų kaina augintojų ūkiuose 2005–2006 prekybos metais bus 650–700 Lt/t.

Svogūnai pigiausi Vokietijoje – apie 64 proc. pigesni negu Lietuvoje. 2004–2005 derliaus metais ES regionų augintojai buvo padidinę svogūnų plotus, o dėl gausaus derliaus buvo sumažėjusios kainos. Tačiau 2005 metų

pavasari ir Lietuvoje, ir aplinkinėse ES šalyse, anot sėklų įmonių atstovų, svogūnų sėklos buvo perkama mažiau. 2005 metais, išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje svogūnų pasėliai sumažėjo apie 33,9 proc. Svogūnai buvo pasėti vėliau, tačiau augimo sąlygos buvo geros, todėl jie greitai sudygo ir gerai išsisknijo, be to, pasėlių neužpuolė ligos. Lietuvos prekiniuose ūkiuose prognozuojamas 25–30 t/ha derlius, tačiau jis priklausys nuo pasėlių nuėmimo sąlygų ir kritulių kiekio.

Užsienio prekyba. Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų I-ąjį pusmetį Lietuva iš viso eksportavo 10,6 tūkst. t daržovių, t. y. 10,3 proc. daugiau negu 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu (4 lentelė). Bendroji eksporto vertė – 33,19 mln. Lt (37 proc. didesnė negu 2004 m.), o kaina – 3,12 Lt už daržovių kilogramą (24 proc. didesnė negu 2004 m.). Geros kokybės produkcija realizuojama Lietuvoje, o prastesnės kokybės, pigesnės daržovės vežamos į Latviją, Rusiją (1 pav.).

Daržovių importas 2005 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2004-ųjų tuo pačiu laikotarpiu,

išaugo 20 proc. – įvežta 30,7 tūkst. t. Bendroji daržovių importo vertė 2005 metų I-ąjį pusmetį sudarė 76,6 mln. Lt. Vidutinė įvežtų daržovių kaina – 2,37 Lt/kg (11,3 proc. didesnė negu 2004 m.).

2005 metų I-ąjį pusmetį kopūstų išvežta apie 5,7 karto daugiau, pomidorų – 2 proc., svogūnų – apie 2,1 karto mažiau nei 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu. 2,3 karto daugiau eksportuota šaldytų daržovių, 4,3 karto daugiau džiovintų daržovių negu praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu (atitinkamai 369,4 t ir 82,6 t daugiau). Morkų, burokėlių eksportuota apie 19 proc., konservuotų daržovių – apie 46,5 proc. daugiau (atitinkamai 170,9 t ir 126,5 t). Labiausiai padidėjo salotų eksportas – net 8,2 karto (iki 111,1 t). Agurkų eksportas labai sumažėjo – jų išvežta net 50,3 proc. mažiau.

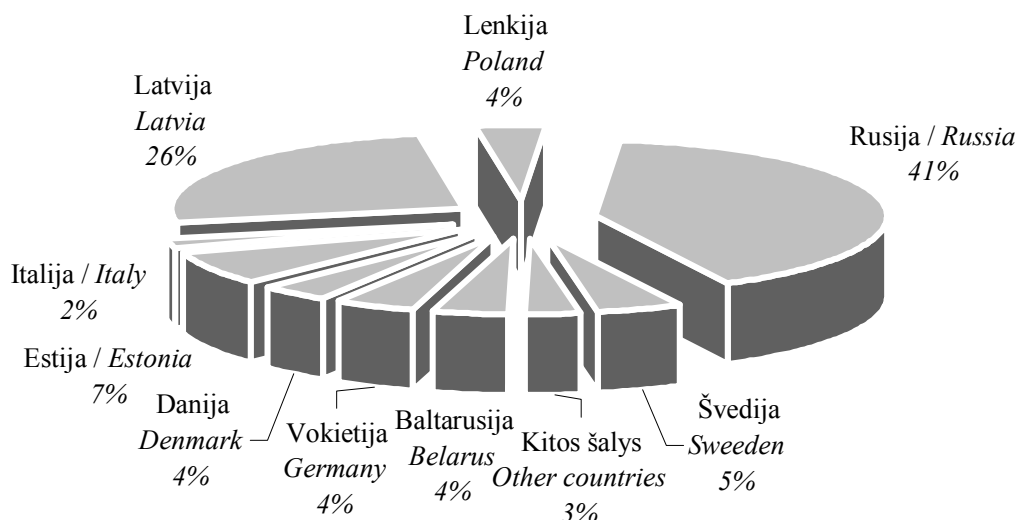
Nors daržovių eksportas padidėjo, tačiau prekybos balansas buvo neigiamas – daržovių importuota apie 3 kartus daugiau negu eksportuota.

4 lentelė / Table 4

Daržovių eksportas ir importas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, t
Exports and imports of vegetables in the 1st half-year 2004 & 2005, in tons

Produkcija / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2004	2005	2004	2005
Daržovės / Vegetables	9632	10622	25581	30687
iš jų: / of which:				
pomidorai / tomatoes	1545	1514	8825	8076
svogūnai / onions	817	399	7149	4352
kopūstai / cabbage	306	1734	3069	6587
morkos, burokėliai carrots, beetroots	885	1056	1329	3131
agurkai / cucumbers	1643	817	1498	2810

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

1 pav. Daržovių eksportas 2005 metų I-ąjį pusmetį
 Figure 1. Exports of vegetables in the 1st half-year 2005

Kopūstų įvežta 2,1 karto, morkų, burokėlių – 2,4 karto, salotų – 1,3 karto, o agurkų – 1,9 karto daugiau, džiovintų daržovių – 1,3 karto, šaldytų daržovių – 1,6 karto, džiovintų ankštinių daržovių – 1,7 karto, o konservuotų – 3,7 karto daugiau. Analizuojamuoju laikotarpiu ankštinių daržovių importas padidėjo beveik dvigubai, o svogūnų importas sumažėjo 39 proc. Pomidorų įvežta 8,5 proc. mažiau negu 2004 metų atitinkamu laikotarpiu.

Daugiausia daržovių 2005 metų I-ąjį pusmetį eksportuota į Rusiją (4,4 tūkst. t) ir Latviją (2,7 tūkst. t). Į Estiją išvežta 788 t, į Švediją –

513 t, į Lenkiją, Daniją, Vokietiją ir kitas šalis – šiek tiek mažiau.

Daržovių gaminiai. 2005 metų sausio–birželio mėnesiais pagaminta 1,68 mln. l pomidorų sulčių. 2005 metų II-ąjį ketvirtį pagaminta 22 proc. daugiau nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių mišinių, 69 proc. daugiau koncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių, 3,3 karto daugiau paruošta ir užkonservuota išlukštentų pupelių, 58 proc. daugiau pagaminta neužšaldytų daržovių patiekalų negu I-ąjį 2005 metų ketvirtį (5 lentelė).

5 lentelė / Table 5

Perdirbtų daržovių produktų gamyba 2005 metų I-ąjį pusmetį
Production of vegetable products in the 1st half-year 2005

Rodikliai / Indicators	I ketv. / I Q.	II ketv. / II Q.
Pomidorų sultys, tūkst. l / Tomato juice, thou. l	863,6	817,6
Nekoncentruotos, nefermantuotos vienos rūšies vaisių, uogų arba daržovių sultys, tūkst. l / Fruit, berry and vegetable juice, homogeneous, non concentrated, non fermented, thou. l	13,8	–

Rodikliai / Indicators	I ketv. I Q.	II ketv. II Q.
Nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių mišiniai, tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice, mixtures, non concentrated, thou. l</i>	82,7	100,9
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), thou. l</i>	68,2	115,7
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai (išskyrus bulves), t <i>Frozen vegetables and mixtures (potatoes excl.), t</i>	187,0	188,2
Džiovininti svogūnai, t / <i>Dried onions, t</i>	17,5	16,6
Kitos džiovintos daržovės, t / <i>Dried vegetables, t</i>	258,8	134,6
Nekoncentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos, t <i>Tomato puree and pastes non concentrated, t</i>	4,4	4,3
Koncentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos, t <i>Tomato puree and pastes concentrated, t</i>	42,3	46,3
Paruošti ar konservuoti kopūstai, t <i>Cabbage prepared or preserved, t</i>	29,7	19,5
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	6,7	22,0
Neužšaldyti daržovių patiekalai, t <i>Dishes of vegetables non frozen, t</i>	98,7	156,2

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį pomidorų sulčių parduota 1,6 mln. l už 2,5 mln. Lt, iš šio kiekio vidaus rinkoje – 92 proc. už 2,3 mln. Lt (6 lentelė).

Koncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių (išskyrus pomidorų sultis) 2005 metų I-ąjį pusmetį parduota 713 tūkst. l (už 2,0 mln. Lt), apie 75 proc. – vidaus rinkoje.

Visas džiovintų svogūnų kiekis realizuojamas vidaus rinkoje. Per 2005 metų I-ąjį pusmetį parduota 34,1 t svogūnų. Kitos džiovintos daržovės taip pat visos realizuojamos vidaus rinkoje. Nekoncentruotų pomidorų tyrelių ir pastų parduota 8,3 t, o koncentruotų – 108,6 t, visas kiekis – Lietuvoje.

Užšaldytų daržovių ir jų mišinių 2005 metų sausio–birželio mėnesiais parduota 48,2 t, visas parduotas kiekis realizuotas vidaus rinkoje. Paruošti ar konservuoti kopūstai daugiausia eksportuojami, vidaus rinkai tenka tik 31,7 proc. pardavimų.

Paruoštų ar konservuotų išlukštentų pupelių II-ąjį ketvirtį parduota 5 kartus, koncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių (išskyrus pomidorų sultis) – 2,3 karto, neužšaldytų daržovių patiekalų – 59 proc. daugiau nei I-ąjį ketvirtį, o džiovintų daržovių, paruoštų ar konservuotų kopūstų – beveik dvigubai mažiau.

Perdirbtų daržovių produktų pardavimai 2005 metų I-ąjį pusmetį
Sales of vegetable products in the 1st half-year 2005

Rodikliai / Indicators	Kiekis / Quantity		Vertė, tūkst. Lt Value, thou. Lt	
	I ketv. I Q.	II ketv. II Q.	I ketv. I Q.	II ketv. II Q.
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	805,4	837,6	1337,3	1171,0
Nekoncentruotos, nefermantuotos vienos rūšies vaisių, uogų arba daržovių sultys, tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice, homogeneous, non concentrated, non fermented, thou. l</i>	–	–	3,3	–
Nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių mišiniai, tūkst. l / <i>Fruit, berry and vegetable juice, mixtures, non concentrated, thou. l</i>	88,6	83,5	156,1	181
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), thou. l</i>	217,2	496,6	529,0	1510,5
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai (išskyrus bulves), t <i>Frozen vegetables and mixtures (potatoes excl.), t</i>	29,4	18,8	24,4	24,0
Džiovinti svogūnai, t / <i>Dried onions, t</i>	17,5	16,6	15,8	17,0
Kitos džiovintos daržovės, t / <i>Dried vegetables, t</i>	258,8	134,6	315,0	189,0
Nekoncentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos <i>Tomato puree and pastes non concentrated</i>	4,3	4,0	12,9	11,7
Koncentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos, t <i>Tomato puree and pastes concentrated, t</i>	53,5	55,1	106,9	101,0
Paruošti ar konservuoti kopūstai, t <i>Cabbage prepared or preserved, t</i>	13,2	6,9	19,7	13,8
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	4,8	23,8	20,5	100,0
Neužšaldyti daržovių patiekalai, t <i>Dishes of vegetables non frozen, t</i>	100,0	159,2	220,8	263,6

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

VAISIAI IR UOGOS / FRUIT AND BERRIES

Lietuvoje vaisiai ir uogos sudaro 1,2 proc. bendrosios žemės ūkio produkcijos (vidutiniškai per penkerius metus). ES-25 šalyse šio sektoriaus dalis viršija 6 proc. ES yra antroji vaisių eksportuotoja pasaulyje po JAV ir didžiausia importuotoja. Vaisiai sudaro apie 8 proc. pasaulio žemės ūkio produkcijos. Rinkoje dominuoja Azija, ES, Lotynų Amerika ir Karibai, Afrika, Šiaurės Amerika.

Pagal FAOSTAT 2005 metų duomenis ES-15 šalių grupėje pagrindinės vaisių augintojos yra Ispanija – 29 proc. visų vaisių rinkos, Italija – 29 proc., Prancūzija – 19 proc., Vokietija – 8 proc., Graikija – 7 proc. Naujosios ES šalys

narės užima gana nedidelę, 10 proc. nesiekiančią, vaisių rinkos dalį. Be to, naujųjų šalių užauginami vaisiai nekokybiški daugiausia dėl naujų technologijų stygiaus. Pavyzdžiui, apie 75 proc. vengriškų obuolių yra perdirbama, kitose naujosiose šalyse narėse, taip pat ir Lietuvoje, didžioji dalis vaisių dėl nepakankamos kokybės vartojami ne švieži, o perdirbami į sultis, džemus, yra konservuojami, užšaldomi.

Auginimas. Lietuva pagal užauginamų vaisių kiekį, ypač jų derlingumą (23 vieta pagal derlingumą tarp ES šalių), užima vieną nereikšmingiausių vietų ES rinkoje (1 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Vaisių* derlius ir derlingumas ES šalyse 2004 metais
Fruit harvest and yield in EU in 2004

Šalis / Country	Derlius / Harvest		Derlingumas / Yield	
	tūkst. t / thou. t	dalis ES, proc. EU share, %	t/ha	vieta pagal derlingumą rank according to yield
ES-15 / EU-15	56445,3	90,6	12,80	x
ES-10 / EU-10	5859,6	9,4	7,95	x
ES-25 / EU-25	62304,9	100	10,68	x
Airija / Ireland	27,3	0,04	12,75	6
Austrija / Austria	1064,2	1,7	14,26	4
Belgija / Belgium	520,2	0,8	32,63	1
Čekija / Czech Republic	516,8	0,8	11,48	10
Danija / Denmark	46,5	0,07	10,13	12
Estija / Estonia	29,4	0,05	1,56	25
Graikija / Greece	4123,6	6,6	12,60	7
Ispanija / Spain	16476,9	26,5	9,29	14
Italija / Italy	16563,7	26,6	13,31	5
Jungtinė Karalystė / UK	298,3	0,5	11,81	9
Kipras / Cyprus	221,5	0,4	8,99	16

Šalis / Country	Derlius / Harvest		Derlingumas / Yield	
	tūkst. t / thou. t	dalis ES, proc. EU share, %	t/ha	vieta pagal derlingumą rank according to yield
Latvija / Latvia	58,4	0,09	4,97	20
Lenkija / Poland	3042,4	4,9	9,32	13
Lietuva / Lithuania	161,0	0,3	2,49	23
Liuksemburgas / Luxembourg	31,2	0,05	7,10	17
Malta / Malta	6,5	0,01	4,61	22
Nyderlandai / Netherlands	612,0	1,0	32,14	2
Portugalija / Portugal	1817,1	2,9	4,83	21
Prancūzija / France	10571,0	17,0	11,02	11
Slovakija / Slovakia	188,4	0,3	6,89	18
Slovėnija / Slovenia	297,4	0,5	19,99	3
Suomija / Finland	17,0	0,03	1,96	24
Švedija / Sweden	33,1	0,05	6,38	19
Vengrija / Hungary	1338,0	2,1	9,20	15
Vokietija / Germany	4243,3	6,8	11,84	8

* Išskyrus melionus / Melons excluded.

Šaltinis: FAO.

Kainos. Supirkimo kainos 2005 metų II-ąjį ketvirtį, palyginti su 2004 metų II-uju ketvirčiu, sumažėjo 57 proc., o palyginti su 2005 metų I-uju, – 82,8 proc. Superkamų vaisių ir uogų kainos 2005 metų sausio–gegužės mėnesiais, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, sumažėjo 87 proc. 2005 metų balandžio ir gegužės mėnesiais vaisių ir uogų apskritai nesupirka, 2005 metų birželio mėnesį, palyginti su 2004 metų birželiu, supirkimo kainos sumažėjo 57 proc. 2005 metų II-ąjį ketvirtį, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, braškių supirkimo kainos sumažėjo 57,6 proc.

Statistikos departamento prie LRV duomenimis, vaisių ir uogų mažmeninės kainos 2005 metų balandžio mėnesį, palyginti su 2004 metų balandžiu, padidėjo 10 proc., o palyginti su tuo pačiu metų kovo mėnesiu, – 2,9 proc. 2005 metų gegužės mėnesį, palyginti su balandžio

mėnesiu, kainos išaugo 8,1 proc., o per 12 mėnesių laikotarpį – 17,3 proc. 2005 metų liepos mėnesį, palyginti su birželio mėnesiu, sumažėjo 8,9 proc.

Obuolių vidutinės mažmeninės kainos 2005 metų I-ąjį pusmetį augo, o liepą obuoliai atpigo. Kriaušės brango 2005 metų sausio–gegužės mėnesiais, pigti pradėjo nuo birželio (2 lentelė). Prognozuojama, kad kai kuriuose prekybos centruose parduodamų lietuviškų vaisių ir uogų dalis sieks 50 proc. (2004 m. – apie 10 proc.). Gausėja ir lietuviškos produkcijos asortimentas, prekiaujama lietuviškomis avietėmis, šilauogėmis. Lietuvos vartotojai vertina kokybę, bet pirmenybę teikia mažiau kainuojantiems vaisiams. Jei Lietuvos augintojai neatsižvelgs į šį veiksnių ir didins kainas, konkurenciją laimės įvežtinė produkcija.

Obuolių ir kriaušių vidutinės mažmeninės kainos 2005 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg
Average retail prices of apples and pears in January–July 2005, Lt/kg

Vaisiai / Fruits	Sausis January	Vasaris February	Kovas March	Balandis April	Gegužė May	Birželis June	Liepa July
Obuoliai / Apples	1,26	1,37	1,44	1,60	1,60	1,66	1,63
Kriaušės / Pears	2,91	3,00	3,21	3,30	3,68	3,65	3,61

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Prognozuojama, kad 2005 metais vaisių kainos neaugs dėl pasaulinės perprodukcijos.

Lietuvos braškių augintojai priversti ieškoti savo nišos, nes susiduria su itin didele konkurencija. Lietuvoje užauginamų braškių savikaina yra apie 1,5 Lt/kg, o braškių derliaus piko metu uogos turguje tekainavo apie 2 Lt/kg. Pelningiau buvo parduodamos ankstyvosios braškės – po 5–6 Lt/kg. Šiais metais lenkiškų braškių antplūdis sukėlė rūpestį mūsų augintojams, ypač pramoninių braškynų (jų yra apie 500) atstovams. Neužtenka tikėtis, kad mažiau chemikalais tręšiamos lietuviškos braškės, nors ir brangesnės, bus paklausesnės už lenkiškąsias. Mokslininkai pataria pasirinkti transportavimui tinkamas braškių veisles ('Elsanta' 'Ho-

ney', 'Elkat', 'Marmolada'), šaldymui tinka 'Polka'.

Lenkija yra stambiausia braškių augintoja ES po Ispanijos ir viena didžiausių šaldytų braškių tiekėjų pasaulyje. 2004 metais Ispanijoje užauginta per 300 tūkst. t, Lenkijoje – 180 tūkst. t braškių. Lenkiškų braškių kaina 2004 metais, palyginti su 2003-iaisiais, sumažėjo 63,6 proc. (1,38 Lt/kg). 2005 metais lenkiškos braškės dar labiau atpigę, per patį jų sezoną Estijoje šios uogos tekainavo 0,88 Lt/kg, o Estijos braškių augintojai dėl karščių sulaukė itin mažo derliaus. Lenkijos užimama ES braškių rinkos dalis 2005 metais sumažėjo dėl iš Kinijos ir Maroko įvežamų braškių. ES atlieka braškių importo tyrimą. Jei importas iš trečiųjų šalių išauga staiga, gali būti įvestos kvotos.

Vaisių ir uogų produktų gamyba 2005 metų I-ąjį pusmetį
Production of fruit and berries products in the 1st half-year 2005

Pavadinimas / Products	I ketv. I Q.	II ketv. II Q.	II ketv., palyginti su I ketv. II Q. com- pared to I Q., %
Nekoncentruotos obuolių sultys, tūkst. l <i>Apple juice, non concentrated, thou. l</i>	249,7	250,6	100,4
Nekoncentruotos, nefermentuotos vienos rūšies vaisių, uogų arba daržovių sultys, tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice, homogeneous, non concentrated, non fermented, thou. l</i>	13,8	–	–

Pavadinimas / Products	I ketv. I Q.	II ketv. II Q.	II ketv., palyginti su I ketv. II Q. com- pared to I Q., %
Nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių mišiniai, tūkst. l / Fruit, berry and vegetable juice, mixtures, non concentrated, thou. l	82,7	101,0	122,1
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l / Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), concentrated, thou. l	68,2	115,7	169,6
Daržovės, vaisiai, uogos, paruoštos ar konservuotos, t / Fruit, berries and vegetables, prepared or preserved, t	419,6	1087,4	259,2
Užšaldyti vaisiai, uogos, t / Fruit and berries, frozen t	151,0	230,7	152,8
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t / Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t	969,3	1269,4	131,0
Obuolių sūriai, t / Apple cheese, t	–	0,246	–
Kiti vaisių ir uogų paruošti gaminiai, t / Other fruit and berry prepared products, t	969,3	1269,1	130,9
Džiovinti vaisiai, t / Dried fruit, t	209,1	307,8	147,2

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vaisių ir uogų produktai. 2005 metų II-ąjį ketvirtį, palyginti su 2005 metų I-uoju ketvirčiu, visų pavadinimų produktų, išskyrus nekonzentruotas vienos rūšies sultis, pagaminta daugiau. Akivaizdu, kad toliau intensyviai didinama koncentruotų sulčių, užšaldytų vaisių gamyba (3 lentelė).

2005 metų I-ąjį pusmetį iš visų gaminamų sulčių rūšių natūriniais vienetais daugiausia parduota koncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių. Išlieka tendencija, kai didžioji dalis visų perdirbtų vaisių ir uogų produktų, išskyrus užšaldytus, parduodama Lietuvoje (4 lentelė). Statistikos departamento duomenimis, Lietuvos obuolių džemų, marmeladų gamintojų parduotos produkcijos vidutinės kainos kito nežymiai: 2005 metų balandžio mėnesį vidutinė kaina buvo 2,15 Lt/kg, gegužės mėnesį – 2,17 Lt/kg, birželį – 2,15 Lt/kg, liepą – 2,14 Lt/kg.

Lietuvoje išplėtota koncentruotų obuolių sulčių gamyba. Vaisių ir uogų sultis gamina KB

„Vaisių sultys“, UAB „Vaiskona“, KB „Varėnos konservai“, ŽŪK „Šiaurės Lietuvos uogynai“, kitos įmonės. Džemo, marmelado, tyrių rinkoje žinomi UAB „Vilroka“, UAB „Gervė“, Klausučių ŽŪB, KB „Varėnos konservai“, UAB „Telsoda“, Tauragės vaisių ir daržovių perdirbimo kombinatas, Kėdainių konservų fabrikas. Rinkoje vis paklausesni šaldyti vaisiai ir uogos saugomi moderniose saugyklose, vien ŽŪK „Litbera“ pajėgi saugoti 500 t užšaldytos produkcijos, per valandą gali užšaldyti 2 t vaisių ir uogų. Palyginti su Vokietijos saugykloomis, kurių talpa siekia net 5–10 tūkst. t, Lietuvos užšaldytų vaisių ir uogų verslas atrodo gana menkai, tačiau mūsų saugyklos atitinka realius produkcijos kiekius, augintojų pajėgumus, rinkos dydį. AB „Anykščių vynas“ yra vienas stambiausių šviežių vaisių ir uogų supirkėjų ir perdirbėjų Lietuvoje.

Vaisių ir uogų perdirbtų produktų pardavimas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Sales of fruit and berries products in the 1st half-year 2005

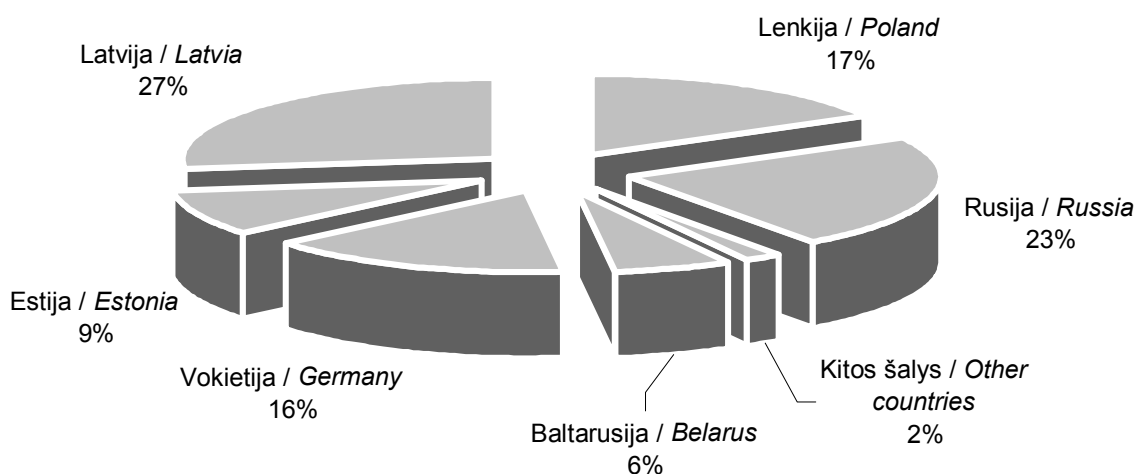
Pavadinimas / Name	Kiekis / Quantity		Vertė, tūkst. Lt Value, thou. t	
	iš viso total	vida- us rinkoje in domestic market	iš viso total	vida- us rinkoje in domestic market
Nekoncentruotos obuolių sultys, tūkst. l <i>Apple juice, non concentrated, thou. l</i>	571,8	450,7	865,4	714,4
Nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių mišiniai, tūkst. l / <i>Fruit, berry and vegetable juice, mixtures, non concentrated, thou. l</i>	172,1	162,0	337,1	314,1
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), concentrated, thou. l</i>	713,9	532,5	2039,5	1332,5
Daržovės, vaisiai, uogos, paruoštos ar konservuotos, t <i>Fruit, berry and vegetables, prepared or preserved, t</i>	2653,1	2196,4	4517,1	3662,4
Užšaldyti vaisiai, uogos, t <i>Fruit and berries, frozen t</i>	403,3	155,2	1641,8	650,3
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t <i>Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t</i>	2230,2	1854,5	5554,0	4993,0
Obuolių sūriai, t <i>Apple cheese, t</i>	1523,0	1523,0	11,0	11,0
Kiti vaisių ir uogų paruošti gaminiai, t <i>Other fruit and berry prepared products, t</i>	2228,7	1853,0	5543,0	4982,0
Džiovinti vaisiai, t <i>Dried fruit, t</i>	583,3	300,8	2681,0	1508,0

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Užsienio prekyba. 2005 metų I-ąjį pusmetį šviežių vaisių ir uogų eksportuota į 26 šalis už 68,7 mln. Lt, II-ąjį metų ketvirtį palyginti su I-uoju, eksportas sumažėjo 3,1 mln. Lt, arba 8,6 proc. Per tą patį pusmetį šviežių vaisių ir uogų importuota iš 41 šalies už 179,8 mln. Lt, prekybos balansas neigiamas. Daugiausia eksportuota į ES šalis – 74,4 proc. Pagrindinės vals-

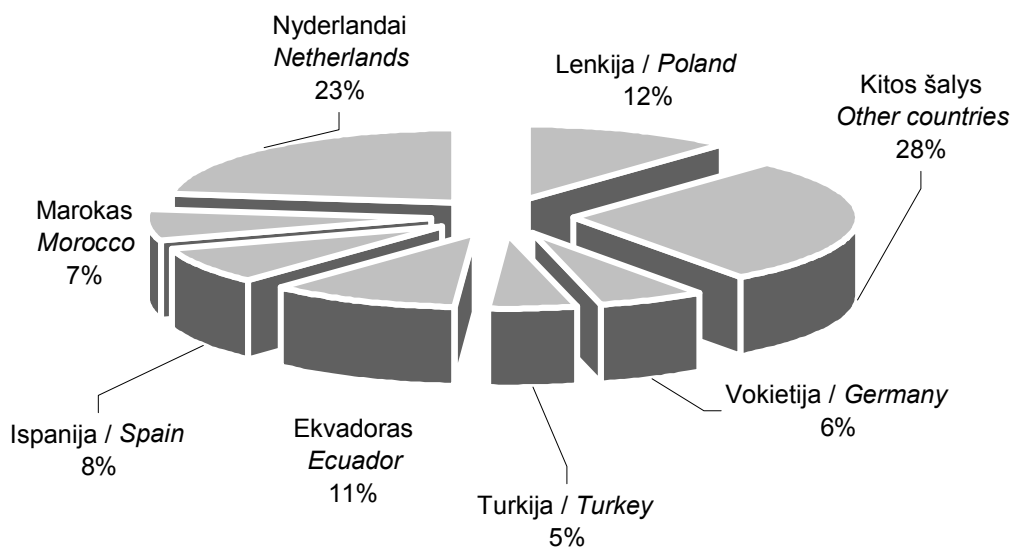
tybės, į kurias vaisius ir uogas eksportavo Lietuva, – Latvija, Rusija, Lenkija, Vokietija. Išlieka tendencija, kai daugiausia šviežių vaisių ir uogų parduodama kaimyninėse šalyse (1 pav.).

2005 metų I-ąjį pusmetį šviežių vaisių ir uogų didžioji importo dalis (59,3 proc.) pagal vertę – iš ES šalių. Pirmauja Nyderlandai, Lenkija, Ekvadoras (2 pav.).

1 pav. Šviežių vaisių ir uogų eksportas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 1. Exports of fresh fruit and berries in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

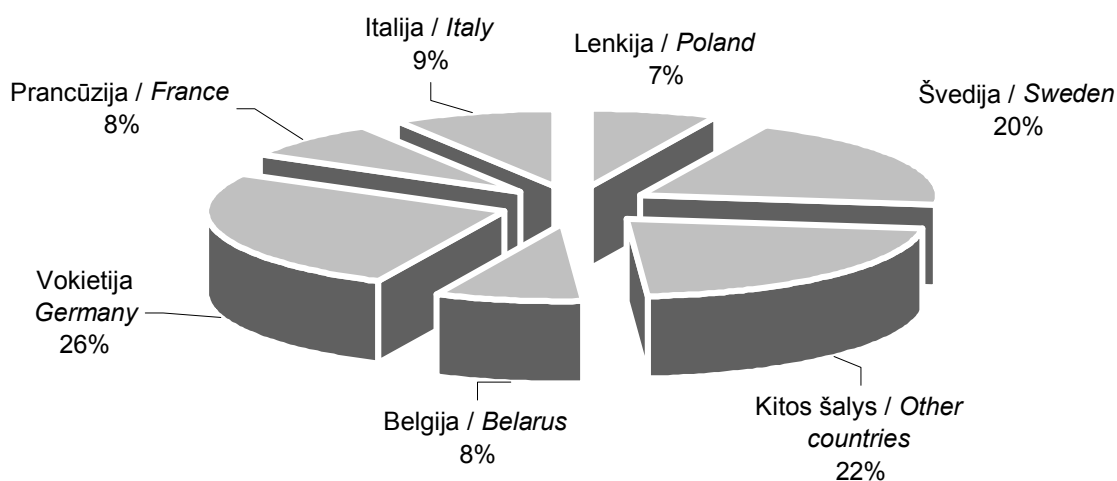
2 pav. Šviežių vaisių ir uogų importas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 2. Imports of fresh fruit and berries in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Vaisių ir uogų bei jų produktų eksportas ir importas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Exports and imports of fruit and berries in the 1st half-year 2005

Produktai / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	kiekis, t quantity, t	vertė, tūkst. Lt value, thou. Lt	kiekis, t quantity, t	vertė, tūkst. Lt value, thou. Lt
Obuoliai / Apples	2705,3	4010,6	27832,9	26113,7
Kriaušės / Pears	473,0	983,6	2718,3	5294,8
Vaisiai ir uogos, užšaldyti Fruit and berries, frozen	2202,0	11825,6	665,3	3213,5
Džiovinti vaisiai / Dried fruit, t	446,4	3162,0	945,8	5296,0
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t / Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t	592,7	948,4	973,3	4907,8
Nefermentuotos vaisių sultys (įskaitant vynuogių misą) ir daržovių sultys / Fruit juice (grape mash incl.) and vegetable juice, non fermented	1455,0	3449,5	10799,6	19955,8
Sulčių mišiniai / Mixtures of juice	113,4	478,7	2453,9	4491,7

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

3 pav. Užšaldytų vaisių ir uogų eksportas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 3. Exports of frozen fruit and berries in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų I-ąjį pusmetį iš šviežių vaisių ir uogų daugiausia eksportuota (už 4,01 mln. Lt) ir importuota (už 26,1 mln. Lt) obuolių. Iš perdirbtų produktų daugiausia eksportuota užšaldytų vaisių ir uogų – už 11,8 mln. Lt. Užšaldytų vaisių ir uogų prekybos balansas teigiamas, užsienio šalims parduota 3,7 karto daugiau nei piršta (5 lentelė).

Užšaldytų vaisių ir uogų 2005 metų I-ąjį pusmetį eksportuota į 18 valstybių, daugiausia – į Vokietiją, Švediją ir Italiją (55 proc. produkto eksporto vertės) (3 pav.).

Teisinė aplinka. 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl bendros vaisių ir daržovių rinkos organizavimo supaprastinimo. Dokumente nurodoma, kad pastaraisiais metais nepanaudota net 25 proc. biudžete šiam sektoriui numatytų lėšų, nėra alternatyvios krizių valdymo sistemos, per mažas dėmesys vartojimo skatinimo kampanijoms, kokybės klausimams, per mažai rinkodaros ir

reklamos programų. Rezoliucijoje teigiama, kad naujosios valstybės narės pereinamuoju laikotarpiu turėtų būti skiriama didesnė parama, augintojų organizacijoms reikia skirti priemonas. Pažymima, kad tikslinga įvesti paramos priemones strategiškai svarbių uogų (rūgščiųjų vyšnių, serbentų, aviečių, braškių, agrastų) ir obuolių perdirbimui. Be to, raginama uogų ir obuolių rinką apsaugoti nuo pernelyg didelio šių produktų importo iš trečiųjų šalių.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. 3D-264 „Įvežamų į Lietuvos Respubliką ir Europos bendriją šviežių vaisių ir daržovių, skintų gėlių, dekoratyvinių žalumynų, pražydinti skirtų svogūnėlių, gumbasvogūnių bei gumbavaisių atitikties prekybos standartams įvertinimo taisyklės“ patvirtinta Lietuvos ir Europos Bendrijos rinkos apsauga nuo prekybos standartų neatitinkančių vaisių ir daržovių, gėlių ir svogūnėlių įvežimo.

PIENAS / MILK

Bendrojoje ES erdvėje Lietuvos pieno ūkiui sąlygos plėtrai 2005 metų I-ąjį pusmetį buvo geros. Augo pieno supirkimas, padidėjo perkamo pieno kainos. Dėl geresnių eksporto sąlygų pieno perdirbimo įmonės galėjo eksportuoti daugiau produkcijos aukštesnėmis kainomis. Eksporto didėjimui didelės įtakos turėjo ir eksporto subsidijos.

Vidaus rinka. 2005 metų sausio–liepos mėnesiais supirkta 645,9 tūkst. t natūralaus riebumo pieno. Palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, supirkimas išaugo 6 proc. (1 lentelė). Vasarą sumažėjus perkamo pieno riebumui ir baltymingumui, pieno, perskaičiuoto į bazinį, supirkimas išaugo tik 4,4 proc.

Pieno supirkimas 2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t
Milk purchase in January–July 2004 & 2005, in thou t

Rodikliai / Indicators	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
Supirkta pieno: / Milk purchased:			
natūralaus / natural fatness	609,2	645,9	106
bazinio* / basic fatness*	721,4	753,2	104

*3,4 proc. riebalų, 3,0 proc. baltymų / 3,4% milk fat, 3,0% protein.

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2004, 2005. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

Per 2005–2006 kvotos metų I-ąjį ketvirtį (kvotos metai prasideda balandžio 1 d.) įvykdyta 25,7 proc. perdirbimo kvotos.

ES veterinarinius reikalavimus atitinkantis pienas 2005 metų sausio–liepos mėnesiais sudarė 93 proc. viso supirkto pieno kiekio. Per tą patį 2004 metų laikotarpį ES veterinarinius reikalavimus atitiko 91 proc. supirkto pieno.

Vidutinė natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina Lietuvoje 2005 metų liepos mėnesį buvo 618 Lt/t. Palyginti su 2004 metų gruodžiu, ji sumažėjo 12 proc., o per metus vidutinė pieno supirkimo kaina išaugo 8,2 proc. 3,4 proc. riebumo ir 3,0 proc. baltymingumo pieno kaina per metus padidėjo 10,3 proc. Lietuvoje pieno

supirkimo kaina yra pati mažiausia ES (2 lentelė). Tai lemia Lietuvos pieno ūkio struktūra – vyrauja smulkus ūkis. Pieną parduodantiems smulkiems ūkiams mokama žymiai mažesnė pieno kaina, todėl ir vidutinė pieno kaina yra žema. Kadangi pieno ūkių koncentracija dėl pačios gamybos specifikos nevyksta labai sparčiai, vidutinė pieno supirkimo kaina išliks viena žemiausių ES, kol pasikeis pieno gamintojų struktūra. Ji gali šiek tiek pakilti, prasidėjus žiemos sezonui. Vėliau pieno supirkimo kainos didėjimui didelių rezervų nėra, kadangi stambiesiems Lietuvos ūkininkams jau mokama gana aukšta kaina, o ES-15 šalyse pieno supirkimo kaina mažėja.

2 lentelė / Table 2

Natūralaus riebumo pieno supirkimo kainos Baltijos šalyse, Lenkijoje ir ES-15
2004 ir 2005 metų liepos mėnesį

Milk (natural fatness) purchase prices in the Baltic States, Poland and EU-15 in July 2004 & 2005

Šalis / Country	2004 Lt/t	2005 Lt/t	2005, palyginti su compared to 2004, %
Lietuva / Lithuania	571	618	108
Latvija / Latvia	671	755	113
Estija / Estonia	830	865	104
Lenkija / Poland	645	735	114
ES-15* / EU-15*	974	948	97

* 4,2% riebumo / milk fat, 3,35% baltymų / protein.

Šaltiniai: Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenys; www.csb.lv; www.milkprices.nl; www.stat.ee; www.stat.gov.pl.

Mokėdami gana aukštą pieno supirkimo kainą stambiesiems gamintojams, pieno perdirbėjai tampa suinteresuoti tartis ir su kaimyninių šalių ūkio subjektais dėl žaliavinio pieno pirkimo. 2005 metais sausio–birželio mėnesiais į Lietuvą buvo importuota 10,9 tūkst. t žaliavinio pieno iš kaimyninių valstybių. Vidutiniškai už 1 t tokio pieno mokėta 975 Lt.

Pieno produktų gamyba, augant superkamo pieno kiekiui, taip pat augo (3 lentelė). Per 2005 metų sausio–liepos mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, daugiausia išaugo eksportuojamų pieno produktų – pieno konservų (22 proc.), sūrių (15 proc.), valgomųjų ledų (13 proc.) gamyba, bet sumažėjo jogurto (5 proc.) ir geriamojo pieno (2 proc.) gamyba.

3 lentelė / Table 3

Pagrindinių pieno produktų gamyba* 2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t
Production of main dairy products in January–July 2004 & 2005, in thou t

Pieno produktai / Dairy products	2004*	2005*	2005, palyginti su compared to 2004, %
Geriamasis pienas** / Drinking milk**	43,8	43,1	98
Rūgpienis, kefyras / Curdled milk, kefir	17,7	19,5	110
Jogurtas / Yoghurt	9,3	8,8	95
Grietinė / Sour cream	15,7	16,2	103
Varškė / Curd	7,1	7,7	108
Sviestas ir kiti pieno riebalai bei aliejai; pieno pastos / Butter & other fats & oils derived from milk; dairy spreads	8,3	8,4	101
Sūriai / Cheese	28,2	32,5	115
Valgomieji ledai** / Ice cream**	14,8	16,7	113
Pieno konservai / Canned milk	5,4	6,6	122

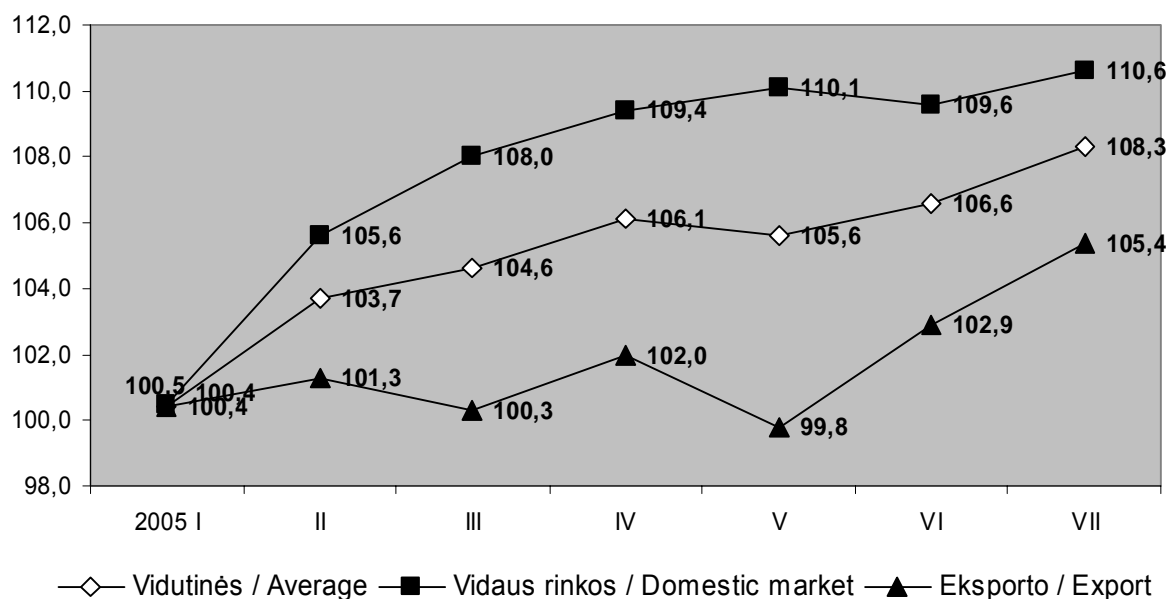
* Pagrindinių pramonės įmonių duomenys / Data of major milk enterprises.

** Mln. l / Mill. l.

Šaltinis: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2005 m. sausio–liepos mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Pieno produktų įmonių kainos 2005 metų liepos mėnesį, palyginti su 2004-ųjų liepa, vidutiniškai padidėjo 8,8 proc. Eksportuotų produktų kainos išaugo 7,4 proc., o pieno produktų kainos vidaus rinkoje – 10,1 proc. 2005 metais Lietuvoje parduotų pieno produktų kainos kilo

nuo pat metų pradžios (1 pav.). Eksportuotų produktų kainos taip pat didėjo, tačiau ne taip sparčiai: nuo 2004 metų gruodžio pieno produktų kainos Lietuvos rinkoje padidėjo 10,6 proc., o eksporto – 5,4 proc.

1 pav. Pieno pramonės įmonių parduotos produkcijos kainų pokyčiai 2005 metais (2004-12=100 proc.)
Figure 1. Changes in producer prices of dairy products in 2005 (2004-12=100%)

Šaltinis: Gamintojų kainų indeksai. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

4 lentelė / Table 4

Vidaus rinkoje parduotų pieno produktų įmonių kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/t
Producer prices of dairy products sold in the domestic market in 2004 and 2005, Lt/t

Produkto pavadinimas <i>Products</i>	2004-07	2004-12	2005-07	2005-07, palyginti su 2004-07, %	2005-07, palyginti su 2004-12, %
Natūralus pienas, ne mažesnio kaip 3,5 proc. riebumo, 1 l pakuotėje <i>Natural milk, ≥ 3,5% milk fat, 1 l pack</i>	1510	1360	1530	101	113
Pasterizuotas 2,5 proc. riebumo pienas, 1 l pakuotėje / Pasteurised milk, 2,5% milk fat, 1 l pack	1160	1000	1230	106	123
Grietinė, 30 proc. riebumo <i>Sour cream, 30 % milk fat</i>	3840*	3910	4630	–	118
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6480	6600	6824	105	103
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82 % milk fat</i>	8110	9370	11130	137	119
Tepūs riebalų mišiniai, 62–80 proc. riebumo / Dairy spreads, 62–80 % milk fat	6950	7990	8990	129	113
Sūriai / Cheese					
goudos / Gouda	8300	9480	10240	123	108
„Tilsit“ / Tilsit	8340	9880	10610	127	107

* 25 proc. riebumo / 25% milk fat.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Per metus nuo 2004 metų liepos iki 2005-ųjų liepos vidaus rinkoje padidėjo visų pieno produktų kainos. Daugiausia pabrango sviestas ir sūriai, mažiausiai – populiariausias pusriebis geriamasis pienas (4 lentelė).

2005 metų liepos mėnesį pieno produktų kainų skirtumas tarp Lietuvos ir kai kurių ES šalių buvo nedidelis (5 lentelė). Bendroje ekonominėje erdvėje per daugiau kaip metus nuo įstojimo į ES pieno produktų kainos daugmaž išsilygino. Tad nuo šiol lietuviškų pieno produktų kainų kitimo tendencijos bus panašios

kaip ir visoje ES, ypač eksporto srityje. ES šiuo metu pieno produktų, ypač iš pieno riebalų pagamintų, kainos mažėja. Ekspertai prognozuoja kainų mažėjimą ir artimiausiais metais. Tad ir Lietuvos eksportuojamų pieno produktų kainos nebeturėtų labai didėti. Tuo tarpu vidaus rinkoje lietuviški pieno produktai turi tvirtas pozicijas. Todėl čia kainos dar gali ir didėti, iki importuotojai suras priimtinių pigesnių analogiškų produktų iš kitų ES šalių. Papildoma kainų kėlimo priežastis gali būti energetinių išteklių ir degalų brangimas.

5 lentelė / Table 5

**Kai kurių pieno produktų įmonių kainos Baltijos valstybėse, Lenkijoje ir Vokietijoje
2005 metų liepos mėnesį, Lt/t**

Producer prices of selected dairy products in the Baltic states, Poland and Germany in July 2005, Lt/t

Produktai / Products	Lietuva* Lithuania*	Latvija** Latvia**	Estija** Estonia**	Lenkija** Poland**	Vokietija** Germany**
Pienas, 2–2,5 proc. riebumo <i>Milk, 2–2,5% milk fat</i>	1230	1290	1250	1080	–
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82% milk fat</i>	11130	9820	9340	8875	9528
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6824	7440	6800	6548	7178
Goudos sūris <i>Gouda cheese</i>	10240	10860	10120***	8978	9690

* Vidaus rinkos kainos / *Prices in the domestic market.*

** Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / *Prices (in Lit) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.*

*** Edamo sūris / *Edam cheese.*

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2005 metais iki gegužės 31 d. už pieno produktų eksportą pieno perdirbimo įmonėms išmokėta 32,3 mln. Lt eksporto kompensacijų, iš jų 92 proc. – išmokos už sūrio eksportą. Lietuvoje naudojamosi ir kitomis ES numatytomis pieno rinkos reguliavimo priemonėmis, tačiau pagal jas gauta parama nėra didelė. Nuo 2005 m. rugpjūčio 5 d. pelno nesiekiantys viešieji juridiniai asmenys, perkantys sviestą, gali pasinaudoti parama. Šios priemonės tikslas – skatinti sviesto suvartojimą. Vienintelė paramos priemonė, kuria nesinaudoja Lietuvos pieno perdirbimo įmonės, yra sviesto ir nugriebto

pieno miltelių pardavimas į intervencinius sandėlius.

Daugumos pieno produktų mažmeninės kainos Lietuvoje nuo 2004 metų liepos iki 2005-ųjų liepos, kaip ir įmonių kainos vidaus rinkoje, padidėjo (6 lentelė). Palyginti su kitomis Baltijos valstybėmis, Lietuvoje mažmeninės pieno produktų kainos išlieka aukščiausios, nors įmonių kainos yra panašios. Kadangi Lietuvoje labiau nei kitose Baltijos valstybėse koncentruotas prekybos sektorius, yra didesnės galimybės veikti kainas.

**Kai kurių pieno produktų mažmeninės kainos Baltijos valstybėse
2004 ir 2005 metų liepos mėnesį, Lt**
Retail prices of selected dairy products in the Baltic States in July 2004 & 2005, in Lit

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	Lietuva / Lithuania			Latvija / Latvia		Estija / Estonia	
	2004-07	2005-07	2005-07, palyginti su 2004-07, %	2005-07	2005-07, palyginti su Lietuva, %	2005-07	2005-07, palyginti su Lietuva, %
Pienas, 2,5 proc. riebumo, l <i>Milk, 2.5% milk fat, l</i>	1,62	1,76	109	1,73	98	1,52	86
Sviestas, kg <i>Butter, kg</i>	12,05	15,71	130	11,50	73	13,57	86
Grietinė, 20–25 proc. riebumo, kg <i>Sour cream 20–25% milk fat, kg</i>	6,04	5,87	97	5,70	97	4,56	78
Varškė, 5–9 proc. riebumo, kg <i>Curd, 5–9% milk fat, kg</i>	10,12	10,70	106	8,91	83	9,05	85

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004; Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Importas į Lietuvos rinką didėja, didžioji jo dalis yra iš ES šalių. Dėl to importuotų pieno produktų kainos yra panašios, kaip ir Lietuvoje pagamintų, o jeigu būna mažesnės (pvz., jogurto, pieno desertų), Lietuvos gamintojai prie jų prisitaiko.

Užsienio prekyba. Lietuvos pieno produktų eksportas toliau auga. Per 2005 I-ąjį metų pusmetį eksportuota pieno produktų už 365,4 mln. Lt, arba 13 proc. daugiau nei per tą patį 2004-ųjų laikotarpį. Padidėjo užsienio prekyba beveik visais pieno produktais, išskyrus nenugriebto pieno miltelius bei raugintą pieną ir grietinėlę (7 lentelė). Nenugriebto pieno miltelių eksporto sumažėjimui didžiausios įtakos turėjo sumažėjusios jų kainos. Lieso pieno mil-

telių kaina išaugo, padidėjo ir jų eksportas. Padidėjus grietinėlės kainoms, pelningiau nei sviestą tapo eksportuoti neperdirbtą grietinėlę. Todėl nekoncentruoto pieno ir grietinėlės eksportas augo sparčiau nei sviesto. Nežymiai kito ir sūrio eksportas. Labiausiai išaugo kondensuoto pieno be cukraus (4 kartus), kazeino (2,7 karto), išrūgų (2,6 karto) prekyba.

Pieno produktų eksportas ir toliau didės. Tai lemia didėjantis pieno supirkimas Lietuvoje ir dar neišnaudota pieno kvota. Be to, pieno perdirbimo įmonės įsiveža žaliavinio pieno ir iš kaimyninių šalių. Tuo tarpu vartojimas vietos rinkoje ribotas dėl ne taip sparčiai augančių gyventojų pajamų ir mažėjančio gyventojų skaičiaus.

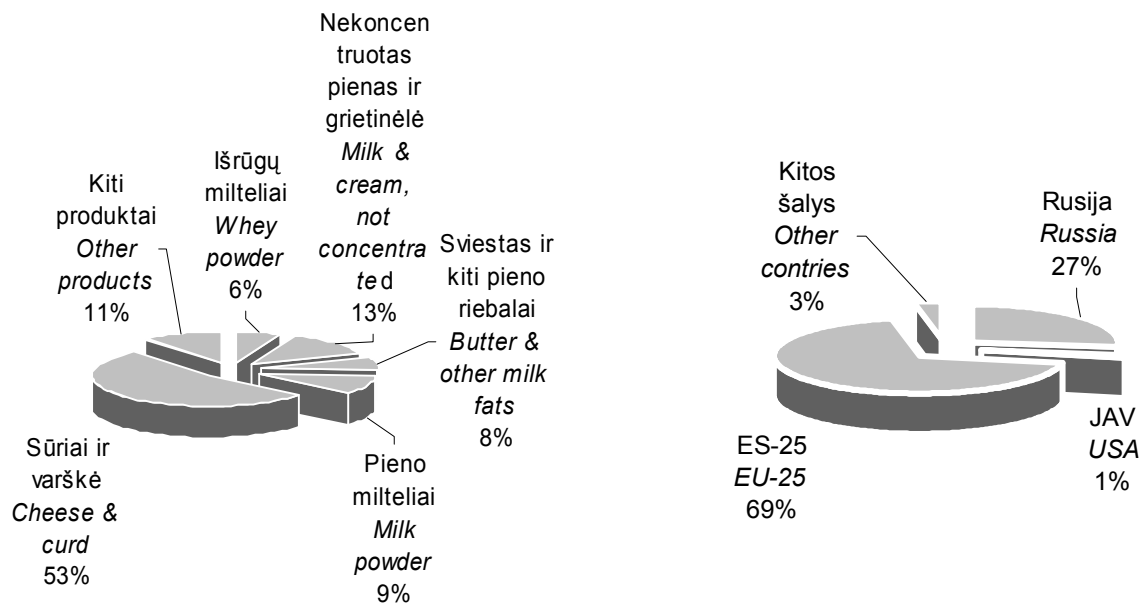
Pieno produktų eksportas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, tūkst. Lt
Exports of dairy products in the 1st half-year 2004 & 2005, in thou Lit

KN kodas CN code	Pieno produktai / Products	2004	2005	2005, palyginti su 2004, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	31008,9	46552,5	150
0402	Koncentruoti pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	46101,8	49358,1	107
040210	Lieso pieno milteliai / <i>Skimmed milk powder</i>	16682,7	31800,2	191
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	22399,5	1639,7	7
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	1343,7	5456,3	406
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	5675,8	10349,4	182
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	5157,2	3992,9	77
040310	Jogurtas / <i>Yoghurt</i>	982,7	764,2	78
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	8584,0	22200,0	259
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	22007,8	29175,3	133
0406	Sūriai ir varškė / <i>Cheese & curd</i>	196064,1	193488,4	99
2105	Valgomieji ledai / <i>Ice cream</i>	10079,0	11822,2	117
350110	Kazeinas / <i>Casein</i>	1782,5	4868,8	273
170211-170219	Pieno cukrus / <i>Milk sugar</i>	2184,4	3970,6	182
Iš viso / Total		322969,8	365428,8	113

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų I-ąjį pusmetį eksporto struktūroje didžiausią lyginamąjį svorį (53 proc.) ir toliau užima sūris ir varškė (2 pav.). Tačiau jų dalis, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, sumažėjo 8 procentiniais punktais. Užsienio rinkose sparčiau augo kitų pieno produktų paklausa. Nekoncentruoto pieno ir grietinėlės lyginamasis svoris eksporto pajamose išaugo 4

procentiniais punktais. Pagrindinis šios grupės eksportuojamas produktas yra grietinėlė. Kaip jau minėta, grietinėlės eksporto augimas pastaraisiais metais lenkia sviesto eksporto augimą, kadangi grietinėlę eksportuoti tapo pelningiau. Pieno produktų eksporto struktūra keitėsi priklausomai nuo rinkos poreikių.

2 pav. Pieno produktų eksporto struktūra 2005 metų I-ąjį pusmetį
Figure 2. Structures of dairy products exports in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų I-ąjį pusmetį dėl geresnių eksporto sąlygų augo pieno produktų eksportas į ES šalis (sudarė 33 proc.), o į trečiąsias šalis 5,6 proc. sumažėjo. Eksporto struktūroje 7,5 procentinio punkto padidėjo ES šalių dalis. Eksporto į trečiąsias šalis pasikeitimui didžiausios įtakos turėjo ES rinkos reguliavimo priemonės. Iki minimumo sumažėjo eksportas į JAV, kadangi prekyba su šia šalimi neremiamą eksporto subsidijomis. Tuo tarpu eksportas į Rusiją 2005 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, padidėjo 49 proc. ir sudarė 89 proc. prekybos pieno produktais su trečiosiomis šalimis. Didžiausios įtakos eksporto į Rusiją padidėjimui turėjo šiai šaliai taikomos eksporto subsidijos.

Pieno produktų eksporto subsidijos nuo pat Lietuvos įstojimo į ES nuolat mažėja. Nuo 2004 metų gegužės iki 2005 metų liepos nugriebto pieno miltelių eksporto subsidija sumažėjo 66 proc., kitų pieno produktų – 34–

39 proc. Toliau mažėjant eksporto subsidijoms, gali keistis ir eksporto geografija.

2005 metų birželio mėnesį, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų mėnesiu, eksportuotų pieno produktų kainos padidėjo 6,1 proc., o nuo metų pradžios – 2,9 proc. Didėjo visų eksportuotų pieno produktų, išskyrus nenugriebto pieno miltelius, vidutinės kainos (8 lentelė). Labiausiai išaugo kondensuoto pieno (60 proc.), išrūgų (59 proc.) ir kazeino (32 proc.) kainos. Kainų augimas turėjo įtakos ir atitinkamų produktų eksporto apimčių pasikeitimui.

Tolesnio spartaus eksportuojamų pieno produktų kainų kilimo 2005 metais laukti nereikėtų, kadangi pieno produktų kainos ir ES-15 šalyse, ir pasaulyje mažėja, o lietuviškų eksportuojamų pieno produktų kainos jau dabar priartėjo prie ES-15 šalių kainų. Tačiau, didėjant eksportuojamos produkcijos kiekiams, pajamos iš eksporto augs.

Vidutinės eksportuotų pieno produktų kainos 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, Lt/t
Average prices of dairy products exported in the 1st half-year 2004 & 2005, in Lt/t

KN kodas CN code	Pieno produktai / Dairy products	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	3480	4270	123
0402	Koncentruoti pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	5250	5420	103
040210	Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	5820	6480	111
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	7200	6590	92
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	2030	3190	157
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	2660	4640	174
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	2010	2470	123
040310	Jogurtas / <i>Yoghurt</i>	2240	2630	117
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	1670	2650	159
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	6420	8340	130
0406	Sūriai ir varškė / <i>Cheese & curd</i>	8180	9220	113
040610	Varškės sūris ir varškė / <i>Cottage cheese & curd</i>	7640	8680	114
040690	Riebūs sūriai / <i>Fat cheese</i>	8310	9410	113
210500	Valgomieji ledai / <i>Ice cream</i>	5460	5460	100
350110	Kazeinas / <i>Casein</i>	14790	19480	132
170211- 170219	Pieno cukrus / <i>Milk sugar</i>	1570	1860	118

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Didėja importuojamų į Lietuvą pieno produktų kiekiai. 2005 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, importas išaugo 2,5 karto. Importuota pieno produktų už 59,1 mln. Lt. Neskaitant žaliavinio pieno, pieno produktų importas išaugo 2 kartus ir sudarė 13 proc. vidaus rinkos. Pagrindiniai importuoti produktai – fermentuoti ir rauginti pieno produktai (23 proc.), sūriai ir varškė (21 proc.), valgomieji ledai (14 proc.). 94 proc. importuotų pieno produktų įvežama iš ES šalių. Reikia laukti ir tolesnio pieno produktų importo didėjimo. Suartėjusios Lietuvos ir kitų ES šalių pieno produktų gamintojų kainos pamažu leis įsivertinti importuotiems pieno produktams Lietuvos rinkoje.

Teisinė aplinka. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. 3D-262 nauja redakcija išdėstė 2004 m. birželio 9 d. įsakymą Nr. 3D-347 „Dėl valstybės įmonės „Gyvulių produktyvumo kontrolė“ gyvulių produktyvumo kontrolės ir skerdenų vertinimo kainų“. Įsakymu patvirtintos naujos karvių produktyvumo kontrolės kainos, diferencijuotos pagal kontrolės metodą ir karvių skaičių bandose. Žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. 3D-373 pakeistos Veislininkystės rėmimo ir Paramos veisliniams gyvūnams įsigyti 2005 metais teikimo taisyklės, pagal kurias fiziniam asmeniui, turinčiam ne daugiau kaip 2 karves, jų produktyvumo kontrolė finansuojama pačių savininkų lėšomis, iš minėtos programos šie fiziniai asmenys paramos nebegaus.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. 3D-345 dar kartą pakeistos kai kurios žemės ūkio ministro 2003 m. lapkričio 20 d. įsakymu Nr. 3D-495 patvirtintos pieno gamybos kvotų sistemos administravimo taisyklių nuostatos. Pakeitimai daugiausia susiję su nacionalinės kvotos rezervo sudarymo nuostatomis ir kvotų perdavimo iš vieno gamintojo kitam skyrybų ir paveldėjimo

atvejais taisyklėmis. Bendrosios nacionalinės kvotos rezervo dydis nustatytas 2005 m. liepos 18 d. žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-344, o 2005 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 3D-354 sustabdytas paraiškų naujai ir (arba) papildomai kvotai iš rezervo gauti 2006–2007 kvotos metams priėmimas, kol bus sukauptas nustatytas rezervas. Paraiškų priėmimo terminas bus nustatytas atskiru žemės ūkio ministro įsakymu, o Žemės ūkio ministerijos bendrosios rinkos organizavimo departamentui pavedama parengti taisykles, kuriomis būtų nustatyta pieno gamybos kvotos skyrimo pagal objektyvius kriterijus tvarka, ir parengti su tuo susijusius pieno gamybos kvotų sistemos administravimo taisyklių pakeitimus.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. rugpjūčio 5 d. įsakymu Nr. 3D-392 iki 2005 m. rugsėjo 1 d. atsisakiusiems paramos pagal Kaimo plėtros 2004–2006 metų plano priemonę „Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“ ir pateikusiems prašymą grąžinama perleista gamybos kvota iš bendrojo nacionalinio kvotos rezervo.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 3D-322 pakeičiamos tiesioginių išmokų už kvotinį pieną mokėjimo 2005 metais taisyklės. Pakeitimai susiję su perleidžiančiais ūkį ir ūkio perėmėjais pagal Kaimo plėtros plano priemonę „Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“, o taip pat reglamentuoja paramos mokėjimą tuo atveju, kai pieno gamintojui paraiška dėl tiesioginių išmokų nebuvo išspausdinta laiku.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 3D-353 pakeisti paramos už pieną ir jo produktus, suvartotus ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir bendrojo lavinimo mokyklose, administravimo taisyklių 4 ir 5 priedai. Juose patvirtintos naujos ES remiamų pieno produktų vienos porcijos pardavimo vaikui didžiausios kainos ir nacionalinės paramos dydis vienos porcijos pardavimo

vaikams iki 4 klasės didžiausiai kainai kompensuoti. Naujosios atskirų produktų kainos, kaip ir parama, padidintos 40–60 proc., kad būtų kompensuotas pieno produktų pabrangimas.

Nuo 2005 m. rugpjūčio 5 d. pelno nesiekiantys viešieji juridiniai asmenys pagal 2005 m. rugpjūčio 1 d. patvirtintą žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-375 sąrašą galės iš Nacionalinės mokėjimo agentūros patvirtintų tiekėjų sviestą pirkti pigiau. Šio įsakymo tikslas – skatinti sviesto vartojimą.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 3D-307 nustatytas ilgo nokinimo sūrių maksimalus privačiai saugotinas mėnesinis kiekis, o šią pagalbą pavedama administruoti VĮ Lietuvos žemės

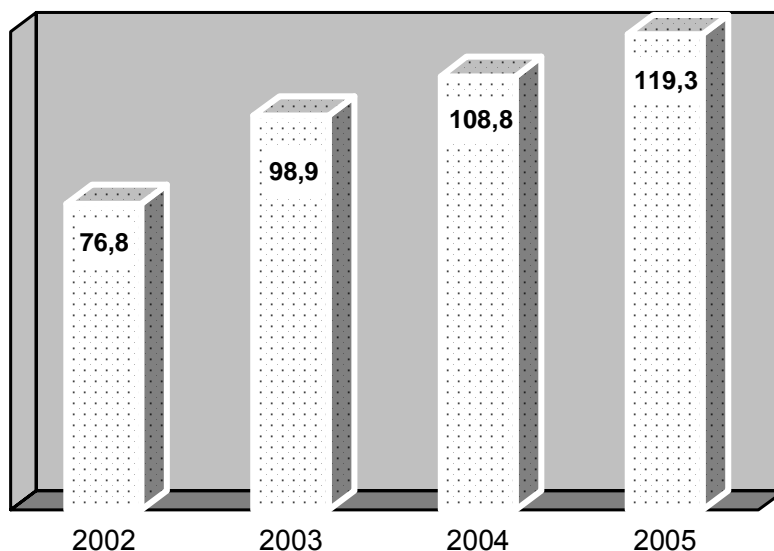
ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūrai. Kadangi 2005 metų birželio–rugpjūčio mėnesiais į sandėlius pristatyta mažiau negu 525 t ilgo nokinimo sūrių, žemės ūkio ministro 2005 m. rugsėjo 5 d. įsakymu Nr. 3D-427 rugsėjo mėnesį leista padidinti maksimalų ilgo nokinimo sūrių pristatymo privačiai saugoti į sandėlius kiekį.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. 3D-335 patvirtinti raugintų pieno gaminių kokybės reikalavimai, taip pat pripažinti netekusiais galios kiti anksčiau patvirtinti žemės ūkio ministro įsakymai, reglamentuojantys raugintų pieno gaminių kokybės reikalavimus.

MĖSA / MEAT

Didėjanti 2005 metų I-ojo pusmečio mėsos gamyba, gyvulių supirkimai ir jų kainos, rodo, kad gyvulių augintojai gali sėkmingai konkuruoti su kitų ES šalių augintojais. Žymiai padidėjo jautienos ir paukštienos eksportas. Per

2005 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 16,9 tūkst. t mėsos. Tai 3,5 karto daugiau nei per tą patį 2004 metų laikotarpį. Mėsos importo tempai buvo 1,3 karto mažesni.

**1 pav. Gyvulių ir paukščių supirkimas (gyvuoju svoriu)
2002–2005 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t**

Figure 1. Purchase of livestock and poultry in January–July 2002–2005, thou. t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Per 2005 metų septynis mėnesius supirkta 119,3 tūkst. t gyvulių ir paukščių (1 pav.). Tai 9,7 proc. daugiau negu per tą patį 2004 metų laikotarpį: 23,2 proc. daugiau avių ir ožkų, 22,0 proc. – galvijų, 18,4 proc. – paukščių, bet 7,3 proc. mažiau kiaulių.

JAUTIENA

Vidaus rinka. Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (ŽŪIKVC) duomenimis, Lietuvoje 2005 m. rugpjūčio 1 d. galvijus augino 198,9 tūkst. ūkių, t. y. apie 9 proc. mažiau negu prieš metus. Beveik 6 proc. mažiau auginta ir galvijų. Tačiau net 15,3 proc. daugiau jų supirkta (1 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Galvijų supirkimas 2004 ir 2005 metų sausio–liepos mėnesiais
Purchase of cattle in January–July 2004–2005

Galvijų grupės <i>Cattle groups</i>	Skaičius, vnt. / <i>Number, heads</i>			Svoris, t / <i>Amount, t</i>		
	2004	2005	pokytis, % <i>change</i>	2004	2005	pokytis, % <i>changes</i>
Veršeliai (< 1 m.) <i>Calves (< 1 year)</i>	12208	7145	58,5	459	285	62,1
Telyčios (> 1 m.) <i>Heifers (> 1 year)</i>	15153	18538	122,3	3094	3857	124,7
Jauni buliai (1–2 m.) <i>Young bulls (1–2 years)</i>	34332	41884	122,0	8414	9734	115,7
Kiti buliai <i>Other bulls</i>	3915	3566	91,1	1012	932	92,1
Karvės / <i>Cows</i>	24376	32645	133,9	5718	7430	129,9
Iš viso / <i>Total</i>	89984	103778	115,3	18697	22238	118,9

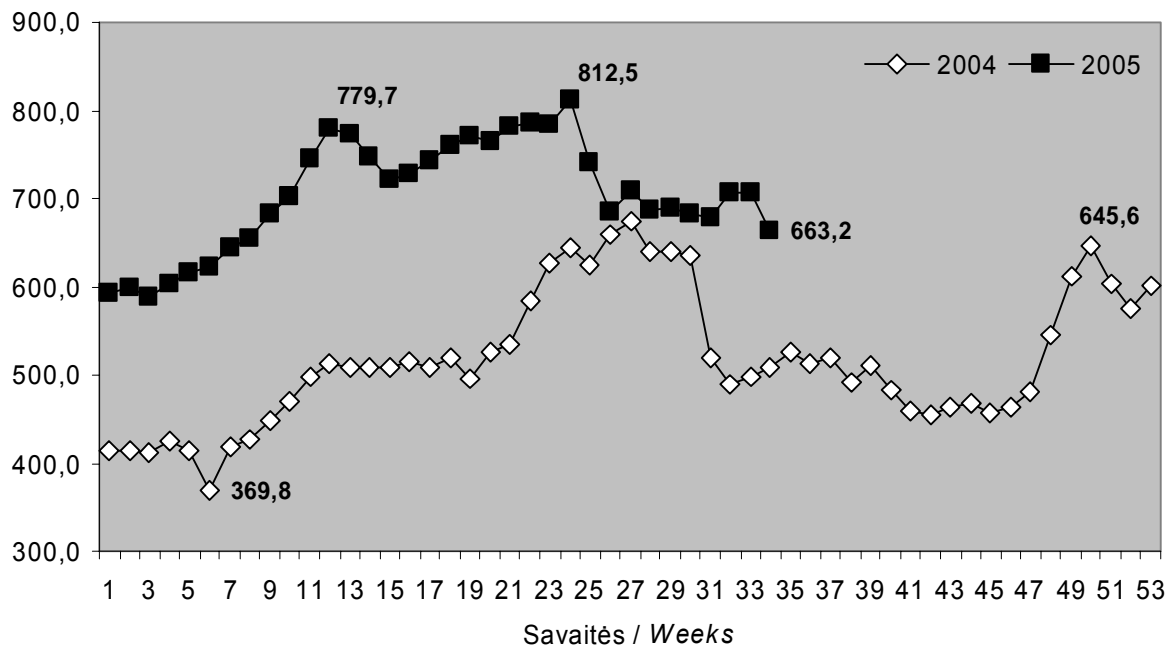
Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Visų galvijų grupių (išskyrus veršelius) supirkimo skerdimui apimtys per 2005 metų analizuojamą laikotarpį žymiai išaugo. Ypač daug supirkta karvių, per 2005 metų sausio–liepos mėnesius, palyginti su 2003 metų atitinkamu laikotarpiu, – net 1,7 karto daugiau.

Per 2005 metų sausio–liepos mėnesius eksportuota daugiau nei 34 tūkst. gyvų veršelių, todėl jų mėsos perdirbėjai supirko net 41 proc. mažiau. Palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, 2005 metais veršelių gimė (243,3 tūkst.) 1,9 proc. daugiau.

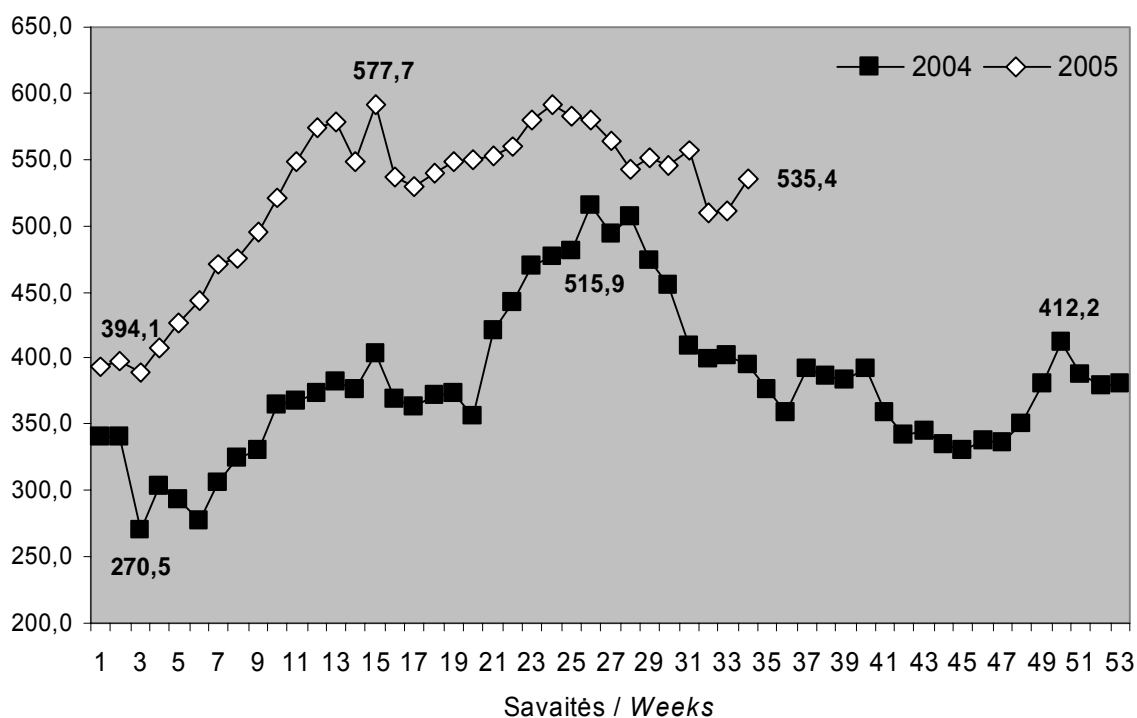
Nuo 2005 metų pradžios staigiai pradėjusi didėti jaunų bulių supirkimo kaina kovo mėnesį pasiekė aukščiausią lygį ir iki birželio pabaigos labai nesikeitė. Liepos pradžioje nukrito 20 proc. ir išsilaikė iki rugpjūčio pabaigos, tačiau ji buvo 30 proc. didesnė negu tuo pačiu laikotarpiu 2004 metais (2 pav.).

Karvių supirkimo kaina nuo 2005 metų pradžios iki balandžio mėnesio išaugusi beveik 1,5 karto, vėliau labai nesikeitė. Rugpjūčio pabaigoje ji buvo 36 proc. didesnė nei 2004 metais tuo pačiu laikotarpiu (3 pav.).

2 pav. Jaunų bulių skerdenų supirkimo kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
Figure 2. Purchase prices of young bull carcasses in 2004 and 2005, Lt/100kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

3 pav. Karvių skerdenų supirkimo kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
Figure 3. Purchase prices of cow carcasses in 2004 and 2005, Lt/100kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Telyčių supirkimo kainos 2005 metų rugpjūčio pabaigoje, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 22,6 proc. didesnės.

Galvijų kainos didėja ir kitose ES šalyse. Palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, jaunų bulių supirkimo kainos daugiausia augo

naujosiose ES šalyse: Vengrijoje, Estijoje, Slovakijoje, Čekijoje ir Latvijoje (2 lentelė). Per tą patį laikotarpį ES šalyse vidutiniškai 12 proc. padidėjo karvių, 4 proc. – telyčių supirkimo kainos.

2 lentelė / Table 2

Jaunų bulių vidutinės supirkimo kainos ES šalyse 2004 ir 2005 metų 25-ąją savaitę, Lt/100 kg
Average purchase prices of young bulls in the EU countries in the 25th week of 2004 and 2005, Lt/kg

Šalis / Country	2005	2004	Pokytis, proc. Change, %
Latvija / Latvia	591,3	502,3	117,7
Estija / Estonia	639,9	498,9	128,3
Lietuva / Lithuania	740,1	653,4	113,3
Lenkija / Poland	777,4	695,7	111,7
Slovakija / Slovakia	878,0	692,0	126,9
Švedija / Sweden	884,6	814,7	108,6
Čekija / Czech Republic	893,4	752,3	118,8
Belgija / Belgium	896,8	815,7	109,9
Suomija / Finland	901,6	839,9	107,3
Vengrija / Hungary	905,5	692,9	130,7
Nyderlandai / Netherlands	927,2	814,1	113,9
Slovėnija / Slovenia	930,2	801,4	116,1
Jungtinė Karalystė / UK	940,8	958,3	98,2
Danija / Denmark	949,5	841,0	112,9
Airija / Ireland	958,2	948,3	101,0
Vokietija / Germany	972,2	871,3	111,6
Ispanija / Spain	997,2	932,7	106,9
ES-25 / EU-25	1019,2	950,1	107,3
Portugalija / Portugal	1025,2	1017,3	100,8
Austrija / Austria	1027,3	913,0	112,5
Prancūzija / France	1059,2	956,9	110,7
Liuksemburgas / Luxembourg	1091,8	1060,5	103,0
Kipras / Cyprus	1113,7	1055,7	105,5
Malta / Malta	1160,6	1116,9	103,9
Italija / Italy	1171,0	1139,7	102,7
Graikija / Greece	1267,8	1257,5	100,8

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje dar gerokai atsilieka nuo ES šalių vidutinių kainų (3 lentelė). Žemiausios galvijų supirkimo kainos rugpjūčio viduryje (32-ąją savaitę) buvo Latvijoje (559 Lt/100 kg), Estijoje (655, Lt/100 kg) ir Lietuvoje (714 Lt/100 kg).

Lietuvos mėsos perdirbimo pramonės įmonių realizacinė jautienos kaina per 2005 metų

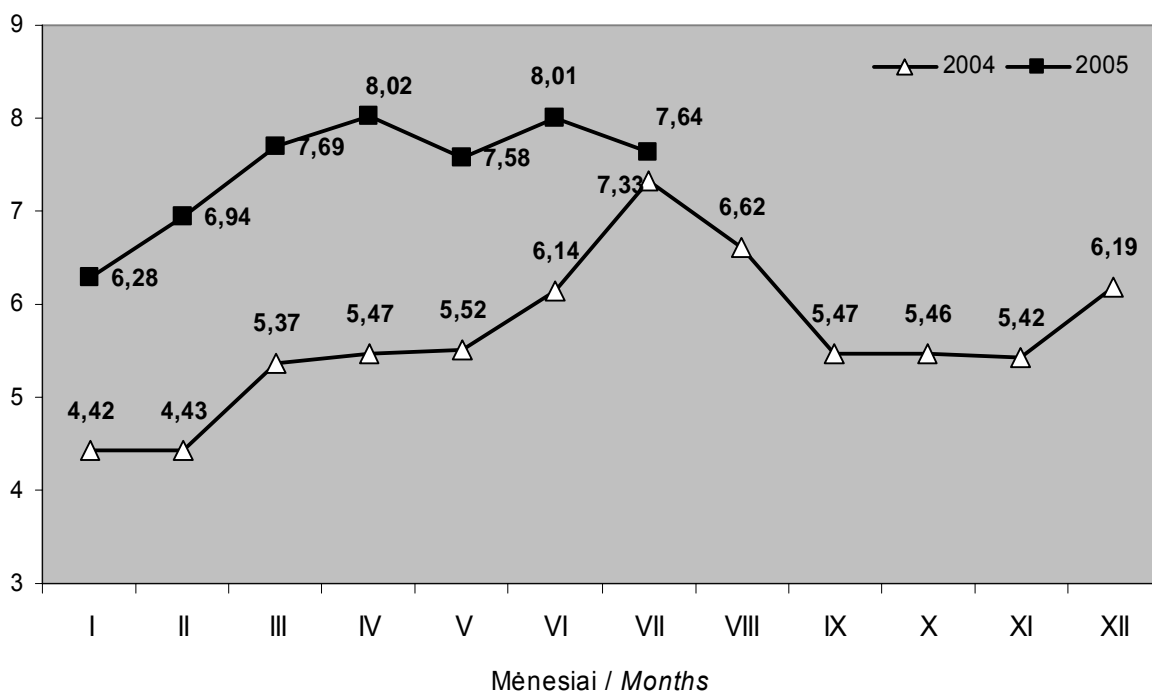
sausio–liepos mėnesius dėl supirkimo kainų augimo padidėjo beveik ketvirtadaliu (4 pav.), o 2005 metų liepą nedaug skyrėsi nuo 2004 metų to paties mėnesio kainos, kuri tais metais buvo didžiausia. Jautienos gamyba nemažėjo, tačiau daugiau kaip pusė jos buvo eksportuojama.

3 lentelė / Table 3

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje ir ES šalyse 2005 metų 32-ąją savaitę
Cattle purchase prices in Lithuania and EU countries in the 32nd week

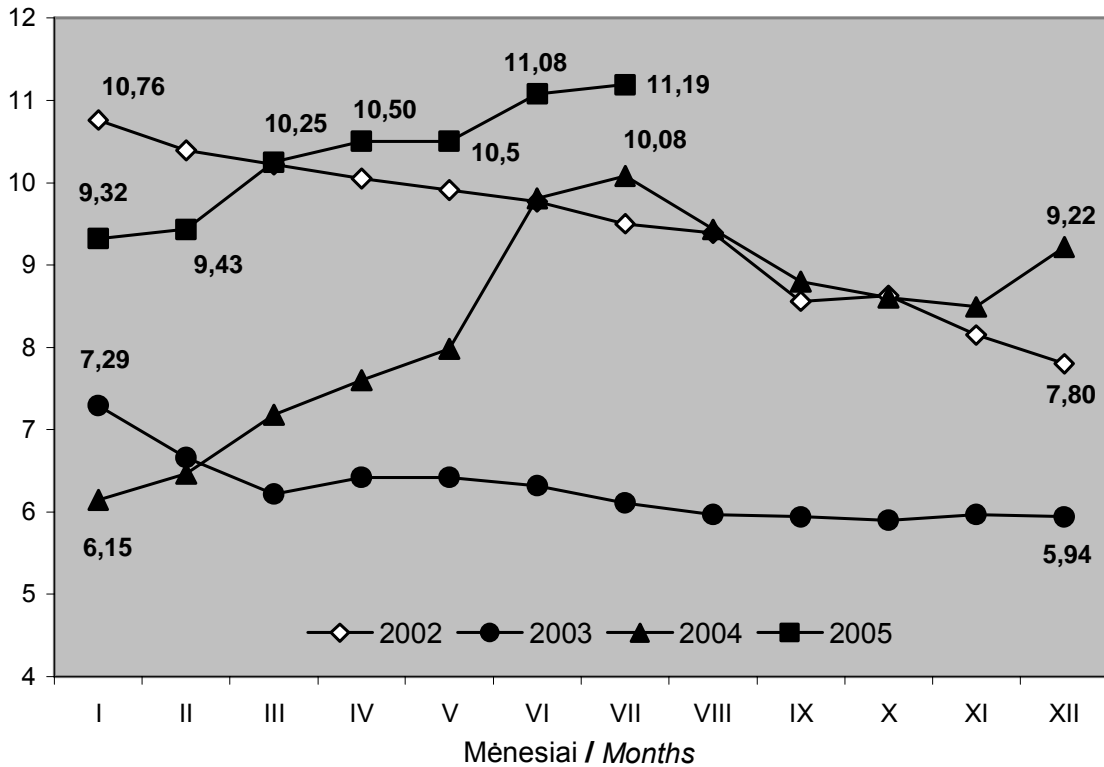
Galvijų rūšys <i>Kind of cattle</i>	Kaina, Lt/100 kg / Price, Lt/100 kg		Kainos lygis, proc. <i>Price level, %</i>
	Lietuvoje <i>in Lithuania</i>	vidutiniškai ES <i>EU average</i>	
Jauni buliai (R3) <i>Young bulls (R3)</i>	713,7	1014,6	70,3
Karvės (O3) <i>Cows (O3)</i>	524,1	791,7	66,2
Telyčios (R3) <i>Heifers (R3)</i>	514,0	986,6	52,1

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

4 pav. Lietuvos gamintojų jautienos kainos dinamika 2004 ir 2005 metais, Lt/kg
Figure 4. Average producer prices of beef in Lithuania in 2004-2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

5 pav. I kategorijos jautienos su kaulu mažmeninė kaina 2002–2005 metais, Lt/kg
 Figure 5. Retail prices of bone-in beef (I category) in 2002–2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Mažmeninė jautienos kaina Lietuvoje per 2005 metų septynis mėnesius išaugo daugiau kaip 21 proc. (5 pav.) ir birželio–liepos mėnesiais buvo didžiausia per visą 2002–2005 metų laikotarpį.

Užsienio prekyba. Per 2005 metų sausio–birželio mėnesius eksportuota 29,6 tūkst. galvijų, iš jų 20,3 tūkst. veršelių iki 80 kg svorio. Daugiausia tokių veršelių išvežta į Nyderlandus ir Ispaniją.

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 9,3 tūkst. t jautienos, daugiausia – į Rusiją, Baltarusiją, Vokietiją ir Nyderlandus. Palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, eksporto apimtys išaugo 3,8 karto.

Už eksportuotą į ne ES šalis jautieną per 2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesius išmokėta

20,6 mln. Lt eksporto išmokų, už gyvus galvijus – 248,3 tūkst. Lt.

Prognozės. ES šalyse per 2004–2005 metų laikotarpį galvijų supirkimo kainos padidėjo apie 30 proc. Pasiekusios piką 2005 metų kovą, jos nuo gegužės vidurio pradėjo mažėti ir birželio–rugpjūčio mėnesiais beveik nesikeitė. Lietuvos rinkoje šis supirkimo kainų mažėjimo procesas vyko birželio mėnesį. Pastaruoju metu jaunų bulių supirkimo kaina (700 Lt/100 kg) mažai svyravo ir turėtų tokia išsilaikyti iki gruodžio vidurio. Vėliau gali didėti 10–15 proc. Iki metų pabaigos neturėtų labai keistis ir dabartinės karvių supirkimo kainos (525 Lt/100 kg).

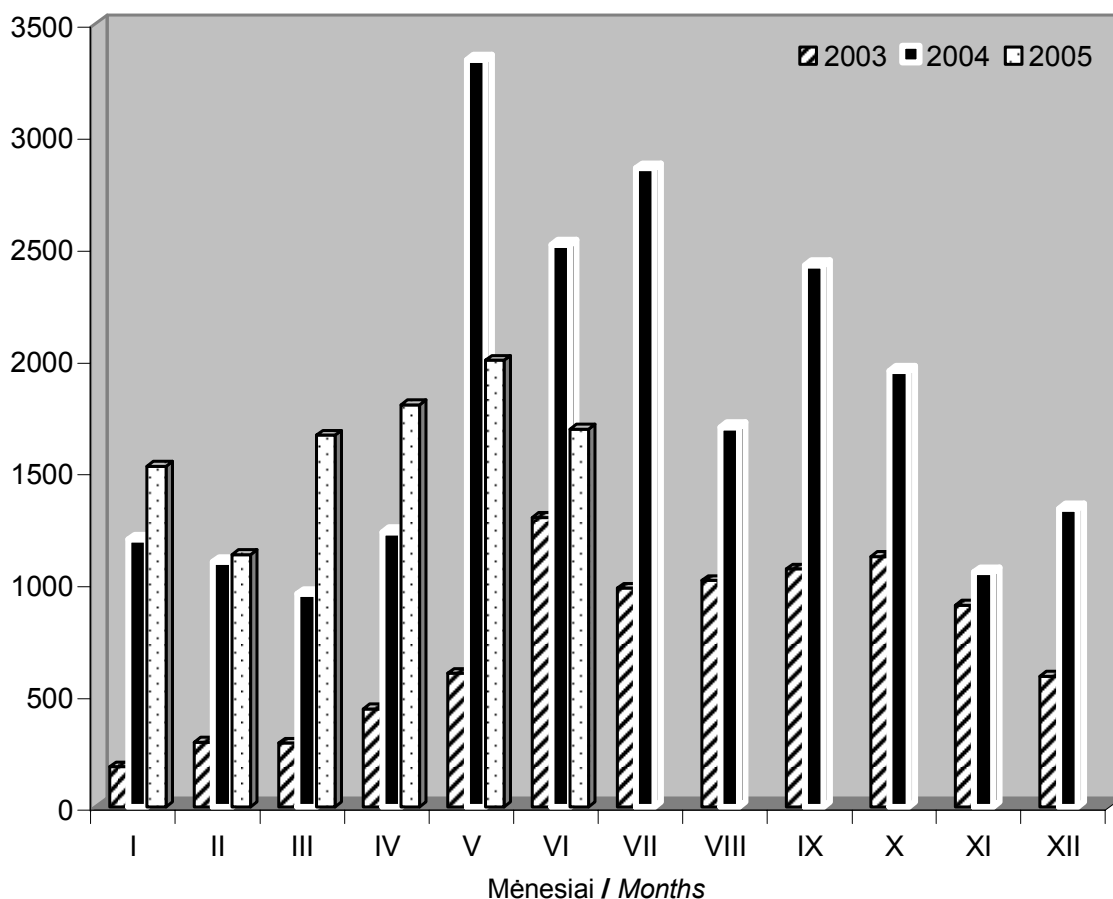
Teisinė aplinka. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu Nr. 3D-408 pakeitė kai kuriuos nacio-

nalinių tiesioginių išmokų už galvijus mokėjimo 2005 metais išmokų dydžius:

- už karvę ar 8 ir daugiau mėnesių amžiaus bulių ar telyčią skiriama 193 Lt skerdimio išmoka (išmokos kodas – 0617) vietoj buvusios 90 Lt išmokos;
- už 9 ir daugiau mėnesių amžiaus bulių skiriama 374 Lt specialioji išmoka vietoj buvusios 380 Lt išmokos;
- prie specialiosios išmokos už bulių gali būti skiriama 178 Lt ekstensyvumo priemoka vietoj buvusios 150 Lt išmokos.

KIAULIENA

Vidaus rinka. Per 2005 metų sausio–liepos mėnesius skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 381 tūkst. kiaulių. Palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, kiaulių (skerdienos svoriu) supirktą 7,1 proc. mažiau. 2004–2005 metais mažiau buvo superkama kiaulių, nes nuo 2003 metų vasaros į šalį įvežama daug daugiau kiaulienos (6 pav.).

6 pav. Kiaulienos importas 2003–2005* metais, t
Figure 6. Imports of pork in January–June 2003–2005, t

* I-asis pusmetis / 1st half-year.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

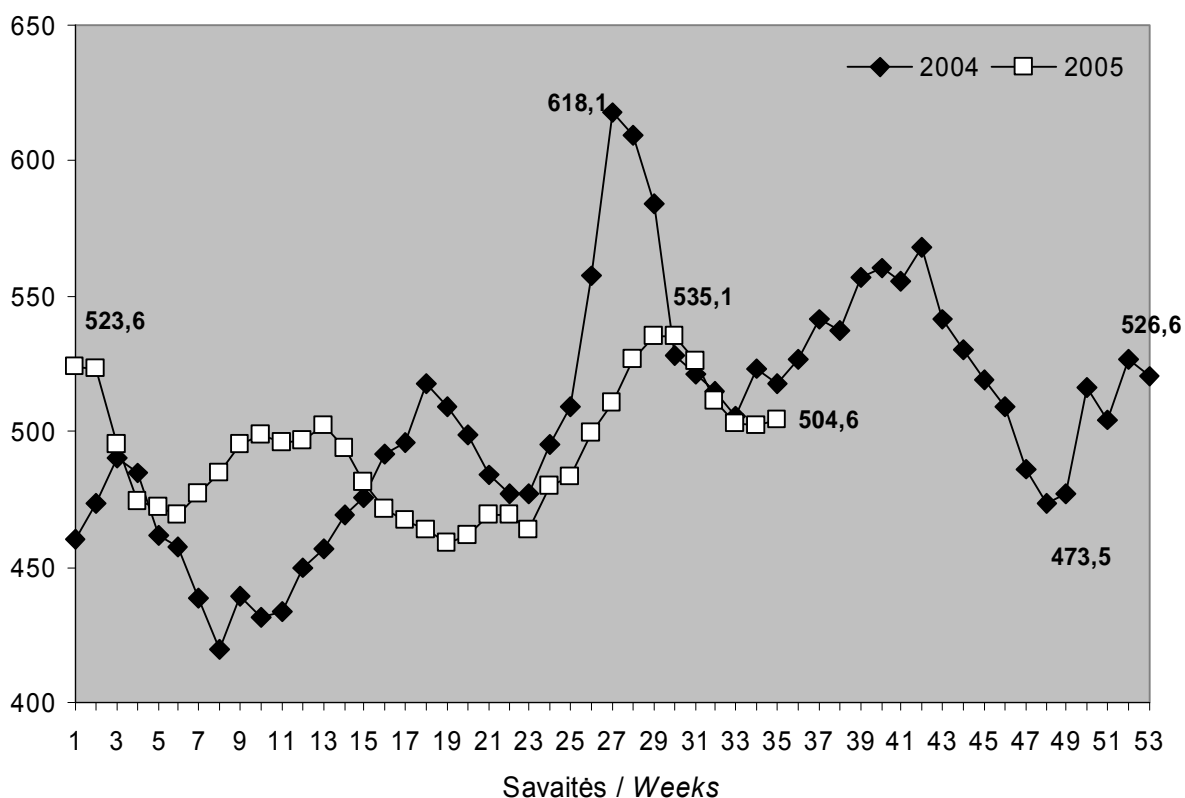
Šių metų gegužės–birželio mėnesiais kiaulienos į šalį įvežta 35 proc. mažiau nei per 2004 metų atitinkamą laikotarpį.

Palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, vidutinė sausio–rugpjūčio kiaulių supirkimo kaina (491,7 Lt/100 kg) beveik nepasikeitė (7 pav.). Rugpjūčio mėnesio viduryje (32-ąją savaitę) E kategorijos kiaulienos skerdenų supirkimo kaina buvo 519,8 Lt/100 kg, o tos pačios klasės vidutinė kaina ES – 497,2 Lt/100 kg. Pačios mažiausios kainos – Danijoje (419,2 Lt/100 kg), Nyderlanduose (452,5 Lt/100 kg), Švedijoje (455,7 Lt/100 kg) ir Airijoje (456,5 Lt/100 kg), didžiausios – Graikijoje (671,1 Lt/100 kg), Kipre (650,3 Lt/100 kg) ir Portugalijoje (559,4 Lt/100 kg).

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį mėsos įmonės ir cechai pagamino 37,3 tūkst. t kiaulienos. Beveik visa (98,6 proc.) kiauliena realizuota šalies rinkoje.

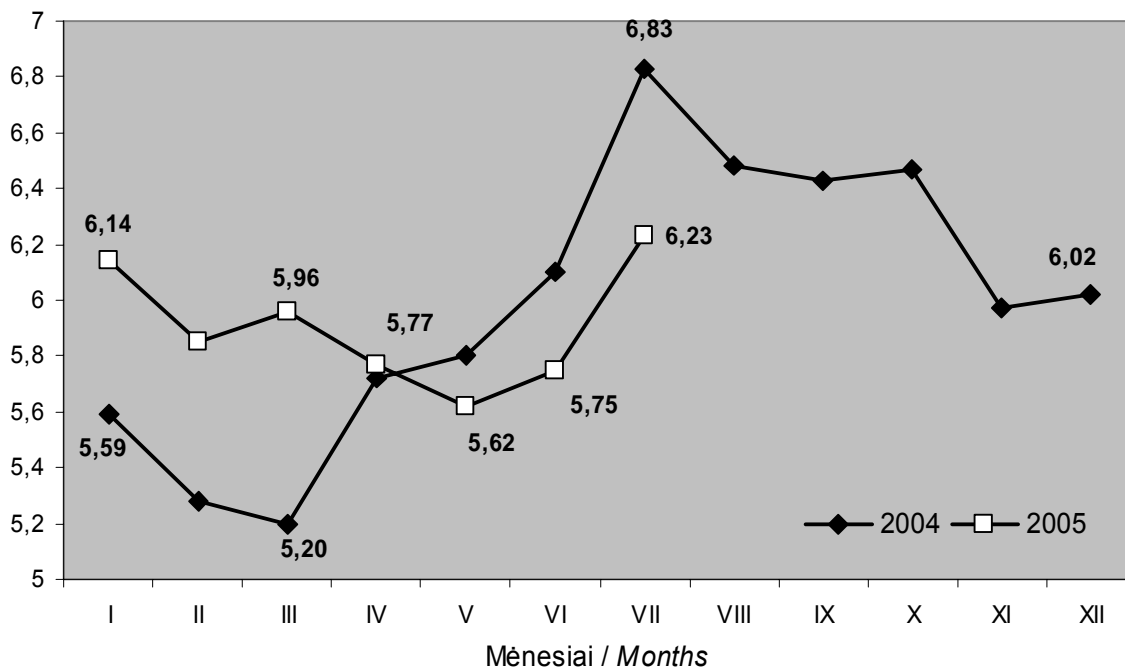
Mėsos perdirbėjai per 2005 metų sausio–liepos mėnesius kiaulienos kainų nedidino (8 pav.), o gegužės–liepos mėnesiais jos buvo mažesnės už 2004 metų to paties laikotarpio kainas.

Kiaulienos mažmeninė kaina 2005 metų sausio–liepos mėnesiais nedidėjo (9 pav.), o liepos mėnesį buvo 12 proc. mažesnė negu 2004 ir 2002 metais, bet didesnė negu 2003-iaisiais.

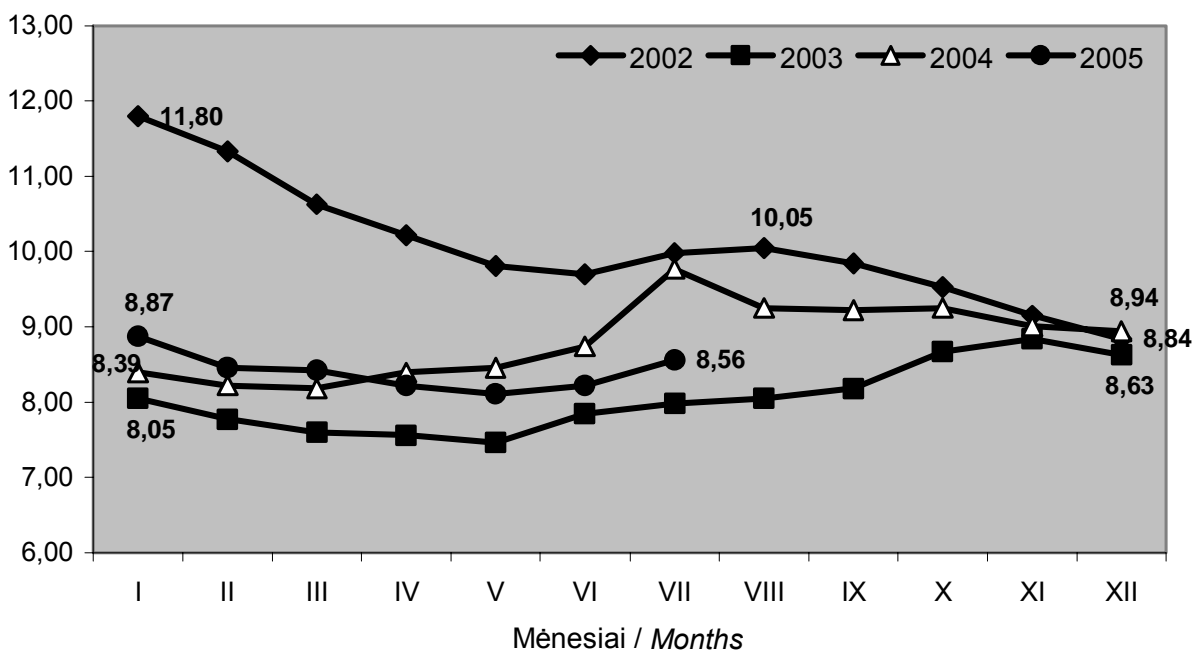
7 pav. Kiaulių supirkimo (skerdenos svoriu) kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
Figure 7. Purchase prices of pork (carcass weight) in 2004 and 2005, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

8 pav. Lietuvos gamintojų parduotos kiaulienos vidutinės kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/kg
 Figure 8. Average Lithuanian producer prices of pork sold in 2004 and 2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

9 pav. I kategorijos kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina 2002–2005 metais, Lt/kg
 Figure 9. Retail prices of bone-in pork (I category) 2002–2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Lietuvoje 2005 metų liepos mėnesį mažmeninė kiaulienos kaina buvo 30 proc. mažesnė nei Estijoje, 3 proc. – nei Latvijoje.

Užsienio prekyba. Per 2005 metų I-ąjį pusmetį į Lietuvą įvežta 9,8 tūkst. t kiaulienos. Tai 5 proc. mažiau negu per 2004 metų atitinkamą laikotarpį. Daugiausia kiaulienos įvežta iš Lenkijos (42 proc. viso importo), Vokietijos (14 proc.) ir Suomijos (12 proc.). Per tą patį laikotarpį įvežta 17,4 tūkst. gyvų kiaulių, iš jų 16,9 tūkst. skerdimui (beveik visos – iš Lenkijos).

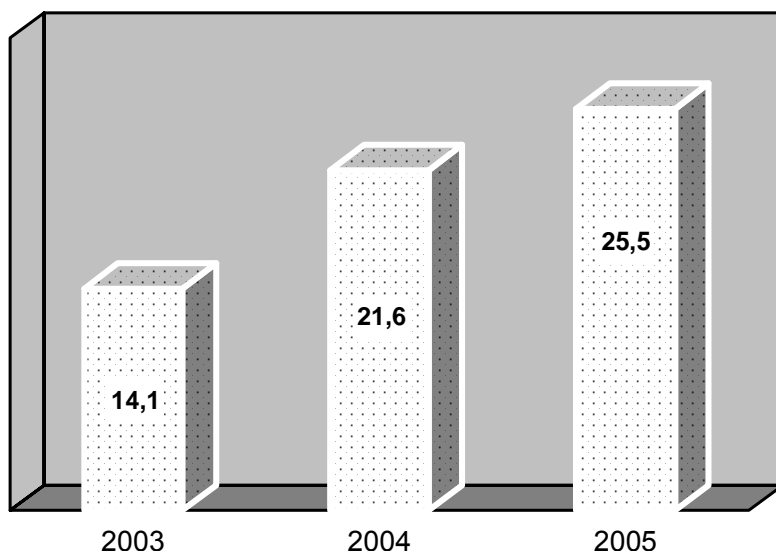
Prognozės. Pagal Vokietijos kiaulių augintojų sąjungos duomenis iki metų pabaigos kiaulių supirkimo kainos turėtų nesikeisti. Nedidelis augimas gali būti susijęs su kuro pabrangimu. Lietuvoje kiaulių augintojų kuro sąnaudos savi-kainoje minimalios – 2 proc., todėl dėl šios priežasties supirkimo kainų augimo neturėtų būti.

PAUKŠTIENA

Vidaus rinka. Per 2005 metų sausio–liepos mėnesius paskersta 15,5 mln. paukščių, iš jų viščiukų broilerių – 14,3 mln., pagaminta 25,5 tūkst. t paukštienos. Palyginti su 2004 metų atitinkamu laikotarpiu, paukščių paskersta 18 proc. daugiau (10 pav.). Net 50 proc. išaugo kalakutienos gamyba.

2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesių vidutinė vištų skerdenų kaina buvo 454,9 Lt/100 kg, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, 5 proc. didesnė (10 pav.).

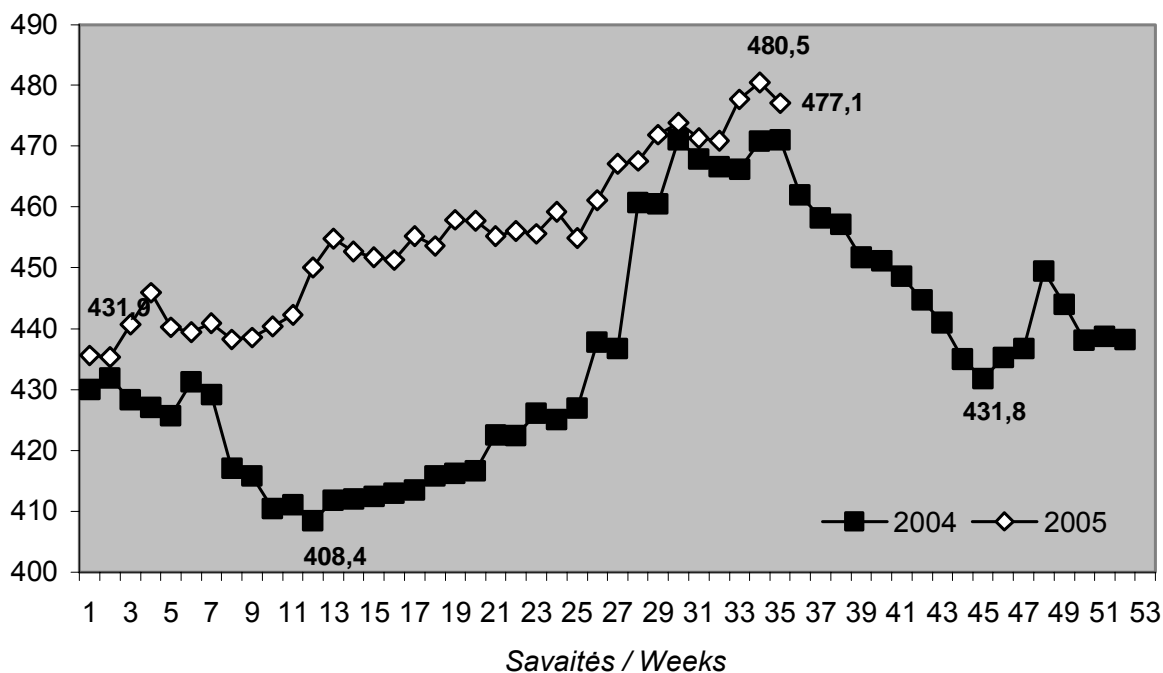
2005 metų liepos mėnesio pradžioje (27-ąją savaitę) vištienos pardavimo kaina (439,4 Lt/100 kg) buvo mažiausia tarp ES valstybių (19 proc. mažesnė už ES vidutinę 544 Lt/100 kg). Didžiausios vištienos kainos 2005 metų liepos mėnesio pradžioje (27-ąją savaitę) buvo Suomijoje (684,4 Lt/100 kg), Kipre (633,0 Lt/100 kg), Airijoje (621,5 Lt/100 kg), Austrijoje (620,1 Lt/100 kg), o mažiausios – Lenkijoje (448,2 Lt/100 kg), Latvijoje (470,2 Lt/100 kg), Prancūzijoje (470,2 Lt/100 kg).

10 pav. Paukštienos gamyba 2003–2005 metų sausio–balandžio mėnesiais, tūkst. t

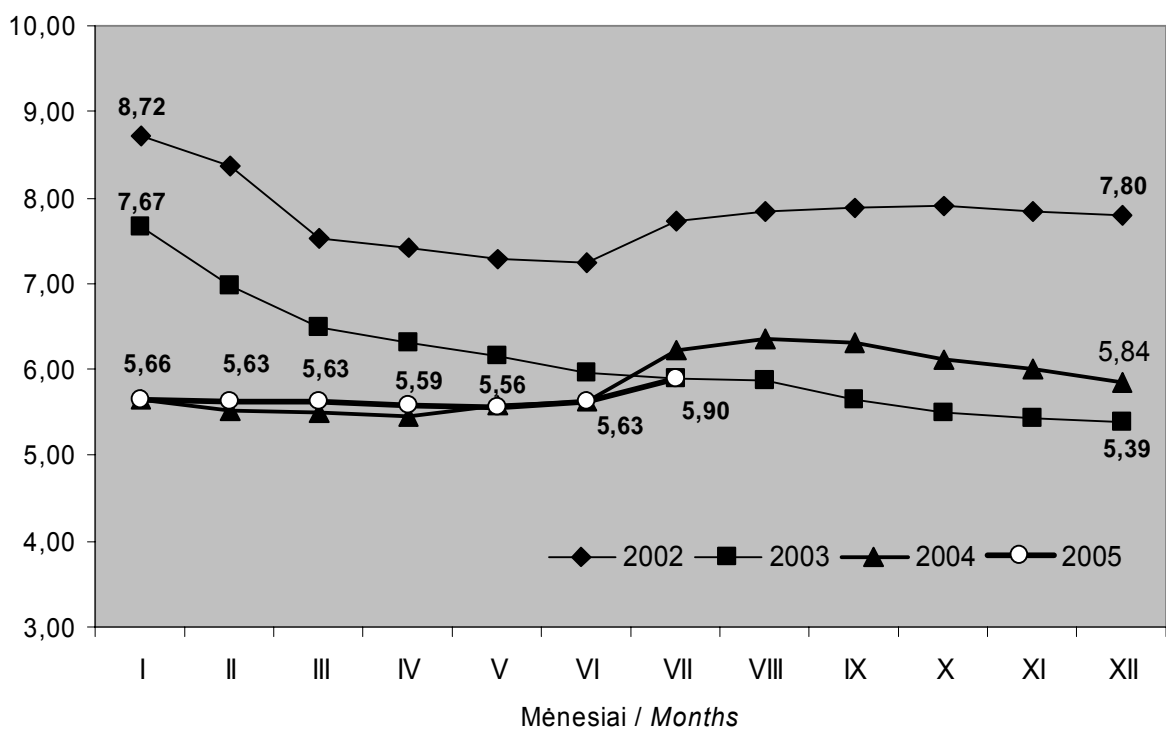
Figure 10. Production of poultry meat in January–April 2003–2005, thou. t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

11 pav. Vištų skerdenų vidutinės pardavimo kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
 Figure 11. Average sale prices of chicken carcasses in 2004 and 2005, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

12 pav. Vištienos mažmeninės kainos Lietuvoje 2002–2005 metais, Lt/kg
 Figure 12. Retail prices of chicken in Lithuania in 2002–2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vištienos mažmeninė kaina 2005 metų sausio–liepos mėnesiais beveik nesikeitė ir buvo praėjusių metų lygio (11 pav.). 2005 metų liepos mėnesį kaina buvo net 24 proc. mažesnė už 2002 metų atitinkamo mėnesio kainą.

Lietuvoje vištienos mažmeninė kaina tarp Baltijos valstybių 2005 metų liepos mėnesį buvo mažiausia, Latvijoje – 15 proc., o Estijoje – net 37 proc. didesnė.

Užsienio prekyba. Nors vištienos pardavimo kainos Lietuvoje mažiausios tarp ES šalių, tačiau vištienos per 2005 metų I-ąjį pusmetį į šalį buvo įvežta 16,2 tūkst. t. Tai beveik du kartus daugiau nei per 2004 metų atitinkamą

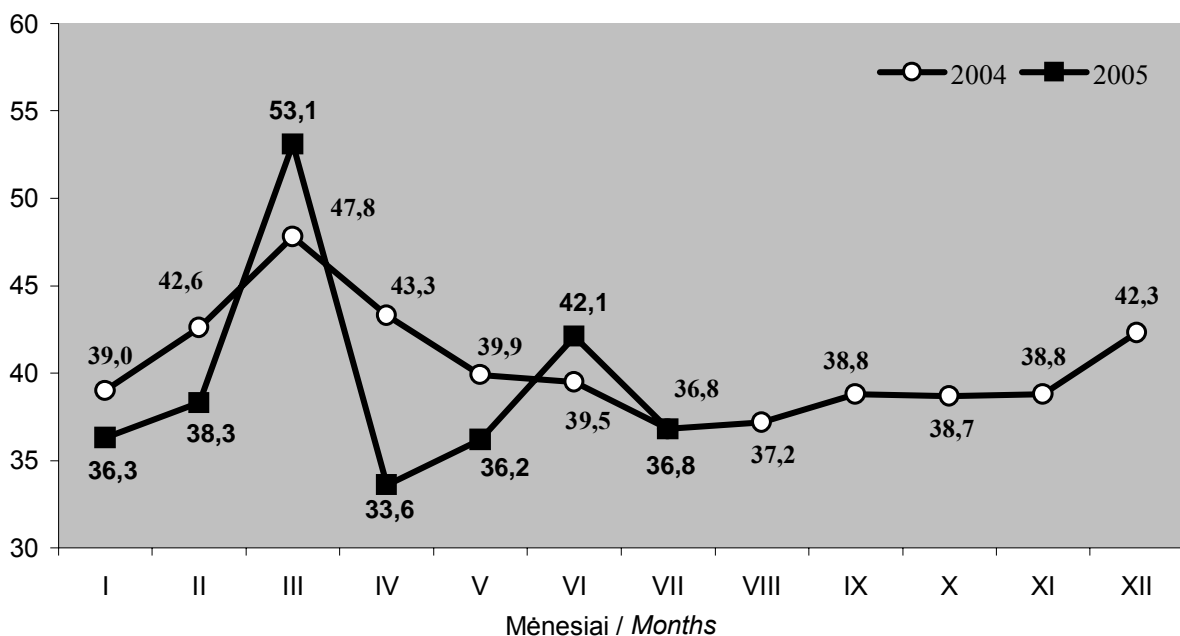
laikotarpį. Daugiausia paukštienos į Lietuvą įvežta iš Nyderlandų (41 proc. viso importo), Lenkijos (23 proc.) ir Danijos (8 proc.). Į šalį buvo įvežama pigesnė paukštiena (vidutinė kaina – 338,2 Lt/100 kg), o eksportuojama – brangesnė (542,1 Lt/100 kg). Vertine išraiška importas pusantro karto didesnis už eksportą.

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 6,5 tūkst. t paukštienos. Tai beveik keturis kartus daugiau nei per 2004 metų atitinkamą laikotarpį. Lietuvos paukščių augintojai daugiausia paukštienos išvežė į Latviją (35 proc. viso eksporto), Rusiją (25 proc.) ir Estiją (18 proc.).

KIAUŠINIAI / EGGS

2005 metais situacija Lietuvos kiaušinių rinkoje klostėsi panašiai kaip ir pernai: ir vienais, ir kitais metais daugiau kiaušinių buvo perkama prieš Velykas. Po įstojimo į ES atsivė-

rus naujoms rinkoms, išaugo Lietuvoje surinktų kiaušinių eksportas į ES šalis, tačiau buvo sugriežtinti žymėjimo reikalavimai, kurie šalyje sukėlė smulkiųjų ūkininkų nepasitenkinimą.

1 pav. Kiaušinių supirkimas Lietuvoje 2004 ir 2005 metais, mln. vnt.
Figure 1. Purchase of eggs in Lithuania in 2004 and 2005, mill. pieces

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

**Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos
(be PVM) Lietuvoje 2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/100 vnt.**
*Average wholesale prices (VAT excl.) of fresh eggs (Class A, packed)
in Lithuania in January–August 2005, Lt/100 pieces*

Grupės (pagal svorį) Weight groups	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
M (53–63 g)	17,92	16,42	17,27	17,47	15,18	14,08	14,13	15,20
L (63–73 g)	17,72	16,69	17,46	17,76	15,15	14,41	14,88	15,73

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Vidaus rinka. 2005 metų I-ąjį pusmetį Lietuvoje supirka 276,4 mln. vnt. kiaušinių, t. y. 4 proc. mažiau nei 2004 metais tuo pačiu laikotarpiu. Atskirais mėnesiais kiaušinių supirkimas priklausė nuo didžiųjų Lietuvos prekybos centrų užsakymų.

2005 metais daugiausia kiaušinių supirka kovo (22 proc.), birželio (18 proc.) ir vasario (16 proc.) mėnesiais. Nuo metų pradžios kiaušinių supirkimai turėjo tendenciją augti, tačiau balandžio mėnesį buvo smarkiai sumažėję dėl mažesnio surinktų kiaušinių kiekio, kai prekybos centrai stengėsi realizuoti sandėliuose sukauptus kiaušinius.

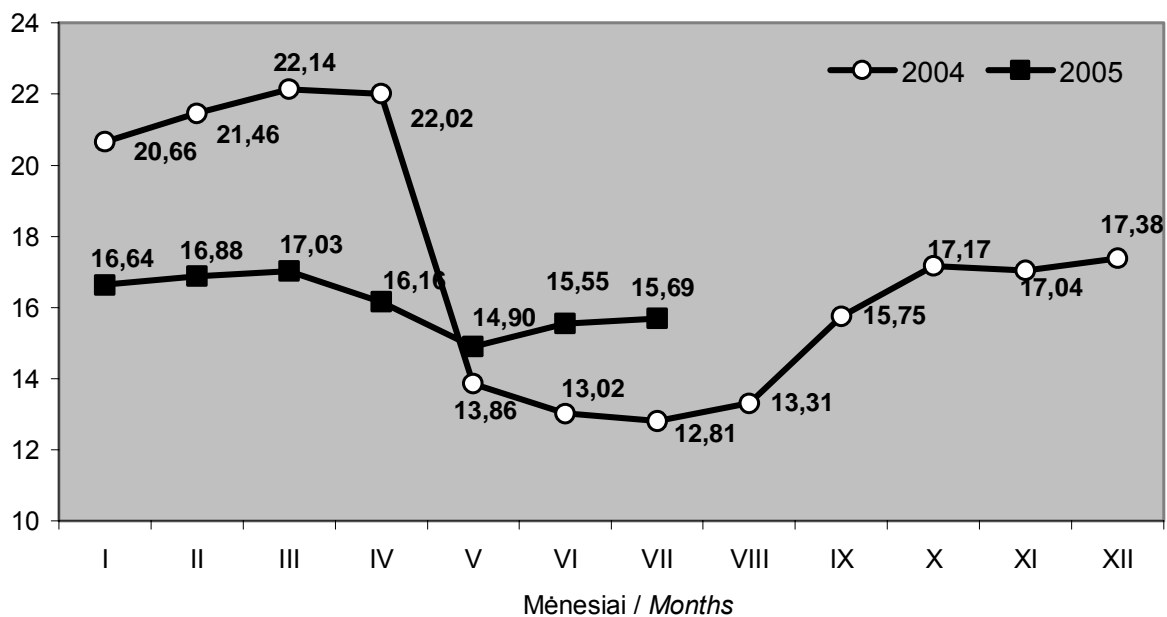
2005 metų rugpjūčio mėnesį, palyginti su 2004 metų rugpjūčiu, A klasės kiaušinių didmeninės kainos padidėjo: L grupės – 8 proc., M grupės – 4 proc. Toks kiaušinių didmeninių kainų augimas siejamas su sumažėjusiu kiaušinių surinkimu. Prognozuojama, kad II-ojoje metų pusėje kiaušinių kainos turėtų mažėti dėl sumažėjusių pašarinių javų kainų. Be to, šiais metais atpigo ir pagrindinis pašarams naudojamas baltyminis priedas – sojų išspaudos.

Lenkijoje šviežių supakuotų L ir M grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos 2005 metais kito panašiai. L grupės kiaušiniai buvo vidutiniškai 7 proc. brangesni nei M grupės. 2005 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, L ir M grupės kiaušiniai atpigo atitinkamai 14 ir 20 proc. (2 pav.), L

grupės – apie 2 proc., M grupės – apie 12 proc. pigesni nei Lietuvoje.

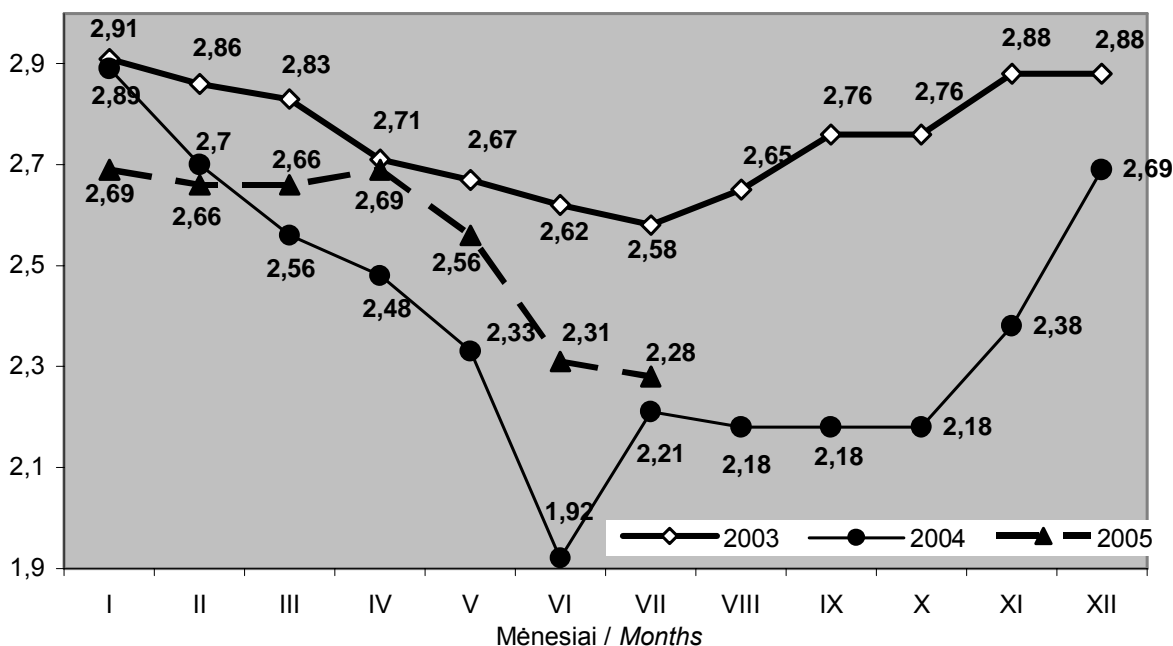
Europos Komisijos duomenimis, kiaušinių kainos kitose ES valstybėse 2005 metų birželio–liepos mėnesiais turėjo tendenciją didėti. Vidutinė didmeninė kiaušinių pardavimo kaina ES-25 šalyse šių metų liepą, palyginti su birželio mėnesiu, padidėjo 3,7 proc. Didmeninė kiaušinių kaina Slovakijoje šiuo laikotarpiu padidėjo 8,5 proc., Prancūzijoje – 5,6 proc., Lenkijoje – 2,7 proc., Austrijoje – 2,2 proc. Estijoje bei Latvijoje kiaušinių kainos liepos mėnesį, palyginti su birželiu, sumažėjo atitinkamai 2,9 proc. ir 1,3 proc.

Iš ES-25 valstybių didmeninės šviežių supakuotų kiaušinių kainos 2005 metais buvo didžiausios Airijoje – 4,16 Lt/kg (birželio mėn. 80 proc. didesnės nei vidutiniškai ES-25 ir 66 proc. didesnės nei Lietuvoje), Švedijoje (birželio mėn. 83 proc. didesnės nei vidutiniškai ES-25 ir 2 kartus didesnės nei Lietuvoje) ir Danijoje (birželio mėn. 73 proc. didesnės nei vidutiniškai ES-25 ir 98 proc. didesnės nei Lietuvoje), mažiausios – Belgijoje (birželio mėn. 30 proc. mažesnės nei vidutiniškai ES-25 ir 21 proc. mažesnės nei Lietuvoje), Ispanijoje (birželio mėn. 29,7 proc. mažesnės nei vidutiniškai ES-25 ir 20 proc. mažesnės nei Lietuvoje) ir Nyderlanduose (26 proc. mažesnės nei vidutiniškai ES-25 ir 25 proc. mažesnės nei Lietuvoje).

2 pav. Šviežių supakuotų L grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos (be PVM) Lenkijoje 2004 ir 2005 metais, Lt/100 vnt.
 Figure 2. Average wholesale prices (VAT excl.) of fresh eggs (L group, packed) in Poland in 2004 and 2005, Lt/100 pieces

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

3 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/10 vnt.
 Figure 3. Retail prices of eggs in Lithuania in 2003–2005, Lt/10 pieces

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2003 m. sausio–gruodžio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2003; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2004 m. sausio–gruodžio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2005 m. sausio–rugpjūčio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Tokius didelius kainų skirtumus ES šalyse lėmė ne tik kiaušinių gavybos išlaidų skirtumai atskirose valstybėse, bet ir istoriškai susiklosčiusios kainos. Didmeninės šviežių supakuotų kiaušinių (L–M grupių) kainos Latvijoje, palyginti su Lietuva, 2005 metų liepos pradžioje buvo 0,5 proc. didesnės.

Į šiuos kiaušinių kainų skirtumus ES šalyse tikslinga atsižvelgti, pasirenkant kiaušinių eksporto šalis.

2003–2005 metais mažmeninių ir didmeninių kiaušinių kainų svyravimai Lietuvoje beveik sutapo (3 pav.). Mažmeninės kiaušinių kainos kitose Baltijos valstybėse 2005 metų I-ąjį pusmetį buvo didesnės nei Lietuvoje.

2 lentelė / Table 2

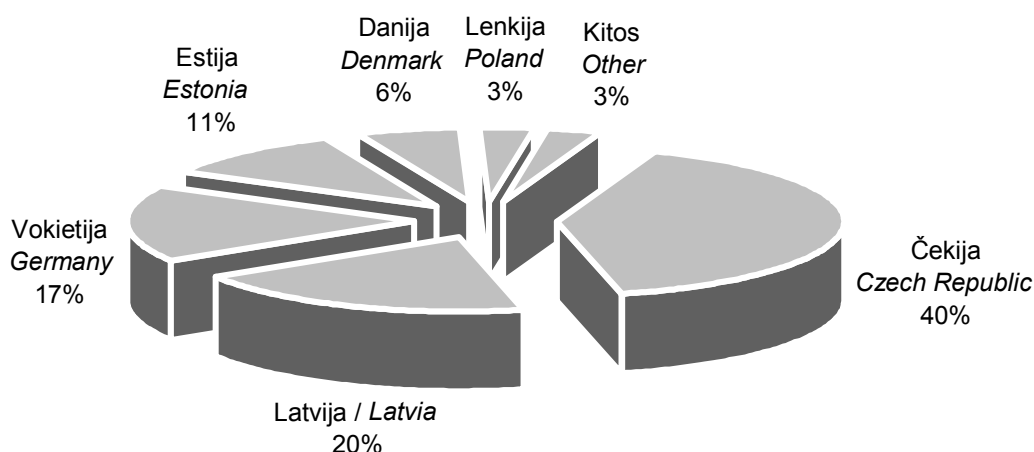
**Mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje
2005 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/10 vnt.**
*Retail prices of eggs in Lithuania, Latvia and Estonia
in January–August 2005, Lt/10 pieces*

Šalis / Country	I	II	III	IV	V	VI	VII
Lietuva / Lithuania	2,69	2,66	2,66	2,69	2,56	2,31	2,28
Latvija / Latvia	2,93	2,93	2,93	2,93	2,93	2,90	2,90
Estija / Estonia	3,00	3,00	2,90	2,90	2,76	2,69	2,59

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos socialinė ir ekonominė raida 2005 m. – Nr. 1–6. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

2005 metų I-ąjį pusmetį Lietuvoje vidutinė mažmeninė kiaušinių kaina buvo 11 proc. mažesnė nei Latvijoje ir 10 proc. mažesnė nei Estijoje (2 lentelė). Panašūs kiaušinių mažmeninių kainų skirtumai buvo ir 2004 metų I-ojoje pusėje.

Užsienio prekyba. Naminių paukščių kiaušiniai 2005 metų I-ąjį pusmetį iš Lietuvos buvo vežami į kitas ES ir trečiąsias šalis. Išvežta 5764 t už 12,3 mln. Lt. Vidutinė vieno išvežtų kiaušinių kilogramo kaina buvo 2,13 Lt. Eksportuota apie 20 proc. Lietuvoje surinktų kiaušinių.

4 pav. Kiaušinių eksporto struktūra 2005 metų sausio–liepos mėnesiais
Figure 4. Structure of egg exports in January–July 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

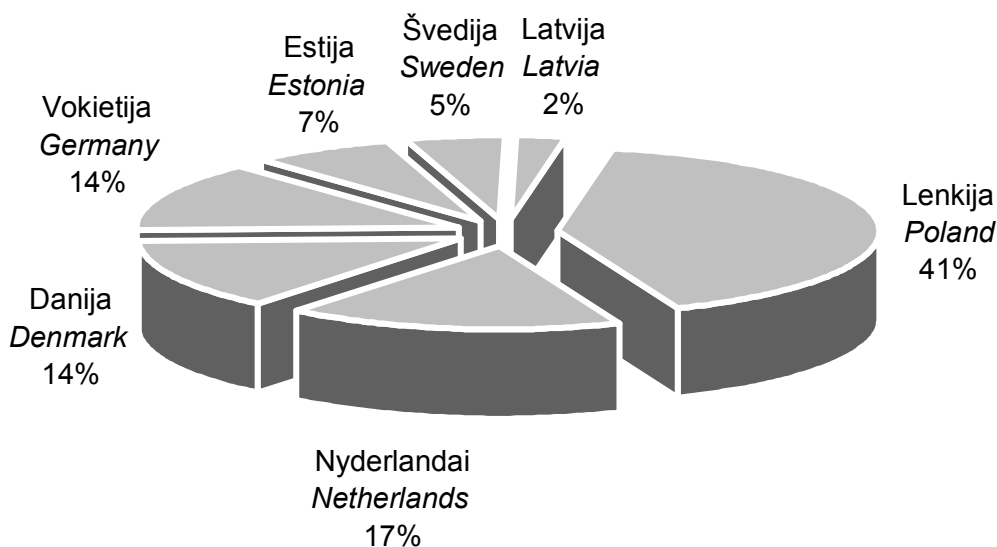
Daugiausia naminių paukščių kiaušinių eksportuota į Čekiją (2347 t po 2,10 Lt/kg), Latviją (1134 t po 3,28 Lt/kg), Vokietiją (972 t po 1,48 Lt/kg), Estiją (624 t po 2,30 Lt/kg) ir Daniją (344 t po 1,56 Lt/kg). Be minėtų šalių, lietuviški naminių paukščių kiaušiniai 2005 metais buvo vežami į Lenkiją, Jungtinę Karalystę, Prancūziją, Ispaniją, Vengriją, Malta ir Siera Leone. Daugiausia išvežta birželio (26 proc.), gegužės (20 proc.), vasario ir kovo mėnesiais (atitinkamai 17 ir 16 proc.), mažiausiai – sausį ir balandį – po 11 proc.

2005 metais Lietuva eksportavo ne tik šviežius, bet ir džiovintus paukščių kiaušinius. I-ąjį pusmetį jų eksportuota 343,6 t už 1,24 mln. Lt. Vidutinė kaina – 3,61 Lt/kg. Jų daugiausia išvežta kovo (36 proc.) ir balandžio mėnesiais (15 proc.).

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, naminių paukščių kiaušinių į Lietuvą buvo įvežta 24 proc. daugiau (654,7 t). Vidutinė vieno įvežtų kiaušinių kilogramo kaina buvo 4,67 Lt. Importas sudarė 2,23 proc. nuo Lietuvoje surinktų kiaušinių.

2005 metų I-ąjį pusmetį daugiausia kiaušinių įvežta iš Lenkijos (270 t), Nyderlandų (110 t), Vokietijos ir Danijos (po 89 t), mažesni kiekiai – iš Estijos, Švedijos ir Latvijos (5 pav.).

Minėtu laikotarpiu į Lietuvą įvežta 303,5 t džiovintų paukščių kiaušinių už 867,4 tūkst. Lt (2,86 Lt/kg), palyginti su 2004 metų I-uoju pusmečiu, beveik 4 kartus daugiau, o vieno kilogramo kaina sumažėjo 52 proc. Šie kiaušiniai buvo sunaudoti Lietuvos konditerijos pramonėje.

5 pav. Kiaušinių importo struktūra 2005 metų sausio–liepos mėnesiais
Figure 5. Structure of egg imports in January–July 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Teisinė aplinka. Pagal ES Tarybos reglamento (EB) Nr. 2052/2003 nuostatas visi kiaušiniai, tiekiami į rinką, nuo 2005 m. liepos 1 d. turi būti paženklinėti specialiu gamintojo skiriamuoju numeriu, kurį sudaro: vištų laikymo būdo kodas, šalies, kurioje kiaušinis pagamintas, trumpinys, gamintojo ūkio veterinarinio patvirtinimo numeris, suteiktas Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos.

Ūkiai, laikantys ne daugiau kaip 50 vištų dedeklių, kiaušinių, realizuojamų rajono, kuriame buvo pagaminti kiaušiniai, rinkoje, ženklinti neprivalės. Tačiau šiems ūkiams išlieka reikalavimas – informuoti vartotoją apie gamintoją, t. y. prekyvietėje pateikti ūkio pavadinimą ir informaciją apie parduodamų kiaušinių gamybos vietą, taip netiesiogiai užtikrinant kiaušinių atsekamumą.

Ūkiams, kurie laiko daugiau nei 50 vištų dedeklių, nuo 2005 m. liepos 1 d. pagal ES Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2052/2003 išgalioję reikalavimai išlieka nepasikeitę, todėl norintieji pardavinėti kiaušinius parduotuvėse, turguose,

rugėse ar kitose viešose prekyvietėse kiaušinius turės ženklinti. Gamintojai, kurie kiaušinius pardavinės tiesiogiai vartotojui, pristatydami juos į namus, arba kai pirkėjas savo poreikiams pirks kiaušinius tiesiai iš ūkio, kuriame jie buvo pagaminti, kiaušinių ženklinti neprivalės.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. 3D-319 „Dėl duomenų apie mėsos bei kiaušinių gamybą ir prekybą teikimo“ patvirtintos naujos informacijos VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui teikimo formos. Nuo 2005 m. rugpjūčio 1 d. paukštininkystės ir prekybos įmonės privalo teikti duomenų tvarkytojui praėjusios savaitės kiaušinių pardavimo ataskaitą pagal KPS-3 formą, o nuo 2005 m. spalio 1 d. – ir praėjusio mėnesio kiaušinių surinkimo, pakavimo ir prekybos ataskaitą pagal KPS-4 formą. Savaitinę ataskaitą privalo pateikti kiekvieną antradienį iki 17 val., mėnesinę – iki mėnesio 10 d.

ŽUVYS IR JŲ PRODUKTAI / *FISH AND FISH PRODUCTS*

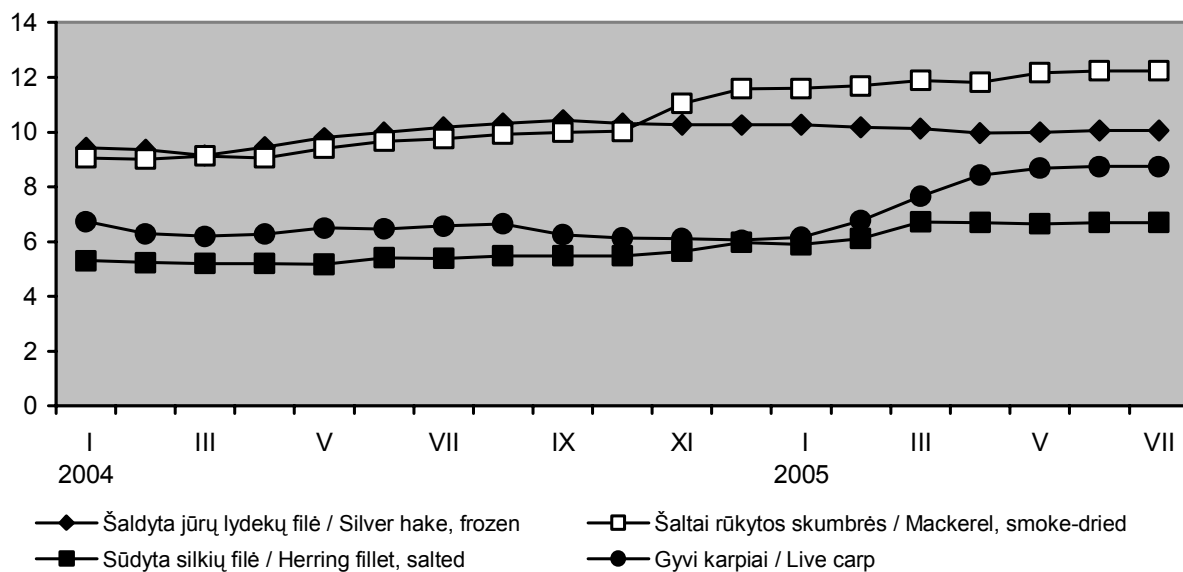
Straipsnyje aptariami 2005 metų I-ojo pusmečio pagrindiniai Lietuvos žuvininkystės plėtros aspektai: sugautų žuvų kiekis, kainos, gamyba, prekyba ir teisinės aplinkos pasikeitimai.

Baltijos jūroje per 2005 metų I-ąjį pusmetį sugauta 10547 t žuvų. Buvo sužvejota 8187 t bretlingių, 599 t strimelių ir 0,7 t lašių.

2005 metais Lietuvai Baltijos jūroje buvo skirta 2723 t menkių žvejybos kvota, tačiau, siekiant saugoti menkių išteklius, šių žuvų žvejybos sezoną Europos Komisija sutrumpino 1,5 mėnesio. Šiemet menkių nebuvo galima žvejoti nuo gegužės 1 d. iki rugsėjo 15 d. Per pavasario

žūklės sezoną buvo sugauta 1337 t menkių, t. y. apie 50 proc. kvotos.

Kuršių mariose Lietuvos žvejai 2005 metais galės sužvejoti 455 t karšių, 125 t sterkų ir 400 t stintų. Karšių žvejybos kvota šiemet padidėjo 35 t, tačiau stintų sumažėjo 15 t. Sterkų žvejybos limitas nepasikeitė. Per pirmuosius 6 mėnesius Kuršių mariose buvo sugauta 63 t karšių, 12 t sterkų ir 45 t stintų, žvejybos kvotos buvo išnaudotos atitinkamai 14 proc., 10 proc. ir 11 proc. Išankstiniais duomenimis, Kuršių mariose per I-ąjį pusmetį sugauta 401 t žuvų.

1 pav. Kai kurių žuvų ir jų produktų mažmeninių kainų dinamika Lietuvoje 2004 ir 2005 metais, Lt/kg
Figure 1. Retail prices of selected fish and fish products in Lithuania in 2004 and 2005, Lt/kg

Šaltiniai: Statistikos departamento prie LRV duomenys; Vartotojų ir gamintojų kainų indeksai 2004. – Nr. 1–4. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

2003 metais buvo pastebimas ryškus žuvų produktų mažmeninių ir didmeninių kainų mažėjimas, 2004 metais kainos stabilizavosi, o metų pabaigoje pradėjo augti. Per 2005 metų sausio–birželio mėnesius jūrų lydekų filė mažmeninė kaina sumažėjo 2,1 proc., kitų žuvų didėjo. Šaltai rūkytų skumbrių kaina išaugo 5,5 proc., sūdytų silkių filė – 13,8 proc., gyvų karpių – 42,1 proc. (1 pav.)

2004 metais Lietuvos žuvų perdirbimo įmonėse buvo pagaminta daugiau kaip 55 tūkst. t žuvų produkcijos. Per šešis 2005 metų mėnesius, Statistikos departamento duomenimis, buvo pagaminta apie 34 tūkst. t produkcijos, taigi tikėtina, kad 2005 metais žuvininkystės pramonės gamybos apimtys bus apie 20 proc. didesnės. Toks gamybos augimas iš dalies yra skatinamas užsienio rinkų paklausos ir didėjančio eksporto. ES rinka yra žuvų ir žuvų produkcijos importuotoja, todėl Lietuvos žuvininkystės pramonės geros kokybės gaminiai, atitinkantys ES reikalavimus, įgyja vis didesnę pa-

klausą užsienio rinkose. Vidaus rinkoje 2005 metų I-ąjį pusmetį buvo parduota tik 28 proc. gaminių.

Užsienio prekyba. Per šešis 2005 metų mėnesius į Lietuvą buvo importuota 36,2 tūkst. t žuvų ir jų produktų, t. y. 22 proc. daugiau nei per atitinkamą 2004 metų laikotarpį (1 lentelė). Importuotos produkcijos vertė – 170,3 mln. Lt, apie 43 proc. didesnė, t. y. buvo įvežami didesnę vertę turintys žuvų konservai ir kiti gaminiai iš žuvų. Jų vidutinė kaina padidėjo 5 proc. Taip pat labai padidėjo šviežių ir šaldytų žuvų, kurios yra pagrindinė Lietuvos žuvų pramonės žaliava, importas. Palyginti su 2004 metų atitinkamu laikotarpiu, per pirmuosius 2005 metų šešis mėnesius šių prekių importas išaugo beveik 71 proc., tačiau šių gaminių vidutinė importo kaina sumažėjo apie 3,5 proc. Taigi darytina išvada, kad integracijos į ES poveikis žuvų perdirbimo pramonei buvo teigiamas ir pasireiškė importuojamos žaliavos kainos sumažėjimu.

Kai kurių žuvų ir jų produktų eksportas ir importas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį
Exports and imports of selected fish and fish products in the 1st half-year 2004 and 2005

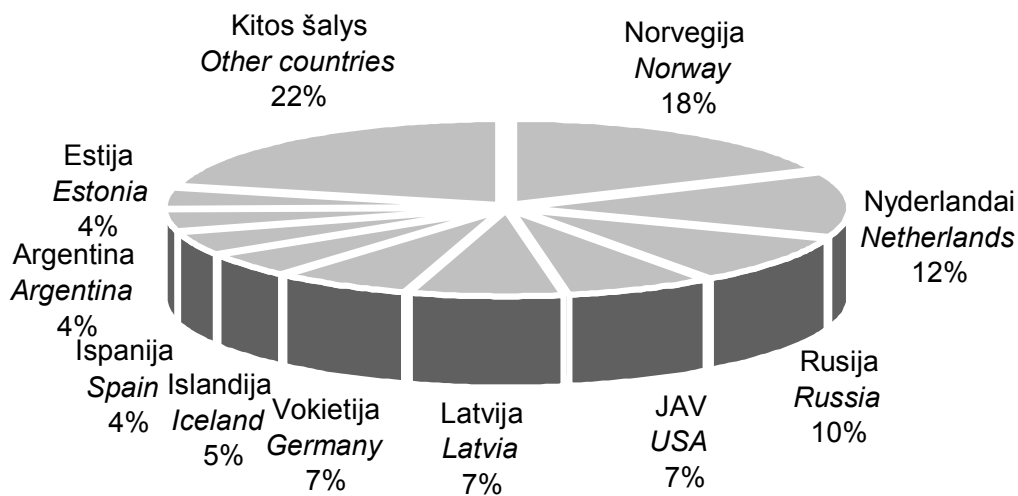
KN kodas CN code	Produktai Products	2004				2005			
		eksportas Exports		importas Imports		eksportas Exports		importas Imports	
		kiekis quantity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quantity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quantity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quantity, t	kaina price, Lt/kg
0302	Šviežios arba šaldytos žuvis <i>Fish, fresh or chilled</i>	81,99	3,57	2191	5,97	5790,1	0,26	3737,4	5,76
0303	Užšaldytos žuvis, išskyrus žuvų filė <i>Fish, frozen</i>	8069,8	1,76	12196,9	3,24	14847,6	2,19	15715,6	4,04
0304	Žuvų filė, šviežia, šaldyta arba užšaldyta <i>Fish fillets, fresh, chilled or frozen</i>	4814,9	10,01	11565,8	4,29	6466,5	10,78	12404,5	5,27
0305	Žuvis, vytintos, sūdytos, rūkytos <i>Fish, dried, salted, smoked</i>	917,4	5,18	1003,7	4,43	758,5	8,81	944,1	4,58
1604	Gaminiai arba konservai iš žuvų; ikrai ir ikrų pakaitalai <i>Prepared or preserved fish; caviar or caviar substitutes</i>	11874,4	6,20	2477,12	4,37	15199,9	6,83	3405,2	4,60

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Eksporto srautas per šešis 2005 metų mėnesius, palyginti su atitinkamu 2004 metų laikotarpiu, išaugo 67 proc. (nuo 25,8 tūkst. t iki 43,1 tūkst. t). Didžiausią įtaką eksportui padarė šviežių ir šaldytų žuvų eksporto į Daniją žymus padidėjimas. 2005 metais Lietuvos žvejai Danijoje iškraudavo šviežias žuvis, sužvejojamas ES ekonominėje zonoje netoli Danijos krantų. Tokie pardavimai laikomi Lietuvos eksportu į Daniją. 26–84 proc. padidėjo užšaldytų žuvų, žuvų filė, žuvų gaminių ir konservų eksportas. Vytintų ir rūkytų žuvų eksporto apimtys suma-

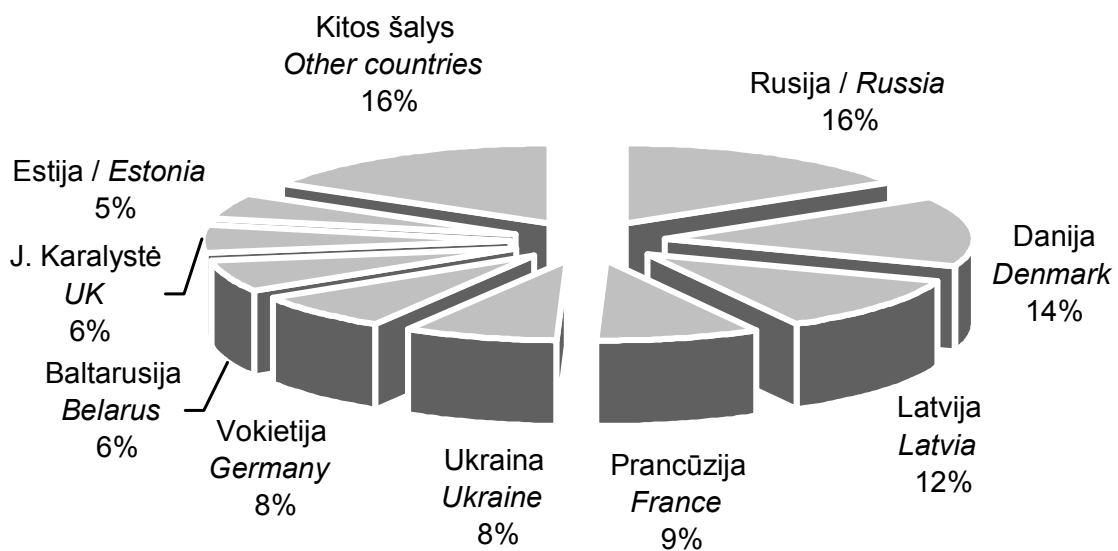
žėjo 17 proc., tačiau eksportuotos produkcijos vertė išaugo 40 proc. (nuo 4750 tūkst. Lt iki 6678,7 tūkst. Lt) dėl padidėjusios eksportuojamų gaminių kainos.

Žuvų importo struktūra po Lietuvos įstojimo į ES pasikeitė nedaug. Ir toliau daugiausia žuvų importuojama iš Norvegijos, Nyderlandų, Rusijos, JAV, Latvijos ir Vokietijos. Importas iš Islandijos sumažėjo nuo 10 iki 5 proc. Išaugo olandiškų žuvų ir jų produktų importas (nuo 4 iki 12 proc.).

2 pav. Žuvų ir jų produktų importo struktūra pagal šalis 2005 metų I-ąjį pusmetį
 Figure 2. Import structure of fish and fish products by country in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

3 pav. Žuvų ir jų produktų eksporto struktūra pagal šalis 2005 metų I-ąjį pusmetį
 Figure 3. Export structure of fish and fish products by country in the 1st half-year 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Pagrindiniai lietuviškų žuvų produktų pirkėjai yra Rusija (7,1 tūkst. t), Danija (6,0 tūkst. t), Latvija (5,0 tūkst. t), Prancūzija (3,7 tūkst. t), Ukraina (3,4 tūkst. t), Vokietija (3,3 tūkst. t) ir Baltarusija (2,7 tūkst. t). 64 proc. pagamintos žuvų produkcijos kiekio eksportuojama į ES šalis, 31 proc. – į NVS, likusieji 5 proc. – į kitas pasaulio šalis. Palyginti su 2004 metų I-uju pusmečiu, į ES eksportuojamų produktų dalis nepasikeitė. Kaip ir anksčiau, į ES eksportuojami didesnę vertę turintys gaminiai. Vertine išraiška eksportas į ES sudaro 170,4 mln. Lt, t. y. apie 80 proc. visų eksportuojamų žuvų produktų vertės.

Nors Lietuvai įstojus į ES prekybos sąlygos su Ukraina, Rusija, Baltarusija ir kitomis ne ES šalimis pasikeitė, tai neturėjo didesnės įtakos žuvų ir jų gaminių eksporto apimtims, kurios augo tokiais pat tempais, kaip ir bendras eksportas.

2005 metų I-ąjį pusmetį daugiausia buvo importuota užšaldytų žuvų ir žuvų filė. Daugiausia žuvų buvo įvežta kovo mėnesį (1 priedo 2 lentelė). 35 proc. eksporto sudarė žuvų konservai bei gaminiai iš žuvų bei ikrų, daug išvežta užšaldytų žuvų. Daugiausia eksportuojama buvo taip pat kovo mėnesį (1 priedo 1 lentelė).

Teisinė aplinka. Siekiant užtikrinti žuvų išteklių apsaugą ir vykdyti ES reikalavimus, 2005 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymą (Nr. X-134). Dalis pakeitimų susiję su žuvininkystės administravimu ir žvejybos taisyklių pažeidimais.

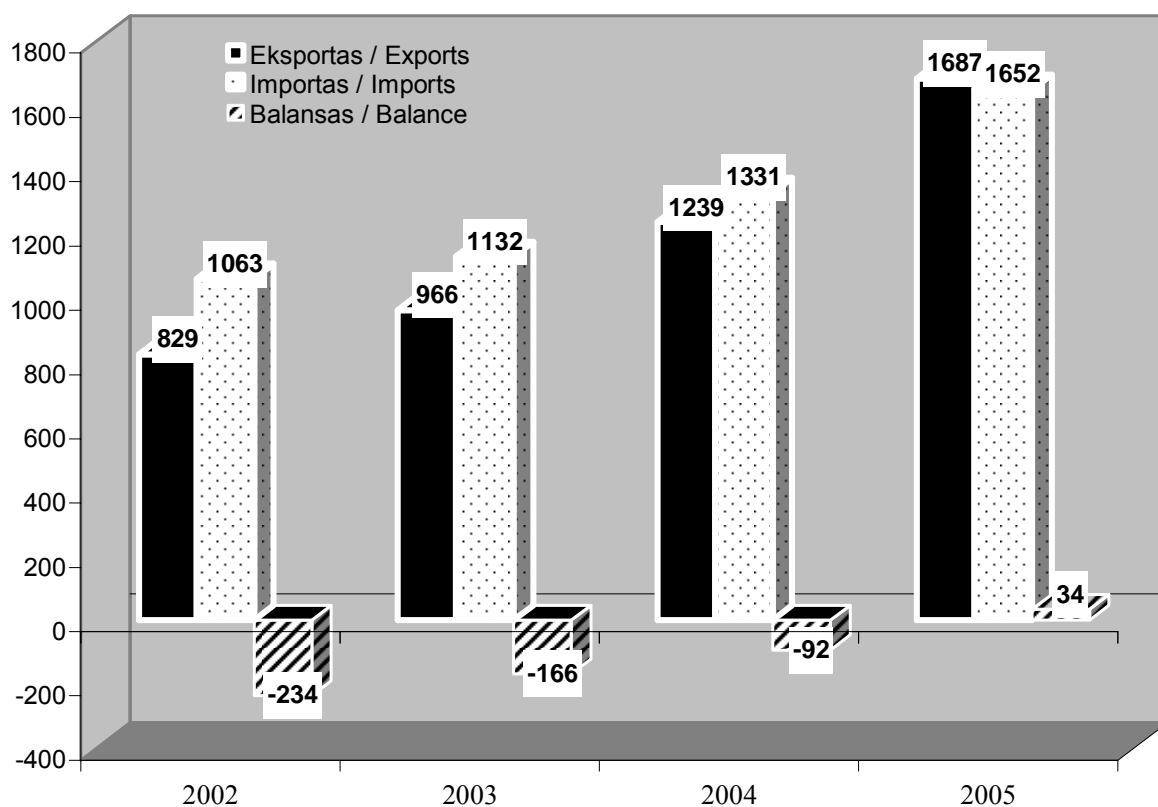
Atsižvelgiant į mokslo ir kitų atsakingų institucijų pasiūlymus griežtinti žuvų išteklių kontrolę, buvo padidintos baudos už šurkščius žvejybos taisyklių pažeidimus vidaus vandenyse. Pagal naujus nuostatus tokie pažeidimai užtraukia baudą nuo 300 iki 800 Lt su pažeidimo padarymo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo arba teisės užsiimti žvejyba atėmimą iki 2 metų su pažeidimo padarymo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo. Verslinės žvejybos jūrų vandenyse nuostatų šurkščius pažeidimas užtraukia baudą nuo 1000 iki 10000 Lt su pažeidimo padarymo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo arba teisės užsiimti žvejyba atėmimą iki dvejų metų su pažeidimo padarymo įrankių ir priemonių konfiskavimu ar be konfiskavimo.

LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBA ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS
2005 METŲ I-AJĮ PUSMETĮ
LITHUANIAN FOREIGN TRADE OF AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS
IN THE 1ST HALF-YEAR 2005

Tamara Petuchova

Straipsnyje nagrinėjami (pagal Specialiąją prekybos sistemą) 2005 metų I-ojo pusmečio Lietuvos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais rezultatai ir tendencijos, remiantis

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenų bazės informacija (2005 m. rugpjūčio mėn. Statistikos departamento duomenys).

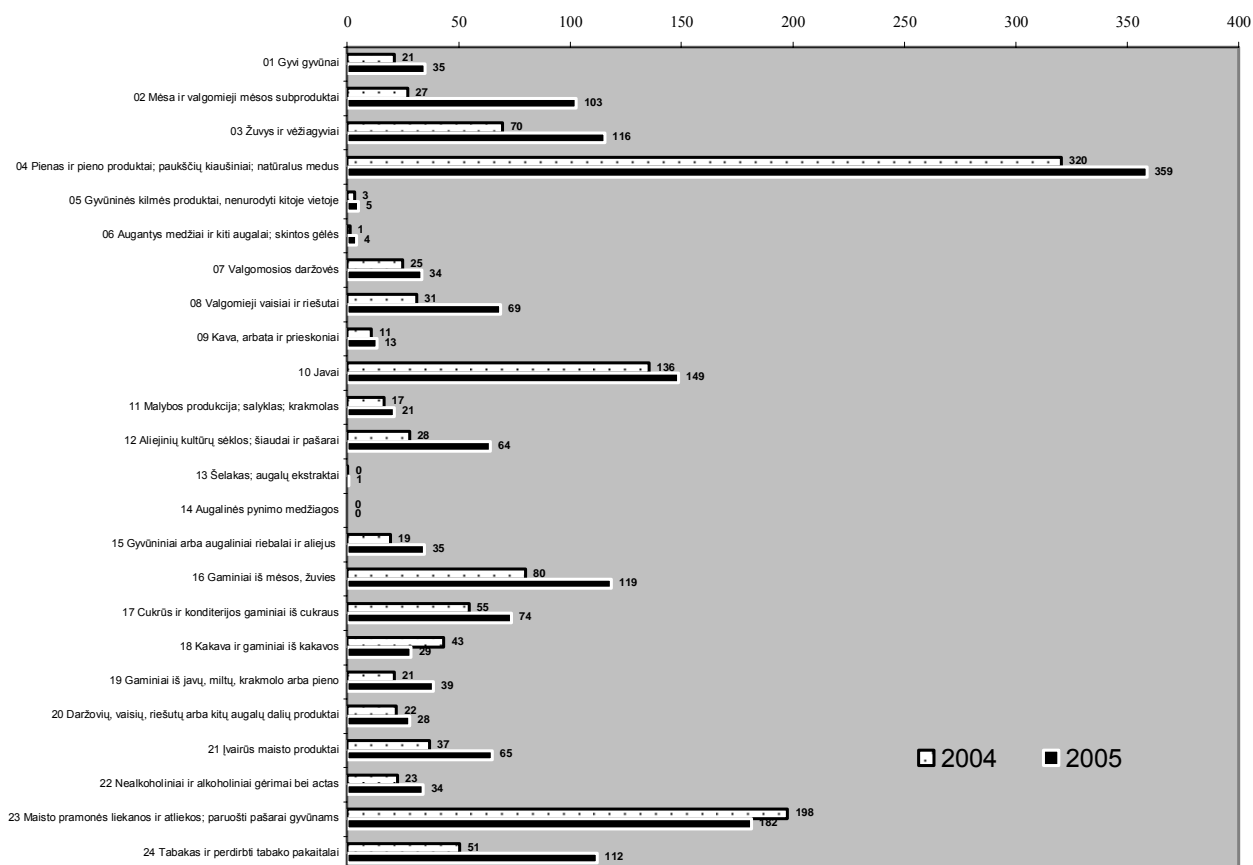
1 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas 2002–2005 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt

Figure 1. Exports, imports and balance of foreign trade of agricultural and food products in the 1st half-year 2002–2005, mill. Lt

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį žemės ūkio ir maisto produktų eksportuota už 1686,8 mln. Lt, palyginti su 2004 metų I-uoju pusmečiu, beveik 1,4 karto daugiau, su 2002 metų I-uoju pusmečiu, – 2,0 karto daugiau. Importas siekė 1652,5 mln. Lt, palyginti su 2004 metais, padidėjo daugiau kaip 1,2 karto, o palyginti su 2002 metų tuo pačiu laikotarpiu, – daugiau nei 1,5 karto. Užsienio prekybos apyvarta, palyginti su 2004 metų I-uoju pusmečiu, padidėjo 1,3 karto.

Prekybos nuo 2002 metų analizė rodo, kad kiekvienų metų I-ąjį pusmetį, palyginti su perėitų metų tuo pačiu laikotarpiu, ir eksportas, ir importas didėjo. Augo ir užsienio prekybos apyvarta. Kasmet mažėjo užsienio prekybos deficitas, o 2005 metų I-ąjį pusmetį balansas tapo teigiamas ir siekė 34,4 mln. Lt.

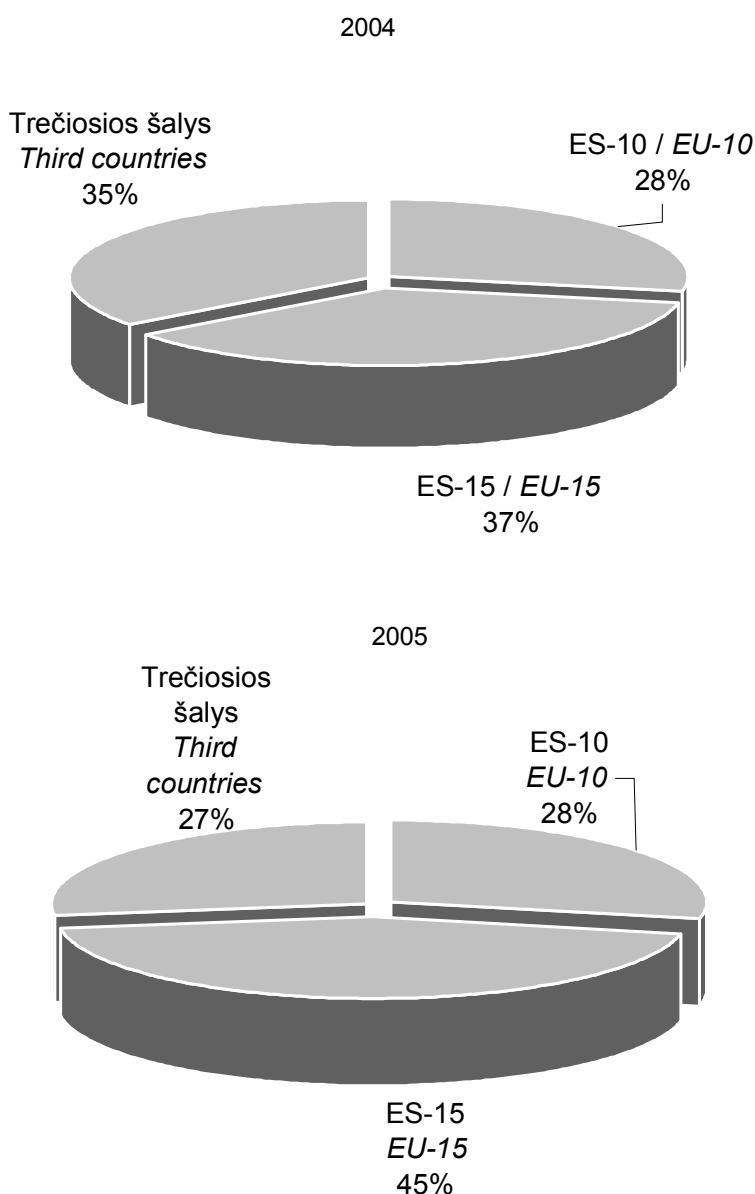
2005 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, eksporto struktūra mažai pasikeitė. Gyvūninės kilmės produktų eksportas sudarė 36,6 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto (2004 m. – 35,7 proc.), augalinių produktų – 21,0 proc. (20,1), riebalų ir aliejaus – 2,1 proc. (1,6), paruoštų maisto produktų – 40,3 proc. (42,7). Nors paruoštų maisto produktų eksporto apimtys kasmet didėja (nuo 2002 m. padidėjo beveik 1,7 karto), jų dalis visame eksporte kasmet mažėja (nuo 2002 m. sumažėjo net 9 procentiniais punktais). Taigi didesnę pridėtinę vertę turintys produktai kasmet sudaro vis mažesnę eksporto dalį.

2 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt
Figure 2. Exports of agricultural and food products in the 1st half-year 2004 and 2005, mill. Lt

Didžiausias lyginamasis svoris eksporto struktūroje tenka pienui ir pieno produktams (daugiau kaip 21 proc.), paruoštiems gyvūnų pašarams (11 proc.), grūdams (8,8 proc.), gaminiams iš mėsos, žuvies (7,0 proc.), žuvims (6,9 proc.). Per nagrinėjamą periodą šių produktų dalis sudarė apie 55 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto.

72 proc. pieno produktų išvežta į Rusiją, Italiją, Vokietiją, Nyderlandus ir Latvija, 66 proc. pašarų gyvūnams – į Jungtinę Karalystę, Rusiją, Vokietiją ir Baltarusiją, 83 proc. grūdų – į Ispaniją, Nyderlandus, Baltarusiją ir Jordaniją.

3 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto pagal šalių grupes struktūra 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį

Figure 3. Structure of exports of agricultural and food products by country group in the 1st half-year 2004 and 2005

Palyginti su 2004 metų I-uju pusmečiu, padidėjo beveik visų 24 grupių produktų eksportas. Daugiausia išaugo mėsos ir mėsos subproduktų (75,6 mln. Lt, arba 3,8 karto), tabako gaminių (61,6 mln. Lt, arba 2,2 karto), žuvų ir vėžiagyvių (45,8 mln. Lt, arba 1,7 karto), gaminių iš mėsos, žuvies (38,5 mln. Lt, arba 1,5 karto), pieno ir pieno produktų (38,5 mln. Lt, arba 1,1 karto), vaisių (37,6 mln. Lt, arba 2,2 karto), aliejinių kultūrų sėklų (36,3 mln. Lt, arba 2,3 karto) eksportas. Minėtų produktų eksporto vertė viršijo jų eksporto per tą patį 2004 metų laikotarpį vertę beveik 1,6 karto. Sumažėjo tik gaminių iš kakavos (14,7 mln. Lt, arba 1,5 karto) ir maisto pramonės liekanų, paruoštų pašarų gyvūnams (16,1 mln. Lt, arba 1,1 karto) eksportas.

Žemės ūkio ir maisto produktų 2005 metų I-ojo pusmečio eksporto į tris šalių grupes (ES-15, ES-10 ir trečiąsias šalis) analizė parodė, kad, palyginti su atitinkamu 2004 metų laikotarpiu, eksportas į šias šalių grupes išaugo nevienodai. Eksportas į senąsias ES šalis neres padidėjo daugiausia – 66 proc. (297,6 mln. Lt), į naująsias ES šalis neres – 37 proc. (130,1 mln. Lt), į trečiąsias šalis – tik 5 proc. (21,7 mln. Lt). Dėl to pasikeitė ir eksporto struktūra pagal šalių grupes. Kaip ir pernai, daugiausia eksportuota į ES-15 šalis, o išvežtų į jas produktų dalis visame žemės ūkio ir maisto produktų eksporte padidėjo net 8 procentiniais punktais (3 pav.).

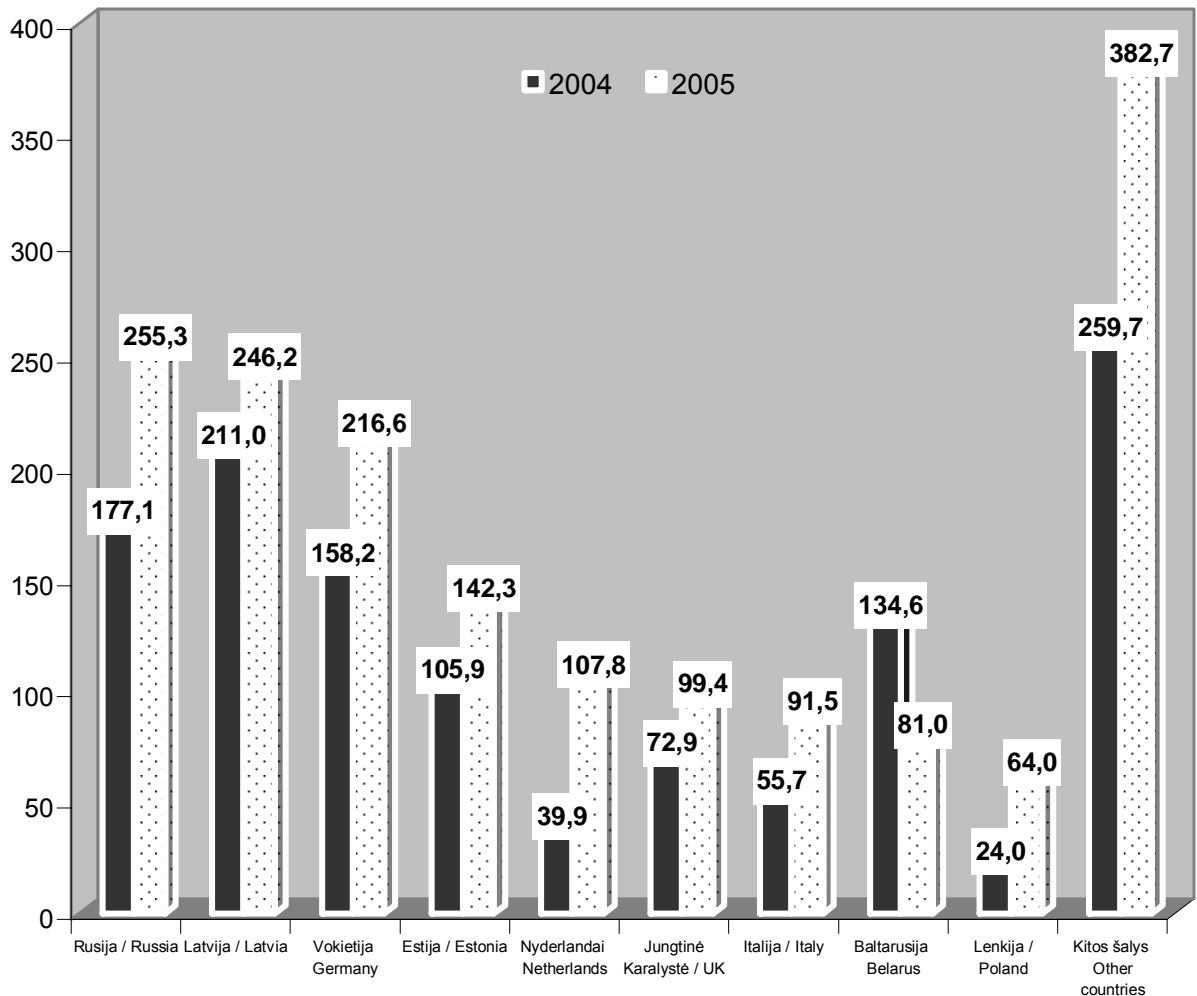
2005 metų I-ąjį pusmetį į ES šalis daugiausia eksportuota produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už 116,9 mln. Lt), sūrių (už 108,0 mln. Lt), tabako gaminių (už 108,0 mln. Lt), produktų iš surimio, silkų (80,6 mln. Lt), užšaldytų žuvų filė (už 60,7 mln. Lt). Į trečiąsias šalis daugiausia išvežta sūrių (už 18,6 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už

11,4 mln. Lt), cukraus (už 8,5 mln. Lt), kviečių (už 6,6 mln. Lt), miežių (už 6,2 mln. Lt).

Per minėtą laikotarpį žemės ūkio ir maisto produktų daugiausia eksportuota į Rusiją (15,1 proc. visų per nagrinėjamą laikotarpį eksportuotų produktų), Latviją (14,6 proc.), Vokietiją (12,8 proc.), Estiją (8,4 proc.). Į šias šalis išvežta apie 51 proc. per šių metų I-ąjį pusmetį eksportuotų žemės ūkio ir maisto produktų.

Į Rusiją daugiausia eksportuota sūrių (už 81,5 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už 32,5 mln. Lt), galvijienos (už 15,5 mln. Lt). Šių produktų vertė sudarė daugiau nei 50 proc. visų per nagrinėjamą laikotarpį į Rusiją išvežtų žemės ūkio ir maisto produktų vertės. Į Latviją daugiausia išvežta šokolado (už 16,1 mln. Lt), kavos koncentratų (už 16,1 mln. Lt), sūrių (už 14,8 mln. Lt), naminių paukščių mėsos (12,9 mln. Lt), į Vokietiją – tabako gaminių (už 43,5 mln. Lt), grietinėlės (už 32,0 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už 23,8 tūkst. Lt).

Per 2005 metų I-ąjį pusmetį į Lietuvą žemės ūkio ir maisto produktų buvo importuota už 1652,5 mln. Lt. Palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, šių produktų importo struktūra pagal pagrindinius KN skyrius pasikeitė. Gyvūninės kilmės produktų importas padidėjo 1,5 karto (141,3 mln. Lt) ir importo struktūroje sudarė 24,3 proc. – 5 procentiniais punktais daugiau nei pernai. Augalinės kilmės ir paruoštų maisto produktų importo vertė padidėjo po 1,2 karto (atitinkamai 66,4 ir 108,6 mln. Lt), jų dalys sudarė atitinkamai 27,5 ir 42,2 proc. Riebalų ir aliejaus importas išaugo 6 proc. (5,3 mln. Lt), o jų dalis visame žemės ūkio ir maisto produktų importe sumažėjo 1 procentiniu punktu ir siekė 6,1 proc.

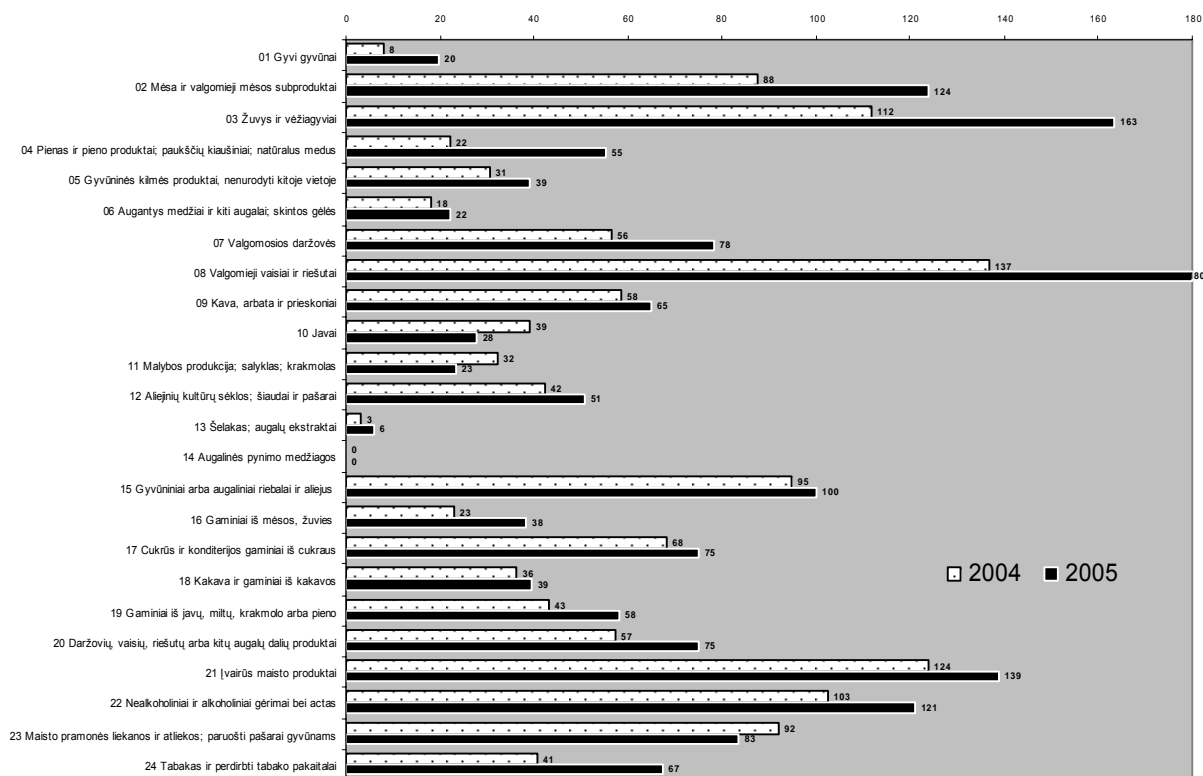
**4 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pagal šalis
2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt**

Figure 4. Structure of exports of agricultural and food products by country in the 1st half-year 2004 and 2005, mill. Lt

Palyginti su 2004 metų I-uju pusmečiu, sumažėjo tik grūdų, malybos produktų (po 1,4 karto) ir paruoštų pašarų gyvūnams (1,1 karto) importas, visų kitų produktų buvo importuota 1,1–2,5 karto daugiau nei pernai. Daugiausia įvežta vaisių ir riešutų (už 179,8 mln. Lt, 1,3 karto daugiau nei per tą patį 2004 m. laikotarpį), žuvų ir vėžiagyvių (už 163,4 mln. Lt, 1,5 karto daugiau), įvairių maisto produktų (21 grupė pagal KN, už 138,8 mln. Lt, 1,1 karto daugiau), mėsos (už 124,0 mln. Lt, 1,4 karto daugiau), įvairių gėrimų (už 121,0 mln. Lt, 1,2 karto daugiau), riebalų ir aliejaus (už

100,2 mln. Lt, 1,1 karto daugiau), paruoštų pašarų gyvūnams (už 83,5 mln. Lt, 10 proc. mažiau), daržovių (už 78,2 mln. Lt, 1,4 karto daugiau). Minėtų produktų importas sudarė beveik 60 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo per 2005 metų I-ąjį pusmetį.

Per nagrinėjamą laikotarpį 79 proc. produktų buvo importuota iš ES šalių (1 procentiniu punktu mažiau nei per 2004 m. I-ąjį pusmetį), 21 proc. – iš trečiųjų šalių (1 procentiniu punktu daugiau). Importas iš ES šalių padidėjo 1,2 karto ir siekė 1307,0 mln. Lt, iš trečiųjų šalių – 1,3 karto ir siekė 345,5 mln. Lt.

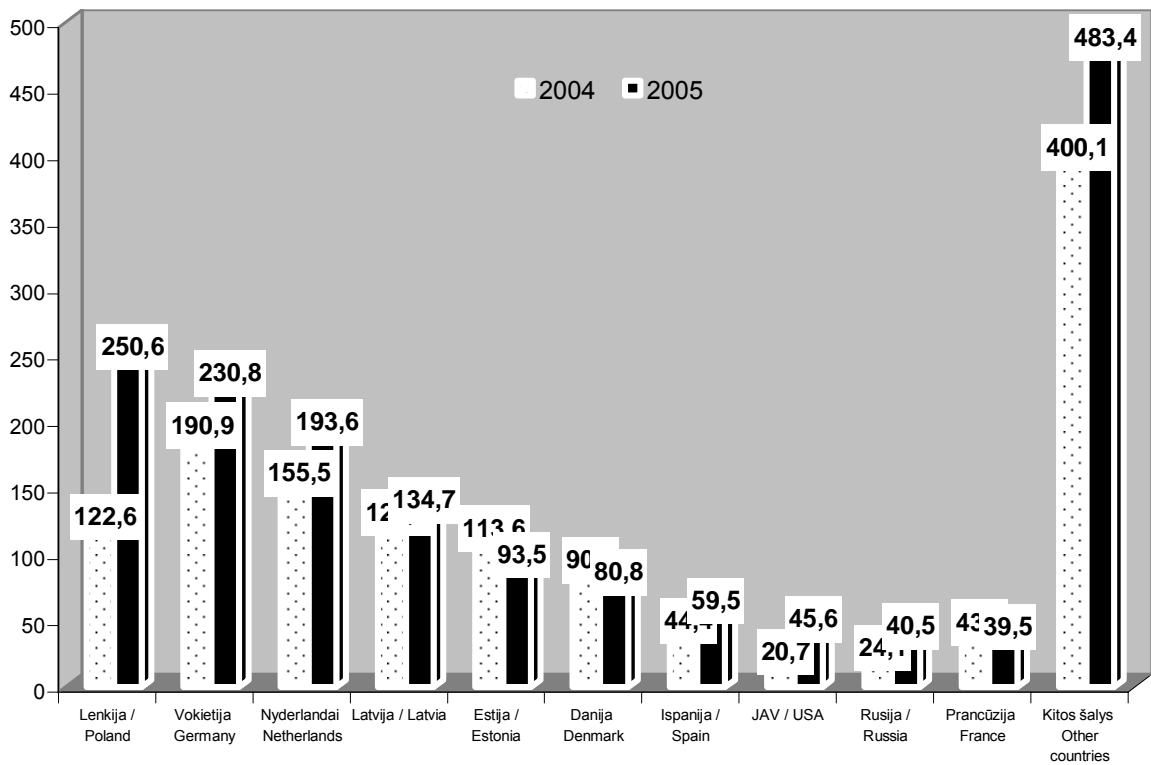
5 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt
Figure 5. Imports of agricultural and food products in the 1st half-year 2004 and 2005, mill. Lt

Daugiausia produktų importuota iš Lenkijos (už 250,6 mln. Lt, arba 15,2 proc. visų per nagrinėjamą laikotarpį importuotų produktų), Vokietijos (atitinkamai 230,8 mln. Lt ir 14,0 proc.), Nyderlandų (193,6 mln. Lt ir 11,7 proc.), Latvijos (134,7 mln. Lt ir 8,2 proc.), Estijos (93,5 mln. Lt ir 5,7 proc.). Importas iš šių šalių sudarė apie 55 proc. viso šių metų importo. Iš Lenkijos buvo įvežta dvigubai daugiau produktų nei per tą patį laikotarpį 2004 metais. Importas iš Vokietijos ir Nyderlandų padidėjo 1,2 karto, iš Latvijos – 1,1 karto.

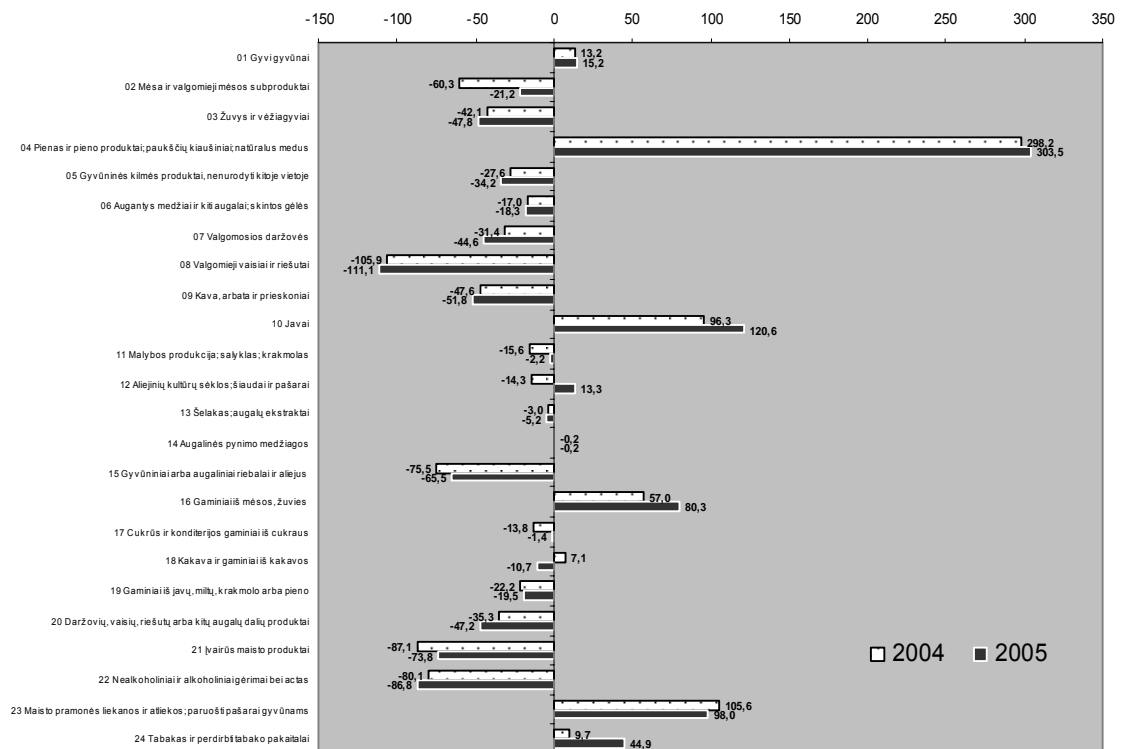
Iš Lenkijos daugiausia atvežta kiaulienos (už 20,3 mln. Lt, 4,1 tūkst. t), cukraus (už 20,0 mln. Lt, 9,1 tūkst. t), obuolių (už 17,1 mln. Lt, 21,9 tūkst. t), naminių paukščių mėsos (už 15,5 mln. Lt, 3,7 tūkst. t). Iš Vokietijos daugiausia importuota sojų pupelių aliejaus (už 26,8 mln. Lt, 16,8 tūkst. t), kavos (už 20,1 mln.

Lt, 2,0 tūkst. t), tabako gaminių (už 13,0 tūkst. Lt). Trečdalį importo iš Nyderlandų sudarė naminių paukščių mėsa (21,2 mln. Lt, 6,7 tūkst. t), sojų pupelių išspaudos (18,9 mln. Lt, 29,1 tūkst. t), citrusiniai vaisiai (13,1 mln. Lt, 6,2 tūkst. t), vynuogės (9,9 mln. Lt, 2,1 tūkst. t).

2005 metų I-ąjį pusmetį didžiausia buvo prekybos pienu ir pieno produktais, žuvimis ir vėžiagyviais, maisto produktų atliekomis ir paruoštais gyvūnų pašarais, vaisiais, mėsa apyvarta. Apyvartos analizė pagal šalis parodė, kad 13,4 proc. visos prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvartos atiteko Vokietijai, 11,4 proc. – Latvijai, 9,4 proc. – Lenkijai, 9,0 proc. – Nyderlandams, 8,9 proc. – Rusijai, 7,1 proc. – Estijai. Minėtų šalių dalis užsienio prekybos apyvartos struktūroje sudarė apie 60 proc.

6 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį pagal šalis, mln. Lt
 Figure 6. Structure of imports of agricultural and food products by country in the 1st half-year 2004 and 2005, mill. Lt

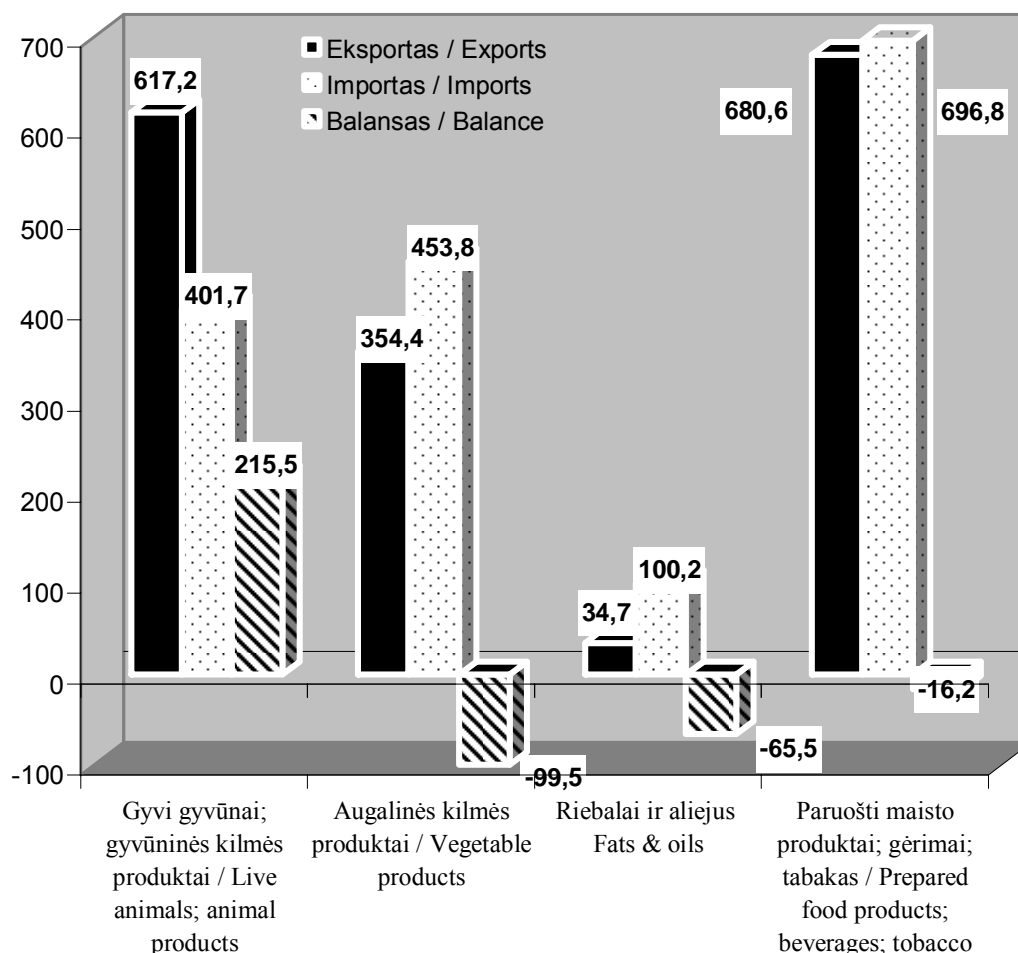
7 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos balansas 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt
 Figure 7. Balances of foreign trade of agricultural and food products in the 1st half-year 2004 and 2005, mill. Lt

Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas šių metų I-ąjį pusmetį tapo teigiamas ir siekė 34,4 mln. Lt. Teigiami, kaip ir pernai, buvo užsienio prekybos pieno produktais, javais, maisto pramonės atliekomis ir paruoštais gyvūnų pašarais, gaminiais iš mėsos, žuvies, tabako gaminiais, gyvais gyvūnais balansai. Teigiamas tapo ir prekybos aliejinių kultūrų sėklomis balansas (7 pav.).

Prekybos pagal pagrindinius KN skyrius analizė parodė, kad teigiamas buvo tik prekybos gyvais gyvūnais ir gyvūninės kilmės pro-

duktais balansas. Didžiausias deficitas buvo prekiaujant augaliniais produktais (8 pav.).

2005 metų I-ąjį pusmetį prekybos žemės ūkio ir maisto produktais didžiausias teigiamas balansas buvo prekiaujant su Rusija (214,8 mln. Lt), Latvija (112,5 mln. Lt), Jungtine Karalyste (80,6 mln. Lt), Baltarusija (71,4 mln. Lt), Italija (62,4 mln. Lt), Estija (47,6 mln. Lt). Didžiausias deficitas – prekiaujant su Lenkija (-188,9 mln. Lt), Nyderlandais (-85,4 mln. Lt), Danija (-35,0 mln. Lt), JAV (-34,4 mln. Lt), Norvegija (-29,7 mln. Lt) ir Vengrija (-25,9 mln. Lt).

8 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos balansas 2005 metų I-ąjį pusmetį (pagal pagrindinius KN skyrius), mln. Lt

Figure 8. Balance of foreign trade of agricultural and food products in the 1st half-year 2005 (according to main CN codes), mill. Lt

Summary

The value of agricultural and food products exported in the 1st half-year 2005 amounted to 1686,8 mill. Lt and, in comparison with the same period 2004, increased almost 1.4 times. The value of imports totalled to 1652.5 mill. Lt and increased more than 1.2 times. According to the Special Trade System, the turnover of foreign trade, compared to the 1st half-year 2004, went up by 1.3 times and the balance became positive accounting for 34.4 mill. Lt.

Dairy products, prepared animal fodder and cereal were among the largest amounts exported, while fruits, fish, miscellaneous edible preparations, meat, beverages made up the largest amounts imported. 73 per cent of the total products were exported to EU countries and the imports from these countries made up 79 per cent. The largest turnover was in trade with Germany, Latvia, Poland, Netherlands, Russia, Estonia.

SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO PLĖTROS PERSPEKTYVOS KAIME *PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN THE COUNTRYSIDE*

Erika Ribašauskienė

Lietuvos žemės ūkio sektoriuje dirba daugiau nei 50 proc. kaimo, arba apie 17 proc. visų šalies užimtų gyventojų. Nuo 1996 metų žemės ūkyje ir jį aptarnaujančios veiklos sferose dirbančių gyventojų dalis bendrame šalies užimtųjų skaičiuje mažėja, tačiau šis rodiklis yra daug aukštesnis už daugelio kitų ES šalių. Vakarų Europos valstybių patirtis rodo, kad iki šiol išlieka užimtų žemės ūkyje gyventojų mažėjimo tendencijos. Tačiau Lietuvoje susiduriama su socialine problema: mažėjant užimtų žemės ūkyje gyventojų skaičiui, kol kas nėra sukurtos pakankamos galimybės surasti darbą žemės ūkio sektoriui nebereikalingiems darbuotojams. Nepakankama kaimo ekonominės veiklos sferų plėtra ir naujų darbo vietų kūrimas lemia lėtai mažėjantį nedarbą kaime. Kaimo gyventojų pragyvenimo lygis gerokai žemesnis nei miesto gyventojų. Vieno namų ūkio pajamos kaime apie 30 proc. mažesnės nei mieste.

Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje nurodyta, kad smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) plėtotė Lietuvoje turėtų tapti viena iš prioritetinių ekonominės politikos krypčių.

ES BŽŪP reformos dokumentuose kaimo ekonomikos stiprinimas siejamas su kaimo veiklos deagrarizacija. 1999 metais paskelbtame dokumente „Darbotvarkė 2000“ („Agenda 2000“) žemės ūkio veiklos diversifikacija patvirtinta viena iš kaimo plėtros strategijos krypčių. Zalcburgo konferencijoje 2003 metų pabaigoje buvo aptartos besiplečiančios ES kaimo plėtros perspektyvos ir akcentuojamas ekonominės veiklos diversifikacijos bei SVV įmonių plėtros kaimo vietovėse būtinumas.

Straipsnio tikslas – aptarti teises, ekonomines bei organizacines SVV plėtros kaimo vietovėse sąlygas ir nustatyti plėtros tendencijas.

SVV plėtros kaime sąlygos. Lietuvoje teisinis verslo reguliavimas vykdomas, atsižvelgiant į ES teisę ir parengtas Lietuvos ūkio strategines kryptis bei programas.

Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas apibrėžia SVV subjektus (Europos Komisijos rekomendacija (96/280/EC)) ir

jiems taikomas valstybės pagalbos formas. SVV subjektai yra vidutinės, mažos ir mikro įmonės (1 lentelė) bei fiziniai asmenys, įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę verstis savarankiška komercine, gamybine arba profesine veikla, įskaitant tą, kuria verčiamasi, turint verslo liudijimą.

1 lentelė / Table 1

Mikro, mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimas
Definition of micro, small and medium-sized enterprises

Įmonės rūšis <i>Category of enterprise</i>	Darbuotojų skaičius <i>Number of employees</i>	Metinės pajamos, mln. Lt <i>Income per year, mill. Lt</i>	Turto balansinė vertė, mln. Lt <i>Assets value, mill. Lt</i>
Vidutinė <i>Medium-sized</i>	< 250	≤ 138	≤ 93
Maža <i>Small-sized</i>	< 50	≤ 24	≤ 17
Mikro <i>Micro-sized</i>	< 10	≤ 7	≤ 5

Pagalba SVV subjektams teikiama pagal Vyriausybės, apskričių ar savivaldybių SVV plėtros programas iš valstybės ar savivaldybių biudžetų. Savivaldybės SVV teikti finansinę paramą pradėjo 1998 metais. Tada SVV skatinimo fondams lėšų skyrė 26 iš 56 savivaldybių. 2000 metais savivaldybių, remiančių SVV, skaičius išaugo iki 41, 2003 metais – iki 54, 2004-aisiais – iki 55. Per 7 metų laikotarpį savivaldybės skyrė 24,8 mln. Lt paramos. Pagrindinės šių lėšų naudojimo kryptys: lengvatinių paskolų teikimas, palūkanų kompensavimas, konferencijų, mugių, verslo misijų organizavimas, verslo informacijos sklaidos skatinimas. Tačiau šie fondai per mažai orientuoti į kaimo SVV plėtrą, dažniausiai parama atitenka miesto SVV subjektams. Be to, savivaldybėms nepakanka finansinių galimybių spręsti SVV plėtros problemas. Nesukurta finansinės paramos teikimo SVV subjektams kaimo vietovėse prakti-

ka, ypač verslą pradedančioms įmonėms. Nepakanka ir vietinės valdžios administracinių gebėjimų rengti ir efektyviai įgyvendinti regionų plėtotos projektus.

Mokesčių ir rinkliavų lengvatos. SVV subjektams teikiama parama ir pagal specialias programas.

Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas numato, kad visos įmonės privalo mokėti pelno mokestį, taikant 15 proc. pelno mokesčio tarifą. Tačiau įmonių, kuriose vidutinis darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokesčio laikotarpio pajamos neviršija 500 tūkst. Lt, pelnas apmokestinamas taikant 13 proc. tarifą. Galimas ir kitas variantas: įmonės, kuriose vidutinis darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokesčio laikotarpio pajamos neviršija 1 mln. Lt, apmokestinamojo pelno dalis, lygi 25 tūkst. Lt, neapmokestinama, o likusi apmokestinamojo pelno dalis – 15 proc. tarifu. Ši

taisyklė galioja individualiosioms įmonėms, tikrosioms ūkinėms bendrijoms ir komanditinėms ūkinėms bendrijoms.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 36 straipsnis nustato, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo tarnyba gali metams atidėti privalomųjų įmokų į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą sumokėjimą SVV įmonėms.

Individualiosios įmonės ir ūkinės bendrijos gali naudotis supaprastintos buhalterinės apskaitos metodika.

Lietuvoje veikia SVV plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo specialioji programa. Šiai programai 2004 metais buvo skirta 12,2 mln. Lt. SVV gali pasinaudoti fondu, skirtu Eksporto plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo specialiajai programai. Šiai programai įgyvendinti 2004 metais skirta 5,6 mln. Lt. Inovacijos ir konkurencingumo didinimo programos lėšomis taip pat gali pasinaudoti SVV (2004 m. skirta 9,7 mln. Lt).

Paramos iš struktūrinių fondų gamybinio sektoriaus plėtrai, įskaitant mažas ir vidutines įmones (MVI), uždaviniai ir teikimo sąlygos išdėstytos Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento 3 prioritete „Gamybos sektoriaus plėtra“. Prioriteto uždaviniams įgyvendinti 2004–2006 metais iš Europos regioninės plėtros fondo skiriama 222,4 mln. eurų (t. y. 38 proc. Lietuvai skirtų minėto fondo lėšų).

SVV bus remiama pagal 1 ir 2 priemones: „Tiesioginė parama verslui“, „Verslo aplinkos gerinimas“. Pagal pirmąją priemonę tiesiogiai SVV plėtrai numatyta skirti 52 proc. šios priemonės finansavimui skirtų lėšų (53,6 mln. eurų), pagal antrąją priemonę – 33 proc. (14,6 mln. eurų).

Priemonės „Tiesioginė parama verslui“ uždaviniai: skatinti verslumą ir įmonių steigimą,

stiprinti veikiančių įmonių gyvybingumą ir konkurencingumą šalies ir užsienio rinkose, didinti pramonės produktyvumą, priartinti prekių ir paslaugų gamybos ir eksporto struktūrą prie ES struktūros. Pirmenybė teikiama projektams, skatinantiems aukštos pridėtinės vertės produktų gamybos ir paslaugų plėtrą, didinantiems įmonių konkurencingumą, darantiems poveikį regiono socialinei ir ekonominei plėtrai, skatinantiems įmonių bendradarbiavimą.

Priemonės „Verslo aplinkos gerinimas“ uždaviniai: plėtoti infrastruktūrą ir paslaugų teikimą pramonei ir verslui, gerinti jų kokybę, padidinti SVV subjektams prieinamumą visoje Lietuvoje prie paslaugų verslo, užtikrinti, kad verslo paslaugos skatintų įmones pereiti prie didesnės pridėtinės vertės produktų gamybos ir paslaugų. Pirmenybė teikiama projektams, skatinantiems aukštos pridėtinės vertės produktų gamybos ir paslaugų plėtrą, įmonių steigimąsi, vystymąsi ir konkurencingumą, bendradarbiavimą ir grupių (*klasterių*) kūrimą, kuriantiems naujų paslaugų ir veiklos rūšių bazę verslui.

Investicijos į turizmą, mokslinius tyrimus ir inovacijas numatytos bendrai didelėms įmonėms, ir SVV.

Verslo plėtrą kaimo vietovėse numatyta finansuoti ir pagal 4 prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemonę „Kaimo vietovių pritaikymas ir plėtra“ (finansavimo šaltinis – Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas), pagal kurią skiriama parama žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimui, siekiant įvairiapusės ekonominės veiklos ir alternatyvių pajamų šaltinių, bei kaimo turizmo ir amatų skatinimui. Paramą gali gauti kaimo gyventojai ir ūkininkai, įregistravę savo valdas teisės aktais nustatyta tvarka, žemės ūkio bendrovės ir kooperatinės bendrovės, dirbančios ne mažiau kaip 12 mėnesių, privačios įmonės, įregistruotos ir dirbančios kaimo vietovėje ne

mažiau kaip 12 mėnesių, kuriose dirba ne daugiau kaip 50 darbuotojų. Maksimalus paramos dydis – 50 proc. visų tinkamų išlaidų, maksimali paramos suma – 375 tūkst. eurų. 2004 metais pateiktos 35 paraiškos 31 mln. Lt paramai gauti (numatyta skirti 106 mln. Lt). Daugiausia pa-

raiškų pateikė subjektai iš Utenos ir Vilniaus apskričių (15 paraiškų 12 mln. Lt paramai gauti). 2005 metais per II-ąjį paraiškų surinkimo etapą pateiktos 56 paraiškos 51 mln. Lt paramai gauti. Aktyviausi buvo pareiškėjai iš minėtų apskričių.

2 lentelė / Table 2

**Parama smulkiam ir vidutiniam verslui pagal Lietuvos
2004–2006 metų bendrąjį programavimo dokumentą**

*Support for small and medium-sized business according to the Single Programming Document of
Lithuania for 2004–2006*

Investicijų sritis / Field of investment	Mln. eurų Mill. EUR
Tiesioginė parama verslui / Direct support to business	
Investicijos į materialųjį turtą / Investment into tangible property	47,4
Verslo konsultavimo paslaugos / Business consulting services	1,0
Telekomunikacijų infrastruktūra ir informacinė visuomenė <i>Telecommunications infrastructure and information society</i>	5,2
Verslo aplinkos gerinimas / Improvement of business environment	
Ekologiškos, švarios ir energiją taupančios gamybos technologijos <i>Organic, fresh and energy-saving production technologies</i>	1,3
Bendrai naudojamos paslaugos verslui / Common-use services for business	13,3

Lietuvoje sukurtas platus institucijų, atsakingų už SVV strategijos ir ją lydinčių tikslinių programų įgyvendinimą, tinklas (Lietuvos Respublikos ūkio ir žemės ūkio ministerijos, Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra, Lietuvos verslo paramos agentūra, verslo informacijos centrai, verslo inkubatoriai). Veikia kreditinės linijos, skirtos SVV projektams kredituoti lengvatinėmis sąlygomis. SVV subjektai gali dalyvauti valstybės remiamoje kredito unijų veikloje. Įsteigtos ir valstybės finansuojamos dvi paskolų draudimo institucijos (INVEGA ir ŽŪPGF), skirtos SVV subjektų paskoloms garantuoti ir daliai palūkanų kompensuoti. Tačiau SVV paramos institucijų veikla kaimo vietovėse mažai koordinuota.

SVV kaime plėtros tendencijos. Lietuvoje 2001–2003 metų laikotarpiu MVĮ skaičius kaimo vietovėse augo. Tačiau verslininkai nenoriai steigia įmones nuošaliuose kaimuose. Jos sparčiau steigiamos urbanizuotose, investicijoms ir verslui palankiose vietovėse. 2003 metais 1000-čiui kaimo gyventojų teko 8 MVĮ. Lietuva dar labai atsilieka nuo ES, kur 1000-čiui gyventojų vidutiniškai tenka 24 įmonės (ES-15–49).

Statistikos departamento duomenimis, 2001 metais kaimo vietovėse buvo daugiau nei 5 tūkst. MVĮ. 2003 metais tokių įmonių jau buvo 8,8 tūkst. (3 lentelė). Per trejų metų laikotarpį MVĮ skaičius kaime išaugo beveik 2 kartus, nors bendras MVĮ skaičius Lietuvoje sumažėjo 3 proc.

Mažų ir vidutinių įmonių skaičius 2001–2003 metais
Number of small and medium-sized enterprises in 2001–2003

Rodikliai / Indicators	2001	2002	2003
Mažų ir vidutinių įmonių iš viso: <i>Total number of small and medium-sized enterprises:</i>	56214	55252	54589
iš jų kaime / <i>of which in rural areas</i>	5212	6780	8845
iš jų: / <i>of which:</i>			
individualiosios įmonės / <i>individual enterprises</i>	3545	4536	5937
akcinės bendrovės / <i>public limited liability companies</i>	64	60	52
uždarnosios akcinės bendrovės / <i>private limited liability companies</i>	1118	1581	2161
ūkinės bendrijos / <i>partnerships</i>	37	55	75
kitos / <i>other</i>	448	548	620
MVĮ dalis kaime, proc. <i>Share of SMEs in rural areas, %</i>	9	12	16

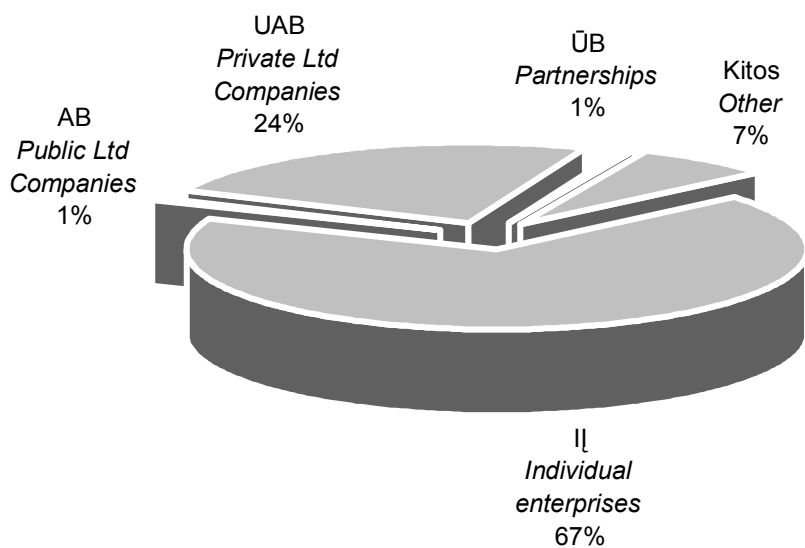
MVĮ struktūros analizė pagal įmonių teisinės formas rodo, kad gausiausia Lietuvos kaimo vietovėse, kaip ir visoje šalyje, MVĮ grupė yra individualiosios įmonės (IĮ). Taip yra dėl to, kad jų veiklos pradžioje nereikia arba pakanka nedidelio pradinio kapitalo. IĮ savininkas gali dirbti savo įmonėje vienas. Tokias įmones paprasčiau valdyti, jų nereikia likviduoti, norint pertvarkyti į uždarąsias akcines bendroves (UAB). 2003 metais kaime buvo 5937 veikiančios IĮ, t. y. 27 proc. visų Lietuvoje veikiančių individualių MVĮ. 2001–2003 metais ši įmonių grupė Lietuvoje vidutiniškai sudarė apie 67,3 proc. visų kaime veikiančių MVĮ (1 pav.). Daugėjo UAB: jų dalis kaime veikiančių MVĮ skaičiuje išaugo nuo 21,5 iki 24,4 proc.

Analizuojant MVĮ pasiskirstymą pagal ekonominės veiklos rūšis, matyti, kad prekybos įmonės sudaro didžiausią MVĮ dalį – daugiau

nei trečdalį visų Lietuvos kaimo vietovėse veikiančių MVĮ (2 pav.). Per 2001–2003 metų laikotarpį jų dalis bendrame įmonių skaičiuje išaugo beveik 6 proc., kitų ekonominės veiklos rūšių įmonių dalis mažėjo (ypač pramonės įmonių).

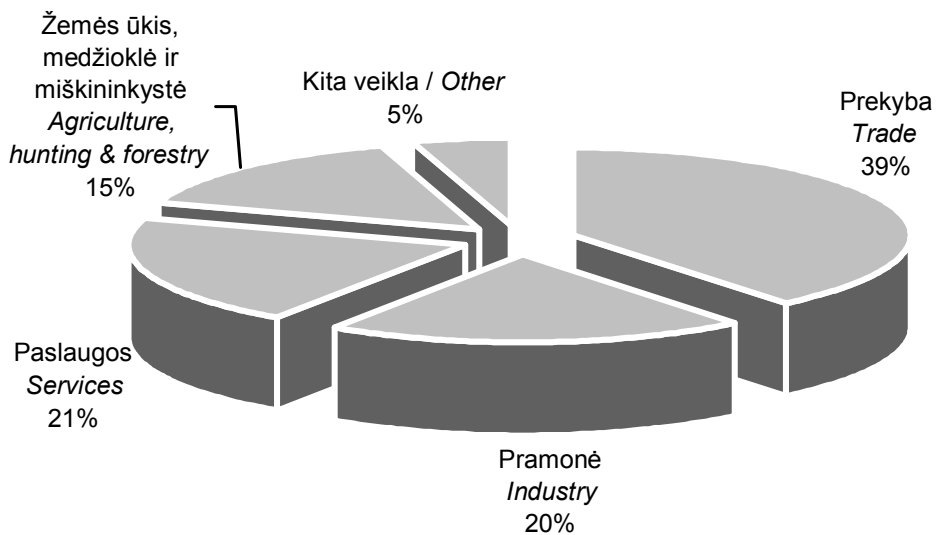
Absoliučiais dydžiais 2001–2003 metų laikotarpiu prekybos įmonių skaičius išaugo daugiau kaip 2 kartus, pramonės, paslaugų, žemės ūkio, medžioklės ir miškininkystės įmonių – 1,5 karto (3 pav.).

Kaime esančios MVĮ atskirose apskrityse pasiskirsčiusios labai netolygiai. Tose apskrityse, kurių centrai yra didieji šalies miestai, sukoncentruota didžioji kaimo vietovėse esančių MVĮ dalis. 2003 metais 46 proc. visų kaimo vietovėse esančių MVĮ buvo susitelkę Kauno, Vilniaus ir Šiaulių apskrityse (4 pav.).

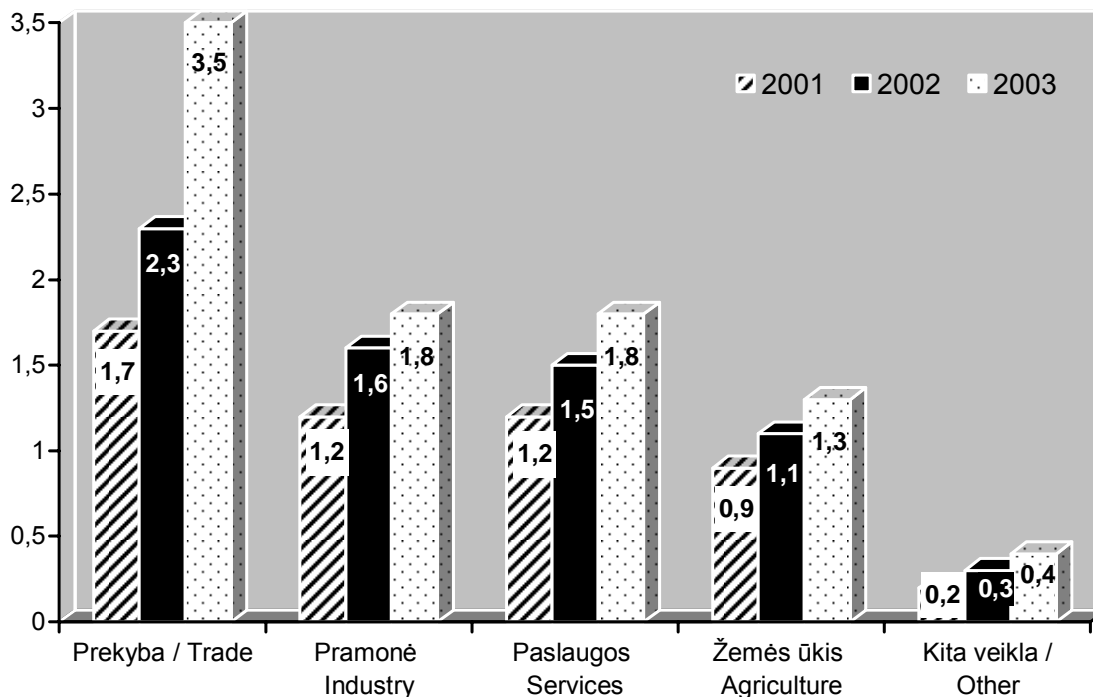
1 pav. Kaimo vietovėse veikiančių mažų ir vidutinių įmonių struktūra pagal įmonių teisinės formas (be ūkininkų ūkių) 2003 metais

Figure 1. Structure of small and medium-sized enterprises in rural areas by legal form (farmer farms excl.) in 2003

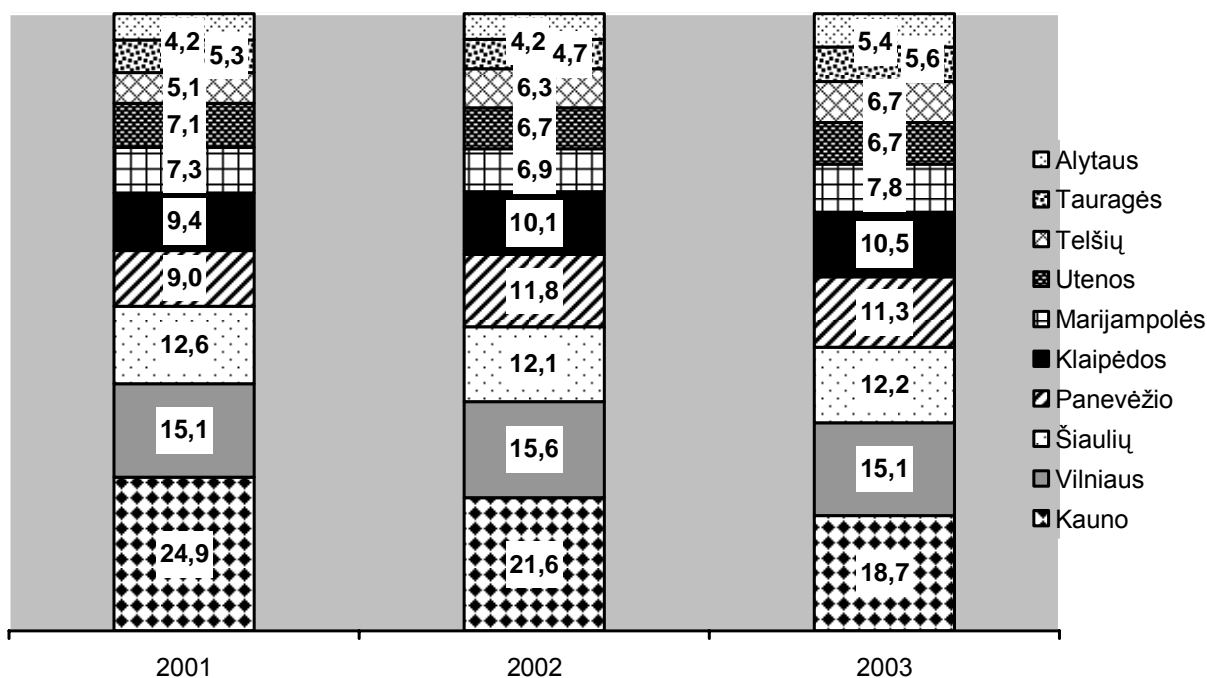
2 pav. Kaimo vietovėse veikiančių mažų ir vidutinių įmonių struktūra pagal ekonominės veiklos rūšis (be ūkininkų ūkių) 2003 metais

Figure 2. Structure of small and medium-sized enterprises in rural areas by economic activity (farmer farms excl.) in 2003

3 pav. Kaimo vietovėse esančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis (be ūkininkų ūkių) 2001–2003 metais, tūkst.

Figure 3. Number of small and medium-sized enterprises in rural areas by economic activity (farmer farms excl.) in 2001–2003

4 pav. Kaimo vietovėse esančių mažų ir vidutinių įmonių pasiskirstymas pagal apskritis 2001–2003 metais, proc.

Figure 4. Small and medium-sized enterprises in rural areas by county in 2001–2003, per cent

Atokiuose regionuose kaimo gyventojų investicinis pajėgumas dažnai neadekvatus ekonominės veiklos įvairinimo ir modernizavimo poreikiams, esti darbo jėgos paklausos ir pasiūlos nesuderinamumas, palyginti su miestu, žemesnis kaimo gyventojų išsilavinimo lygis. Nepakankamai išvystyta fizinė verslo infrastruktūra (kelių tinklas, telekomunikacijos, energetika, vandens tiekimas, nuotekų valymas ir pan.). Nepakankamai dėmesio skiriama strateginiam investicijų regionuose planavimui.

Kvalifikuotiems specialistams, dirbusiems miestuose, išvykus dirbti į Vakarų Europos šalis, dalį jų vietų užims šiuo metu kaime gyvenantys ir dirbantys žmonės. Tai mažins kaimo intelektualius išteklius ir ekonomikos plėtotės galimybes. Galima daryti prielaidą, kad ir ES fondų parama, skiriama žemdirbių pajamoms palaikyti, neskatina kaime gyvenančių žmonių ieškoti verslo galimybių, bet orientuoja į kuo didesnės paramos paieškas.

Maža gyventojų perkamoji galia taip pat turi įtakos SVV plėtrai kaimo vietovėse. Tikėtina, kad įsisavinus struktūrinių fondų paramą, augs kaimo gyventojų pajamos, didės SVV subjektų teikiamų paslaugų ir gaminamos produkcijos vartotojų ratas. Vidaus rinkos plėtra turėtų būti esminis postūmis SVV plėtrai kaimo vietovėse. Be to, vaizdingas kraštovaizdis leidžia plėtoti kaimo vietovių rekreacines galimybes. Augantys turizmo ir poilsio kaime poreikiai sudaro prielaidą naujoms paslaugoms kaime kurtis.

Lietuvoje pradedama įgyvendinti *Leader+* pobūdžio priemonė, finansiškai remiama iš ES struktūrinių fondų ir savivaldybių bei verslininkų lėšų, įgyvendinama vietos bendruomenių, valdžios institucijų ir verslo partnerystės pagrindu. Pasinaudodami *Leader+* teikiamomis galimybėmis, kaimo gyventojai pagal 2004 metais pradėtas rengti integruotas kaimo plėtros strategijas galės įgyvendinti originalius savo

gyvenamųjų vietovių infrastruktūros pertvarkymo, jaunimo mokymosi ir profesinio orientavimo bei dirbančių gyventojų profesinio lavinimo projektus, išsaugoti unikalią gamtinę aplinką ir etnokultūrinį paveldą. Lietuvoje šiuo metu įregistruota per 30 vietos veiklos grupių, geografiškai apėmiančių beveik visą šalies kaimiškąją teritoriją.

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-1142, 2002-10-22 // Valstybės žinios. – 2002, – Nr. 105-4689.
2. Lietuvos regioninių tyrimų instituto mokslo tiriamojo darbo „Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kaimo vietovėse strategija ir priemonės“ 2004 metų ataskaita.
3. Lietuvos 2004–2006 m. bendrasis programavimo dokumentas.
4. www.finmin.lt
5. www.nma.lt

Summary

In Lithuania over 50 per cent of rural population and about 17 per cent of the total country's employed are engaged in the agricultural sector. Since 1996 the share of population engaged in agriculture and services for agriculture in total number of the employed are going down but still it is larger than in many other EU countries. Lithuania faces a social problem: although the number of population engaged in agriculture is decreasing, possibilities to get job for persons who are giving up an agricultural activity are insufficient. Underdevelopment of rural economic activities and insufficient creation of new working places cause a slow decrease of unemployment in the countryside.

The aim of this article is to discuss legal, economic and organisational conditions for development of small and medium-sized businesses in the rural areas and to identify development tendencies.

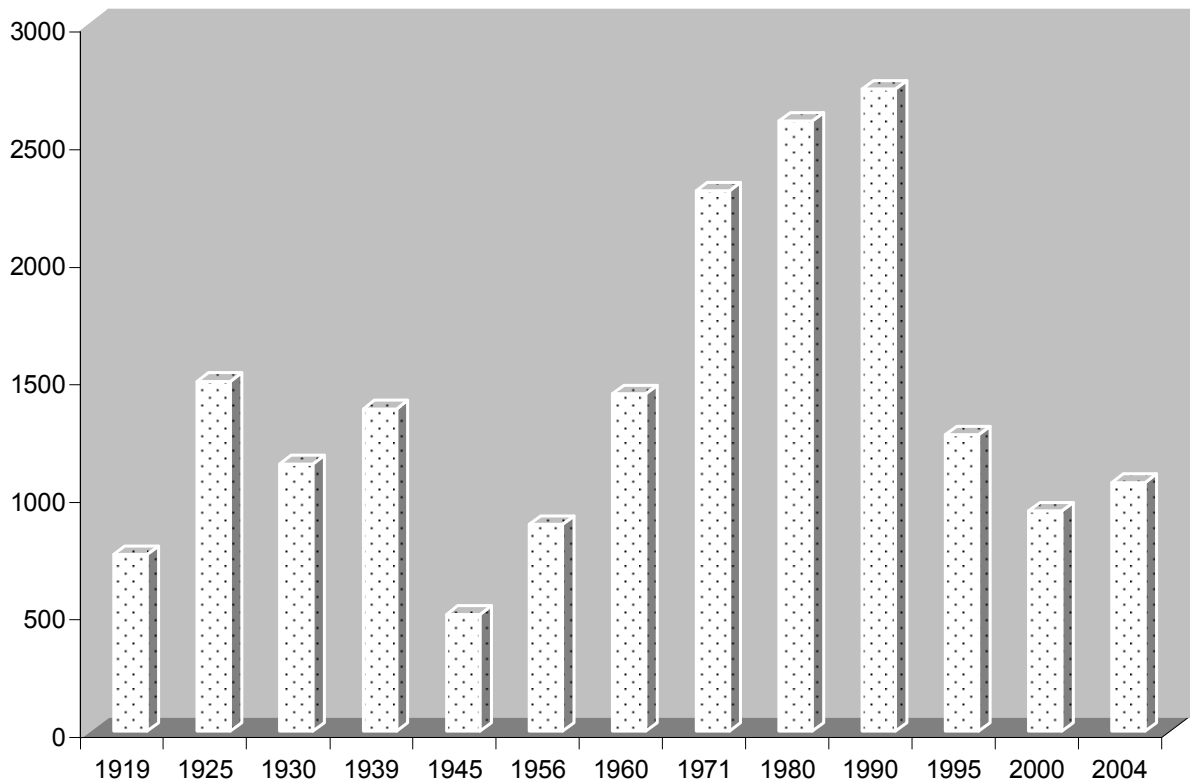
KIAULININKYSTĖS PERSPEKTYVOS LIETUVOJE PROSPECTS FOR PIG FARMING IN LITHUANIA

Albertas Gapšys

Lietuvos žemės ūkio plėtros strategijos įgyvendinimo mėsos ūkio plėtros programoje 2002–2010 metams numatyta kiaulių skaičių didinti iki 1,7 mln., tam tikslui skiriant investicinę paramą iš SAPARD ir struktūrinių fondų 60 veikiančių kiaulių ūkių modernizavimui.

Pastaruosiu metu visuomenė daug diskutuoja apie danų verslininkų stambias investicijas į kiaulių auginimo verslą Lietuvoje. Danija – kiaulininkystės avangardas ES šalyse, todėl šių verslininkų patirtis ir kapitalo investicijos prieš 10–15 metų būtų buvę ne tik sveikintinos, bet ir

geras pavyzdys vietos verslininkams, kaip plėtoti šį verslą. Tačiau dabar stambūs kiaulių auginytojai skuba patys plėsti šį verslą, naudotis ES paramos fondais ir į savo rinką nenori įsileisti rimtų konkurentų. Jiems talkina ir kai kurie aplinkosaugos specialistai, žalieji bei kai kurie vietos savivaldos atstovai ir gyventojai, protestuodami prieš tokią invaziją. Dėl šių priežasčių straipsnyje pateikiamas ekonominis šio verslo vertinimas, supažindinama su kiaulininkystės dabartine situacija ir plėtros perspektyvomis Lietuvoje.

1 pav. Kiaulių skaičius Lietuvoje 1919–2004 metais, tūkst. vnt.
Figure 1. Number of pigs in Lithuania in 1919–2004, thou. heads

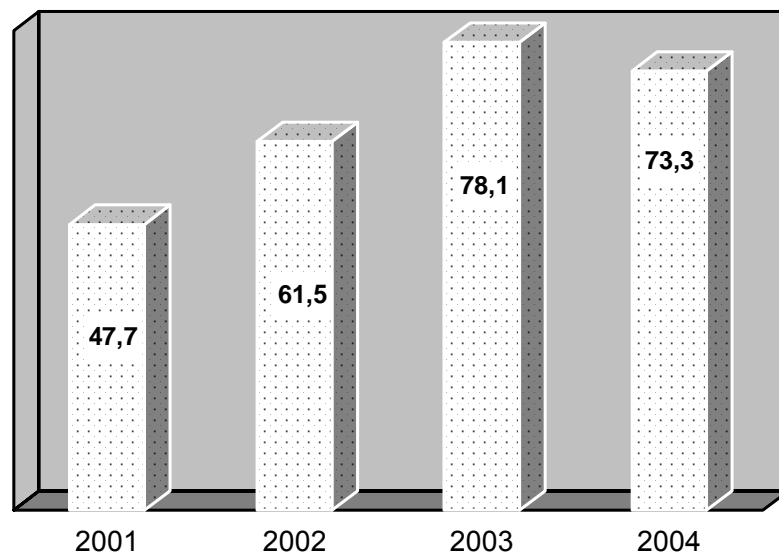
Visada Lietuvoje kiaulininkystė buvo svarbi gyvulininkystės šaka. 1930–1939 metais iš Lietuvos buvo eksportuojama apie 30 proc. užaugintų kiaulių. Lietuviški bekonai buvo eksportuojami į Angliją, Vokietiją, Sovietų Sąjungą. Sovietmečiu kiaulininkystė buvo pasiekusi didžiausią gamybos lygį – apie 40–50 proc. mėsos buvo išvežama į kitas respublikas.

1983 metais kiaules augino 28 tarpūkinės kiaulininkystės įmonės. Vėliau jų skaičius padidėjo iki 33. Vykstant žemės ūkio pertvarkai ir privatizavimui, buvo išsaugota dauguma buvusių tarpūkinių kiaulininkystės bendrovių. Keli šimtai žemės ūkio bendrovių ir privačių ūkių kartu su 30 stambių pramoninio tipo ūkių užaugina beveik pusę visų kiaulių, o kitą dalį – ūkininkai ir šeimos ūkiai, kuriuose daugiausia laikoma iki 10 kiaulių. Pagal 2003 metų žemės ūkio surašymo duomenis šalyje buvo 65 ūkiai, vidutiniškai auginantys per 7 tūkst. kiaulių. 430 tūkst. kiaulių auginta labai smulkiuose ūkiuose (iki 10 kiaulių). Tik apie 5 proc. ūkių (8 tūkst.) yra prekiniai. Kiti kiaules augina tik savoms reikmėms. Palyginti su ES šalimis (Vokietijoje vidutinis ūkis – 223 kiaulės, Danijoje – 977,

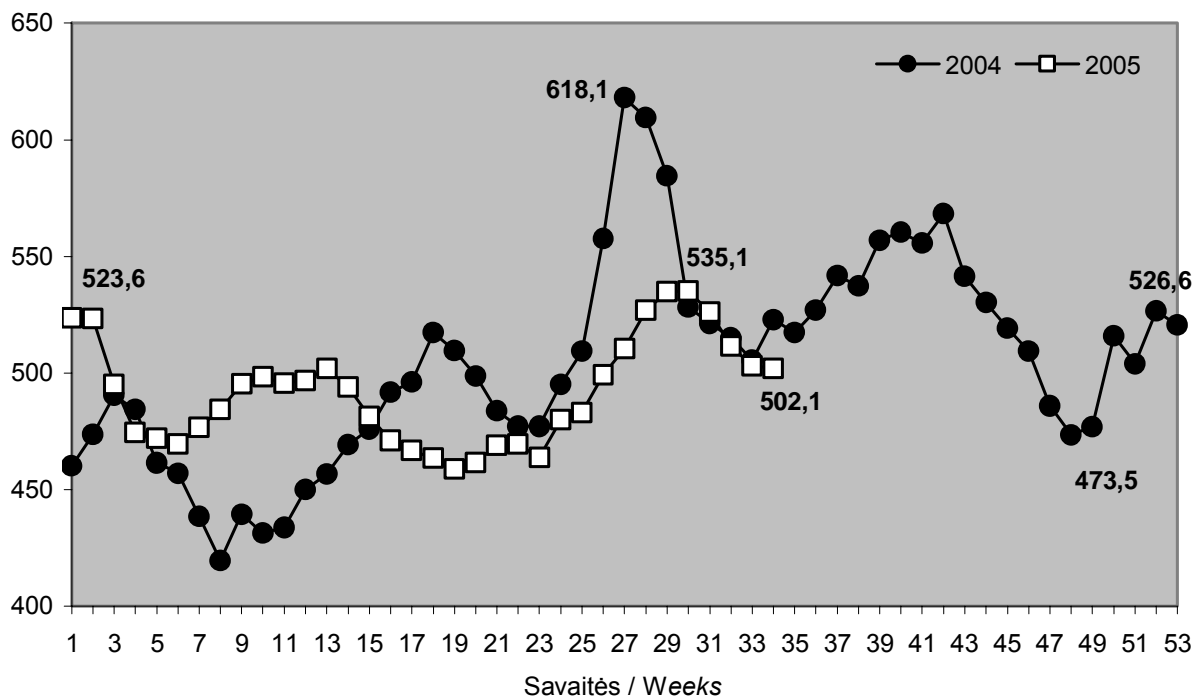
Nyderlanduose – 1080 kiaulių, Airijoje – 1,3 tūkst. kiaulių), mūsų prekinio ūkio kiaulių koncentracijos lygis yra gana aukštas. Pagal auginamų kiaulių skaičių vienam hektarui žemės ūkio naudmenų Lietuvos rodiklis vienas mažiausių – 0,3 vnt./ha. ES-15 vidurkis – 0,9 vnt./ha, Vokietijos – 1,5 vnt./ha, Danijos – 5,0 vnt./ha, Nyderlandų – 5,8 vnt./ha, mūsų kaimynių Latvijos – 0,3 vnt./ha, Lenkijos – 1,1 vnt./ha.

Stojant į ES, labiausiai buvo bijoma didelės lenkų, vokiečių ir danų kiaulių auginytojų konkurencijos. Nors 2004 metais kiaulių supirkimai šalyje šiek tiek mažėjo, tačiau stambūs kiaulių auginytojai pajėgūs konkuruoti šalies rinkoje ir nežada užleisti savo pozicijų. Per 2004 metus kiaulių buvo supirkta 4,8 proc. mažiau nei 2003 metais, tačiau daugiau nei 2001–2002 metais (2 pav.).

Per 2005 metų sausio–gegužės mėnesius skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 268 tūkst. kiaulių, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, 9 proc. mažiau, tačiau vidutinė supirkimo kaina per šį laikotarpį buvo 3,4 proc. didesnė (3 pav.).

2 pav. Kiaulių supirkimas (gyvuoju svoriu) 2001–2004 metais, tūkst. t
Figure 2. Purchase of pigs (live weight) in 2001–2004, thou. t

3 pav. Kiaulių supirkimo (skerdenos svoriu) kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
Figure 3. Purchase prices of pigs (carcass weight) in 2004 and 2005, Lt/100 kg

1 lentelė / Table 1

**Kiaulių skerdenų supirkimo vidutinės kainos ES valstybėse
 2004 ir 2005 metų 24-ąją savaitę, Lt/100 kg**
*Average purchase prices of pig carcasses in the EU countries
 in the 24th week 2004 and 2005, Lt/100 kg*

Šalis / Country	2005	2004
Danija / Denmark	411,0	421,8
Lenkija / Poland	433,2	481,5
Airija / Ireland	439,5	454,4
Švedija / Sweden	453,3	436,0
Nyderlandai / Netherlands	459,1	485,2
Estija / Estonia	461,7	472,1
Italija / Italy	467,6	569,9
Latvija / Latvia	471,3	485,3
Belgija / Belgium	475,1	504,1
Suomija / Finland	480,6	439,2
Lietuva / Lithuania	489,5	518,0
ES / EU	494,1	509,5
Slovakija / Slovakia	494,3	448,7

Šalis / Country	2005	2004
Vengrija / Hungary	496,4	461,7
Čekija / Czech Republic	501,7	479,1
Austrija / Austria	503,4	525,3
Prancūzija / France	507,6	511,0
Slovėnija / Slovenia	518,4	437,2
Liuksemburgas / Luxembourg	520,0	523,4
Vokietija / Germany	523,6	521,7
Jungtinė Karalystė / UK	529,7	562,6
Malta / Malta	555,0	561,3
Ispanija / Spain	559,8	568,8
Portugalija / Portugal	573,2	573,2
Graikija / Greece	573,3	539,8
Kipras / Cyprus	601,5	563,4

Birželio mėnesio viduryje (24-ąją savaitę) Lietuvoje E kategorijos kiaulienos skerdenų supirkimo kaina buvo 489,5 Lt/100 kg, o tos pačios klasės vidutinė ES – 494,1 Lt/100 kg. Pačios mažiausios kainos Danijoje ir Lenkijoje, didžiausios – Kipre, Graikijoje, Portugalijoje, Ispanijoje ir Jungtinėje Karalystėje (1 lentelė).

Per metus ES šalių vidutinė kiaulių supirkimo kaina sumažėjo 3 proc., tačiau kai kurių šalių – Lenkijos, Italijos, Suomijos, Slovakijos, Slovėnijos pokyčiai daug didesni.

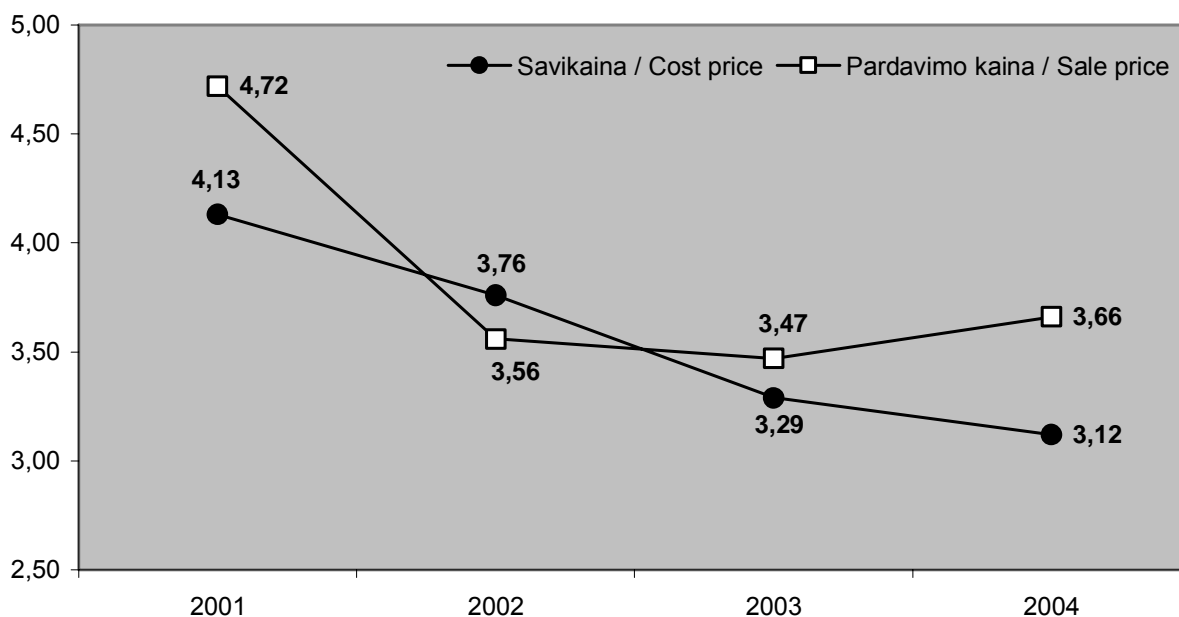
Net 62 proc. skerdziamų Lietuvoje užaugintų kiaulių yra S ir E klasės. Toks kokybės įvertinimas yra gana geras, palyginti su kitomis ES šalimis. Daugiausia Europoje kiaulių auginančioje Vokietijoje šių klasių kiaulių paskerdzia ma tiek pat.

Pagal kiaules auginančių bendrovių, iš kurių per metus mėsos perdirbimo įmonės supirko daugiau kaip 50 proc. visų kiaulių, statistinius ir finansinius duomenis pelningai kiaulės buvo auginamos net trejus iš ketverių paskutinių metų (4 pav.).

2 lentelė / Table 2

Kiaulių skerdenų kokybės įvertinimas 2004 metais
Pig carcass quality in 2004

Raumeningumo klasė <i>Conformation class</i>	Įvertinta pagal raumeningumą <i>Conformation evaluation results</i>	
	vnt. / units	%
S	92775	15,2
E	286808	47,1
U	166084	27,3
R	51718	8,5
O	10527	1,7
P	1562	0,2
Iš viso / Total	609474	100,0

4 pav. Kiaulienos savikaina ir pardavimo kaina 2001–2004 metais, Lt/kg

Figure 4. Cost price and sale price of pork in 2001–2004, Lt/kg

2001 metais kiaulių auginimo rentabilumas sudarė 16 proc., o 2004 metais – 13 proc. Per 4 metus kiaulienos savikaina sumažėjo 25 proc., nes mažėjo ir pašarų sąnaudos (2001 m. – 2,60 Lt/kg, 2004 m. – 1,97 Lt/kg). Pašarų sąnaudų, kurios sudaro apie 63 proc. savikainos, mažėjimui didžiausios įtakos turėjo geresnis priesvoris ir pašarų kokybė.

Nepakankamas kiaulių auginimo efektyvumas (kritimai dėl ligų ir netinkamų auginimo

sąlygų, palyginti mažas paršelių gimstamumas, mažas priesvoris dėl prastos pašarų kokybės ir veislinių savybių ir t. t.) turi įtakos gamybos rezultatams ir yra pagrindinis rezervas padėčiai gerinti. Danijoje, Vokietijoje ūkininkai sugeba iš esamos bandos per metus išauginti beveik dvigubai daugiau kiaulių, Lietuvos bendrovės 2001–2003 metais – beveik perpus mažiau.

3 lentelė / Table 3

ŽŪB ir kitų įmonių kiaulių auginimo efektyvumas 2001–2004 metais

Efficiency of pig raising in agricultural companies and other enterprises in 2001–2004

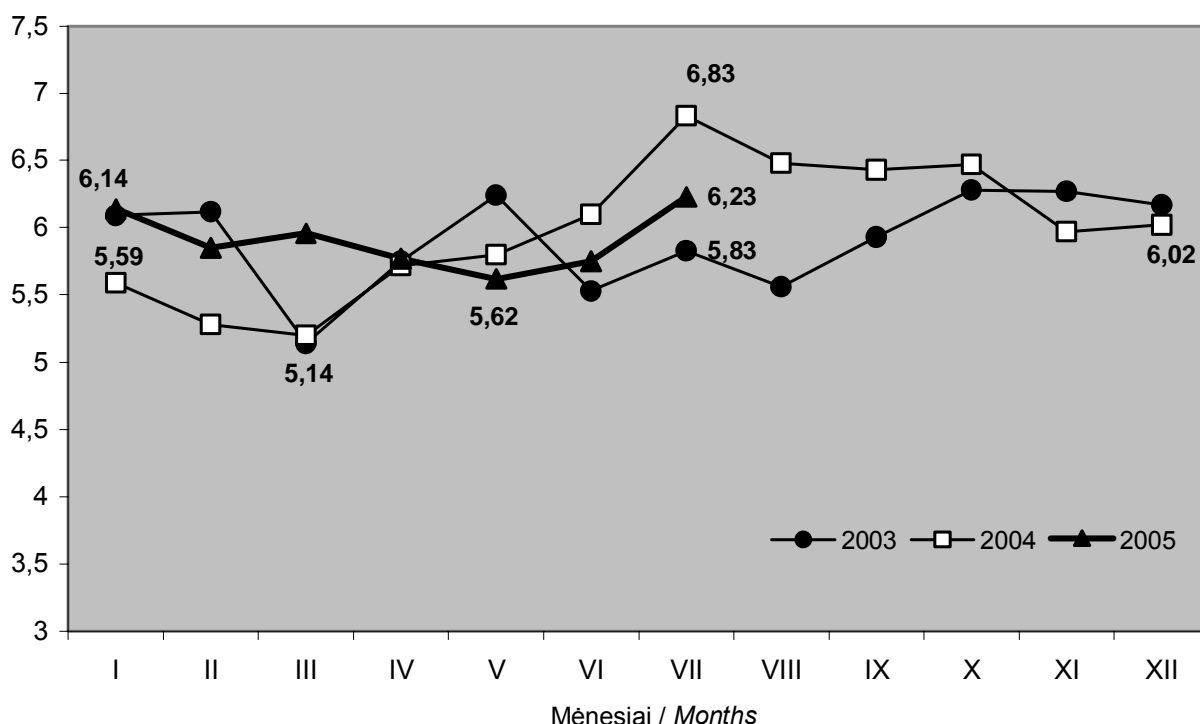
Rodikliai / Indicators	2001	2002	2003	2004
Kiaulių bandos dydis metų pradžioje, vnt. <i>Number of pigs at the beginning of the year, heads</i>	283475	335831	361081	286013
Realizuota kiaulių (perskaičiavus į 95 kg gyvąjį svorį), vnt. / <i>Number of pigs sold (95 kg live pig), heads</i>	292866	353751	408979	425010
Kiaulių bandos apyvartumas <i>Ratio of the number of pigs sold to the initial number of pigs</i>	1,03	1,05	1,13	1,49

Pastaruosius kelerius metus mėsos perdirbimo sektoriuje vyko struktūriniai pokyčiai. Investicijos į naujas technologijas sudarė daugiau nei 125 mln. Lt, iš jų SAPARD investicijos – 56,3 mln. Lt. Sėkmingai modernizuotos perdirbimo įmonės atitinka ES reikalavimus. Bendrajai ES rinkai tiekti produkciją turi teisę 34 paukščių ir gyvulių skerdyklos ir 38 mėsos perdirbimo įmonės. Tačiau mėsos pramonės restruktūrizavimo pasekmė – daug mažų perdirbimo įmonių, kurioms konkuruoti ES rinkoje bus sunku. Toliau išlieka problemų, susijusių su

rinkodara, kokybės ir aplinkosaugos valdymo sistemomis.

Palyginti su 2000 metais, kiaulienos gamyba mėsos perdirbimo įmonėse 2004 metais buvo didesnė 2,1 karto – 49,8 tūkst. t. Per šį laikotarpį 70 proc. išaugo kiaulių supirkimas.

Mėsos perdirbėjų realizuojamos kiaulienos vidutinė kaina jau treči metai beveik nesikeičia: 2003 metais – 5,91 Lt/kg, 2004-aisiais – 5,99 Lt/kg, o 2005 metų sausio–liepos mėnesiais – 5,90 Lt/kg (5 pav.).

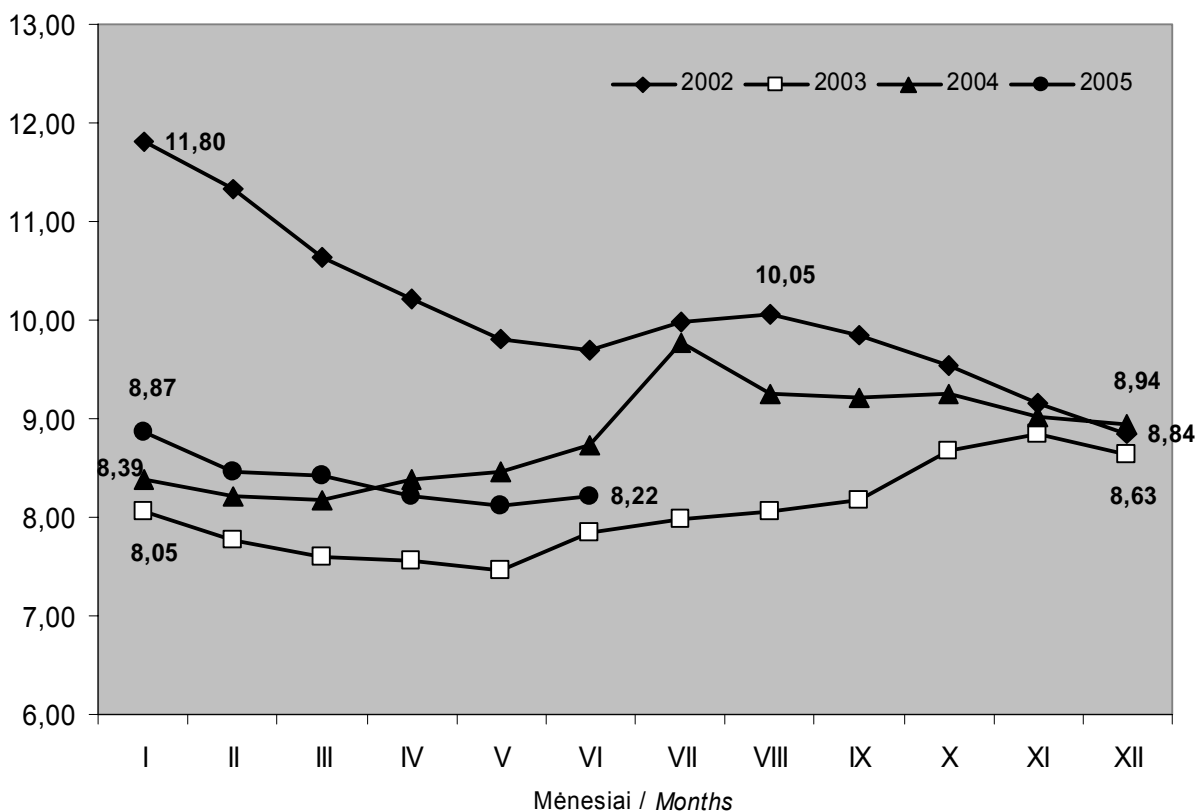

5 pav. Lietuvos gamintojų parduotos kiaulienos vidutinės kainos 2003–2005 metais, Lt/kg
 Figure 5. Average Lithuanian producer prices of pork sold in 2003–2005, Lt/kg

Beveik visa (99,2 proc.) kiauliena realizuojama šalies rinkoje. Per 2002–2005 metų laikotarpį didžiausia kiaulienos mažmeninė kaina buvo 2002 metais. Kainų mažėjimui įtakos turėjo nuo 2003 metų įsigaliojusi 5 proc. PVM tarifo lengvata šviežiai atšaldytai mėsai (6 pav.).

Lietuvoje 2005 metų birželio mėnesį mažmeninė kiaulienos kaina buvo 26 proc. mažesnė nei Estijoje, 7 proc. – nei Latvijoje.

Kainų pastovumas skatino kiaulienos vartojimą. Per paskutinius ketverius metus šios mėsos suvartojimas išaugo nuo 25,4 iki 39,0 kg gyventojui per metus. ES šalių vidurkis – 43,8 kg.

6 pav. I kategorijos kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina 2002–2005 metais, Lt/kg

Figure 6. Retail prices of bone-in pork (I category) in 2002–2005, Lt/kg

Per 2002–2004 metų laikotarpį kiaulienos importas sudarė apie 10 proc. visos mėsos balanso (ketvirtadalį visos suvartotos kiaulienos). Eksportas buvo nežymus. Iš dalies eksportą riboja vietinės kiaulienos trūkumas šalies rinkoje. 2004 metais apsirūpinimas kiauliena neviršijo 80 proc.

Per 2005 metų sausio–gegužės mėnesius į Lietuvą buvo įvežta 8,1 tūkst. t kiaulienos. Tai 3,1 proc. daugiau negu per 2004 metų atitinkamą laikotarpį. Vidutinė importuotos mėsos kaina (521,9 Lt/100 kg) rodo, kad buvo įvežama geros kokybės kiauliena. Daugiausia jos įvežta iš Lenkijos (39 proc.), Suomijos (15 proc.) ir Vokietijos (14 proc.). Gyvų kiaulių importas sudarė tik 10 proc. visos kiaulienos vertės. Daugiau nei 85 proc. kiaulių įvežta iš Lenkijos (vidutinė kaina – 4,03 Lt/kg gyvojo svorio).

ES kiaulių augintojų tiesiogiai nesubsidijuoja, tačiau dėl grūdų tiesioginių išmokų atpinga pašariniai grūdai. Parama skiriama ir iš struktūrinių fondų tvartams modernizuoti, mėšlidėms įrengti ir pašarų ruošimo įrangai įsigyti. Veislinėms kiaulėms pirkti skiriama parama iš Kaimo rėmimo programos. Tačiau kiaulių augintojai gana pasyvūs. Per 2004–2005 metų laikotarpį tik 8 pareiškėjai pateikė paraiškas paramai iš ES struktūrinių fondų gauti.

ES plėtra pakoregavo kiaulienos gamybą Lietuvoje. Dėl kiaulienos trūkumo padidėjo importas. Danijos kiaulių augintojų veikla Lietuvoje rodo, kad šis verslas yra pelningas ir perspektyvus. Dabartinė kiaulių supirkimo kaina stabilė, o galimi kainų šuoliai turėtų būti laikini ir daugiau priklausomi nuo jautienos ir paukštienos kainų tendencijų. Galimi kiaulienos

intervenciniai pirkimai, mažėjant supirkimo kainoms, ES šalims turėtų garantuoti nuolatinės pajamos (to anksčiau nebuvo). Gamybos išlaidos yra mažesnės už realizacinę kainą. Dėl pertekliaus ES rinkoje pagrindinė pašarų žaliava – grūdai – artimiausiais metais neturėtų brangti. Kuro sąnaudos šiame versle santykinai mažos, o darbo užmokestis turėtų didėti modernizuojant auginimo procesus ir didinant gamybos efektyvumą.

Literatūra

1. Kontroliuojamų gyvulių bandų produktyvumo 2003–2004 metų apyskaita. – V., 2005.
2. Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2004 m. gruodžio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.
3. Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir kitų žemės ūkio įmonių oficialioji statistika. – V.: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2001–2004.
4. Lietuvos žemės ūkio plėtros strategijos įgyvendinimo programos. – V.: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2002.
5. Lietuvos žemės ūkis 2003 – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004.
6. Vieh und Fleisch. Deutschland. Europäische Union. Weltmarkt. Marktbilanz, 2004.
7. www.ris.lt

Summary

According to the Meat sector development programme prepared for implementation of the Lithuanian agricultural and rural development strategy, the number of pigs until 2010 should increase up to 1.7 million. To reach this aim 60 pig farms should be modernised employing investment support from SAPARD and structural funds.

At present, there are over 1 million pigs reared at almost 160 thousand farms in Lithuania. However, only 620 farms (growing over 50 pigs each) can be named commercial farms. These farms raise 539 thousands of pigs. In comparison with other EU countries, the concentration level of pigs in Lithuania is rather high due to former large pig-rearing units that were upheld during restructuring and privatisation processes of agriculture. Nowadays almost a half of the total pigs purchased are reared at these farms, where concentration of pigs is much higher (8–12 thousands).

However, the number of pigs per hectare of agricultural land in Lithuania is very low – only 0,3, while the EU average comes to 0,9 pigs per hectare.

From an economic viewpoint, pig farming in Lithuania is a competitive agricultural sector. Purchase prices of pig carcasses in Lithuania are alike to the EU average, therefore, market position is gained by pork quality. At present pig carcasses of the S and E conformation classes make up over 60 per cent of the total pork sold. According to this indicator Lithuania is just a little bit behind other EU countries. In 2003–2004 pig farming business was profitable in large pig farms.

Lately significant structural changes were going on in the meat processing sector. Investments into new technologies made up over 125 mill. Lt, of which SAPARD investment support amounted to 56,3 mill. Lt. Updated processing enterprises meet high EU standards. 34 poultry and livestock slaughterhouses and 38 meat processing enterprises have licences to supply their products to the EU single market.

Due to increasing pork consumption a self-sufficiency level of pork is declining. As a result, imports of pork increase annually, and amounts of exports are minimal.

EUROPOS SAJUNGOS ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTŲ PARDAVIMŲ SKATINIMO PROGRAMOS

EU PROGRAMMES FOR SALES PROMOTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Andžela Armonienė

Straipsnio tikslas – išanalizuoti teisės aktus ir apžvelgti informaciją apie ES finansavimą, skiriamą žemės ūkio produktų pardavimų skatinimo ES rinkoje programoms. Nagrinėjama problema yra susijusi su poreikiu Lietuvai pradėti dalyvauti šių programų atrankoje bei parengti ir įgyvendinti efektyvias programas, kurios padėtų geriau konkuruoti ES rinkoje. Šiai problemai išnagrinėti buvo pasirinkti tokie tyrimo metodai: lyginamoji analizė, informacijos ir literatūros šaltinių probleminė analizė, interviu su specialistais. Tyrinėti ES dokumentai, ataskaitos apie atrinktas ir konkursus laimėjusias programas, išvados apie pagrindinius programų trūkumus ir tobulinimą, analizuota kitų šalių patirtis ir anksčiau vykdyti LAEI mokslo tiriamieji darbai šiuo klausimu, vadovautasi rinkotyros specialistų teoriniais darbais ir praktiniais patarimais. Tyrimo rezultatas – patobulinta dalyvavimo minėtose programose metodika ir siūlymai taikyti integruotą požiūrį siekiant užtikrinti vykdomų programų efektyvumą.

Europos Komisija jau nuo 2000 metų vykdo žemės ūkio produktų pardavimų skatinimo vidaus rinkoje programų atranką. Naujosios ES šalys narės taip pat gali dalyvauti programų atrankoje. Lietuvai, kaip naujai ES narei, labai svarbu sėkmingai konkuruoti senas tradicijas turinčioje Europos rinkoje, todėl pardavimų skatinimas ir šios veiklos efektyvus vykdymas yra vienas iš prioritetų. Pardavimų skatinimo programų problema – jų efektyvumas. Todėl vykdomas monitoringas, analizuojami privalu-

mai ir trūkumai, ieškoma būdų, kaip naudingiau įgyvendinti patvirtintas programas.

Pagal Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1071/2005 galima būtų finansuoti šių produktų pardavimų skatinimo programas:

- pieno produktų;
- šviežios, atvėsintos arba užšaldytos mėsos;
- šviežių vaisių ir daržovių;
- perdirbtų vaisių ir daržovių;
- linų pluošto;
- augalinio aliejaus.

Be to, finansuoti būtų galima daugeliui žemės ūkio produktų pritaikytinas informacines programas apie:

- maisto kokybę ir saugą bei mitybos ir sveikatos aspektus;
- žemės ūkio produktų gamybos sistemas, užtikrinančias produktų atsekamumą ir ženklumą;
- ekologinę žemdirbystę;
- Bendrijoje taikomą geografinių nuorodų ir logotipų sistemą.

ES teisės aktai reglamentuoja finansinės paramos skyrimą pareiškėjams, siekiantiems įgyvendinti informavimo ir pardavimo skatinimo programas. Parama skiriama išimtinai ES gaires atitinkančioms programoms įgyvendinti. Programos finansavimas suskirstytas 50 proc., 20 proc. ir 30 proc. dalimis atitinkamai tarp Bendrijos, valstybės narės ir siūlančiosios organizacijos.

ES žemės ūkio produktų pardavimo skatinimo programų finansavimo galimybės, proc. [3]
Available funding of EU programmes for sales promotion of agricultural products, per cent

Priemonių rūšys <i>Kind of measures</i>	Pareiškėjas <i>Applicant</i>	Šalis narė <i>Member country</i>	ES / EU	Pastabos <i>Notes</i>
Ryšiai su visuomene, reklama, pardavimų rėmimas <i>Public relations, advertising, sales promotion</i>	30	20	50	
	50	–	50	Išskirtiniais atvejais <i>Exceptional cases</i>
Parodos, mugės, renginiai <i>Exhibitions, fairs, events</i>	30	20	50	
	–	–	100	Išskirtiniais atvejais <i>Exceptional cases</i>
Informacinės kampanijos apie vynu kokybę <i>Information campaigns on wine quality</i>	30	20	50	
Informacinės kampanijos apie SGN/SKVN, GTG* ir ekologinės žemdirbystės produktus <i>Information campaigns on PDO/PGI, GTSs and organic production</i>	30	20	50	Tik vidaus rinkoje <i>Only on the internal market</i>
	–	50	50	Vidaus inkoje, kai nėra verslo pasiūlymų <i>On the internal market, in case there are no commercial offers</i>
Tyrimai, vertinimas <i>Research, assessment</i>	–	–	100	

* SGN/SKVN – „saugoma geografinė nuoroda“ / „saugomos kilmės vietos nuoroda“, GTG – „garantuotas tradicinis gaminytis“ / *PDO – protected designation of origin, PGI – protected geographical indication, GTSs – guaranteed traditional specialities.*

Esminis programų tikslas – pagerinti Europos žemės ūkio ir maisto produktų įvaizdį tarp vartotojų. Pabrėžiama [1], kad atsiranda poreikis pateikti patikimą ir išsamią informaciją apie

produktų kokybę, informaciją skleisti regioniniu, nacionaliniu ir ES lygiais, nedubliuojant komercinės informacijos.

Programų vertinimo kriterijai
Programme assessment criteria

Kriterijai / Criteria	Balai Points
Bendri programos kokybės kriterijai / Common programme quality criteria	
Programos tikslų ir priemonių suderinamumas <i>Consistency between the objectives set and the measures proposed</i>	20
Pasiūlytų veiksmų ir priemonių kokybė <i>Quality of the actions and the measures proposed</i>	20
Subjektų, kuriems taikytinos programos priemonės ir veiksmai, skaičius ir nauda Bendrijai <i>Number of the entities measures and actions to be applied and benefit to the Community</i>	10
Gebėjimų ir efektyvumo kriterijai / Competence and effectiveness criteria	
Siūlančios programą organizacijos reprezentatyvumas <i>Assurance that the proposing organisation is representative</i>	10
Programą vykdančios institucijos žmogiškieji ištekliai ir patirtis <i>Assurance that the proposed implemented body has the required human resources and experience</i>	10
Biudžeto paskirstymo pagal priemones pagrįstumas <i>Validity of funds distribution by measures</i>	10
Numatoma įgyvendinamų priemonių rizika ir ekonominė nauda <i>Supposed risk and economic benefit of the measures implemented</i>	15
Santykis tarp prašomos paramos ir pardavimų apimtys <i>Ratio between support required and sales</i>	5
Iš viso / Total	100

Pagal Komisijos reglamentą Nr. 1071/2005 programos turi būti parengtos vadovaujantis šiais principais:

- kai programos teikia keleto šalių atstovai, jie turi koordinuoti strategijas, veiklą ir pranešimus, jų tarpusavio susitarimu paskiriama viena koordinuojanti organizacija;
- programos turėtų būti daugiamečių ir turėti žymų poveikį tikslinėms rinkoms;
- pranešimai vartotojams turi būti pagrįsti objektyvia informacija apie produktų švarumą, gamybos metodus, nekenksmingumą aplinkai, nurodant

produkto savybes (pvz., jei nurodoma, kad produktas naudingas sveikatos požiūriu, turi būti gautas patvirtinimas iš kompetentingų institucijų);

- programose turi būti pateikta pagrindinė informacija, svarbi vartotojams, profesionalams ar prekybininkams.

Programos gali apimti vieną ar daugiau valstybių ES narių. Valstybėms atstovauja organizacijos, tačiau kadangi ne mažiau nei 20 proc. programos lėšų skiria šalis narė, o kai nėra verslo pasiūlymų iš ekologiškų žemdirbystės produktų ar produktų su nuorodomis SGN/SKVN, GTG sektorių – net 50 proc., valstybė privalo užtikrinti viešą ir skaidrą paraiškų

atrankos procesą. Programas gali pateikti organizacija, veikianti vienoje arba daugiau valstybių. Programų rengėjai privalo nurodyti aiškius, apibrėžtus, realiai įgyvendinamus tikslus. Jie turi atitikti Komisijos reglamente (EB) Nr. 1071/2005 pateiktas gaires, kuriose atsižvelgta į esamą skatinamų parduoti produktų būklę rinkoje ir tos rinkos perspektyvas.

Kad būtų užtikrinamas programos efektyvumas, rekomenduojama:

- siekti didinti prekės žinomumą, vertę, prestižą, skatinti dažnesnį prekės vartojimą. Efektyvumo vertinimo metodus reikia nurodyti konkrečiai, pavyzdžiui, pasirinkti F. Kotlerio formulę ir pan.;
- organizuoti mažiausiai tris (pradedant programą, jos įgyvendinimo viduryje ir ją užbaigiant ar visai pabaigus) vertinimo etapus. Rengiant programą, atliekami ir aprašomi pirminiai tyrimai (eksperimentas, testavimas, rinkos tyrimas ir pan.). Kiekviename vertinimo etape taikomi keli tyrimo metodai, nurodomas tyrimo laikas, imtis, paklaidos, tyrėjas ar vertinanti institucija ir kt.

Galimi tyrimai ir vertinimai, orientuojantis į esminius kriterijus (aiškumas ir paprastumas, galimybė vertinti, tikslų pasiekiamumas, realistiškumas, konkretūs laiko parametrai), galėtų būti:

- išankstiniai vertinimai iki programos galutinio parengimo: „fokusuotos“ grupės apklausa, fiziologinių reakcijų vertinimas, tiesioginės apklausos paštu, išsamūs interviu, skaitomumo tyrimas, bandomoji rinkotyra, komunikacijos kanalų auditorijos tyrimas, tikslinės grupės tyrimas.
- vertinimai kampanijos/programos įgyvendinimo metu: atsiminimo vertinimas, elgesio pokyčių tyrimai, apklauso-

sos, vartotojų atsargų tyrimas namuose, kt.;

- vertinimai po programos ar po pirmųjų jos įgyvendinimo metų: apklausos dėl elgesio motyvų ir/ar nuomonės pokyčių, atsiminimo testai, pardavimų apimčių pokyčių vertinimas, dviejų miestų, prekybos centrų lyginimas ir pan.

Pardavimų skatinimo programų efektyvumas vertinimas pagal:

- pardavimų apimčių pasikeitimą – planuojamą ir realų, proc.;
- vartotojų nuomonės pokyčius – planuojamus ir realius, proc.;
- rinkos dalies pokyčius – planuojamus ir realius, proc.;
- įvaizdžio pokyčius – planuojamus ir realius;
- vartotojų nuomonės palyginamąjį vertinimą pagal prekės:
 - atsiminimą,
 - žinomumą,
 - atpažinimą,
 - supratimą.

Vartotojų nuomonė taip pat vertinama pagal interesus, ketinimus, įtikinimą.

Esminis efektyvaus projekto įgyvendinimo užtikrinimo veiksnys yra detalios suplanuoti uždaviniai, kuriuos būtų galima vertinti kiekybiškai ir kokybiškai. Vertinimo strategija turi būti parengta iš anksto, dar prieš programos įgyvendinimo pradžią. Pavyzdžiui, 2003 metais buvo atliktas visoje ES 2000–2002 metais vykdytos rėmimo kampanijos, skirtos alyvuogių aliejui, vertinimas. Jį sudarė keli vertinimo ir tyrimų etapai:

- I. reprezentatyvi atsitiktinės atrankos vartotojų apklausa visose ES valstybėse, vidutiniškai po 1000 respondentų kiekvienoje valstybėje (tirtas vartotojų požiūris ir žinios apie alyvuogių aliejų);

- II. medikų apklausa, kaip jie pataria vartoti alyvuogių aliejų – 100 interviu;
- III. reklamos poveikio tyrimas – 8 ES valstybėse narėse (tirta reklamos kampanija, informacijos išiminimas, supratimas ir pan.);
- IV. kokybinis tyrimas daugiausia vertinant įvaizdį (pardavimų rėmimo priemonės, taikytos prekyboje, gastronomijoje, apklausti stambiųjų prekybos centrų vadybininkai, restoranų savininkai).

Atlikus vertinimą, buvo nustatyta, kokios įgyvendintos programos privalumai ir kokias sritis reikėtų tobulinti pakartotinai vykdant panašią programą. Privalumai ir trūkumai vertinti kiekvienoje valstybėje, kurioje buvo vykdomos priemonės. Dalis tyrimo duomenų sukaupta įvaizdžio klausimu, tema išanalizuota labai detalai. Šis vertinimas atitinka rekomenduojamą trijų etapų vertinimą.

Pagal Komisijos reglamente (EB) Nr. 1071/2005 pateikiamas gaires efektyviam programų įgyvendinimui užtikrinti turi būti sukurtas kompleksas rėmimo priemonių. Turint galvoje, kad kampanijos trunka iki trejų metų ir gali būti vykdomos keliose valstybėse, tenka spręsti jų koordinavimo klausimą. Kadangi numatomos kelios priemonės, jas reikia integruoti pasitelkiant planavimo modelį [2]. Būtent integravimo principai yra būtini, įgyvendinant stambias kampanijas.

Komisijos reglamente (EB) Nr. 1071/2005 pateikta kiekvieno sektoriaus situacijos apžvalga, nurodyti tikslai, tikslinės rinkos, pagrindiniai pranešimai ir kanalai. Ši išsami informacija skirta rengiantiems pardavimų skatinimo programų planus ir strategijas.

Pagrindinės programų klaidos. Europos Komisija kruopščiai analizuoja pateiktų pasiūlymų trūkumus, gvildena efektyvumo problemą. Per 2001–2003 metų laikotarpį Komisijai iš

viso buvo pateikta 191 programa, patvirtintos 94, iš ES biudžeto joms skirta 83 mln. eurų. Daugiausia programų 2001–2003 metais pateikta vaisių ir daržovių bei kelių produktų sektoriams – po 9. Populiariausios programos, kurių biudžetas buvo nuo 0,3 iki 1,0 mln. eurų. Aktyviausia dalyvė – Italija (24 programos). 2004 metais Komisija patvirtino 46, 2005 metais per pirmąjį šaukimo etapą – 26 programas, tarp kurių pirmą kartą ir naujųjų šalių narių – Lenkijos, Kipro, Vengrijos – programos.

Dažniausiai programos atmetamos dėl reglamentuotų reikalavimų neatitikimo, netinkamos vykdančiųjų organizacijų atrankos, pavyzdžiui, kai jos atrinktos ne konkurso būdu, orientuojamasi į komercinio ženklo rėmimą, paraišką teikiančioji organizacija neatstovauja sektoriui, parinkta tik viena priemonė.

Komisija taip pat numatė, kad reikėtų visos Bendrijos mastu siekti efektyvesnio programų įgyvendinimo, tolygiau paskirstyti biudžetą tarp sektorių. Siekiama, kad programos nesidubliuotų, t. y. būtų kuo mažiau programų, kurių tikslas – skatinti tų pačių produktų pardavimą, jų skatinimo veiksmai, tos pačios rinkos.

Šios visuomenės informavimo ir pardavimų skatinimo programos Lietuvai yra puiki galimybė sėkmingiau konkuruoti ES maisto produktų rinkoje. Kadangi finansavimą skiria Bendrija – 50 proc., valstybė narė – 20 proc., paraišką pateikusi organizacija – 30 proc., šios programos yra puikus verslo ir valdžios sektorių persipynimo pavyzdys. Ir valstybė narė, ir Komisija vykdo programų priežiūrą, kaupia duomenis apie ekonominę naudą, ieško būdų didinti efektyvumą. Reikalaujama derinti daugybę priemonių ir kanalų – rekomenduojami ryšiai su visuomene, renginių vadyba, reklama ir kita.

Bendras aptartųjų programų bruožas – integruoto požiūrio įtvirtinamas tokiu būdu, kai pirmiausia numatomas vertinimo planas ar strategija,

užtikrinanti duomenų kaupimą ir galimybę tobulinti veiklą ateityje, o visa veikla yra strategiškai planuojama, taigi plinta integruotos komunikacijos planavimo modelis, kuris yra sudėtingesnis ir detalesnis nei vien marketingo komunikacijos disciplinų ir rėmimo elementų derinimas.

Paraiškos dėl žemės ūkio ir maisto produktams skirtų pardavimo skatinimo veiksmų rėmimo kasmet teikiamos Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūrai iki lapkričio 30 d., Europos Komisijai – iki vasario 15 d. Paraišką paramai gauti teikia šalies narės asociacijos arba kitos organizacijos, vienijančios kurio nors sektoriaus ar kelių iš jų prekybininkus, gamintojus.

Literatūra

1. Europos Komisijos 2005 m. liepos 1 d. reglamentas (EB) Nr. 1071/2005, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 2826/2000 dėl žemės ūkio produktams skirtų informavimo ir skatinimo veiksmų vidaus rinkoje taikymo taisykles.
2. Duncan, Tom. *Principles of Advertising and IMC*. 2nd edition. University of Colorado-Boulder, 2005.
3. Report to the European Parliament and the Council on the application of Council Regulation (EC) No. 2826/2000 on information and promotion actions for agricultural products on the internal market. 5 April 2004.

Summary

This study investigates Lithuania's possibility to gain EU support under the programmes for sales promotion of agricultural products on the internal market. The aim of this study to discuss selected objectives that are as follows: to analyse information about EU support programmes for sales promotion of agricultural products, to investigate experiences of other countries in this field, to study effectiveness assessment of the prepared measures; to introduce suggestions in the field of integrated marketing communication (IMC) implementation.

Lithuania, as other member countries, may apply for EU support and submit proposals and programmes under a Council Regulation on information and promotion actions for agricultural products on the internal market. The main problems are that Lithuania has no experience in the field of preparing such programmes, and how to assess effectiveness of such promotional activities. In sum, a strategy for programmes evaluation and monitoring should be created. The assessment should be done on every programme stage: preparation, implementation of the measures proposed, after the programme is complete. It would be purposive to set criteria for assessment of programmes in more detailed manner. Especially it would be important to explain the rules of effectiveness assessment for potential participants. The implication is that Lithuania's promotional programmes should be excellent from the very beginning and implementation of IMC, which is the mostly effective strategy for the presentation of new products and strengthening of marketing positions. IMC as a planning model would be useful for promotion of Lithuanian food products.

POKYČIAI CUKRAUS RINKOJE CHANGES IN THE SUGAR MARKET

Viktoras Vaikutis

Straipsnyje apžvelgiama situacija ES cukraus rinkoje, jos pokyčiai 2005–2010 metais, Lietuvos cukraus ūkio vieta besikeičiančiame ES cukraus sektoriuje.

Pasaulinėje cukraus rinkoje aštrėja konkurencija tarp šalių, jų grupių ir net žemynų. Dėl to ES cukraus rinkoje numatomi pokyčiai. Dabartinio cukraus režimo nuostatos galios iki 2006 m. birželio 30 d., o vėliau numatoma sumažinti cukraus importo muitus, labiau liberalizuoti prekybą cukrumi, atsižvelgiant į Pasaulinės prekybos organizacijos reikalavimus, atsakyti protekcionizmo. Naujasis cukraus režimas bus įgyvendinamas, kai padidės pigesnio cukranendrių cukraus importas iš Ramiojo vandenyno, Karibų jūros baseino ir Afrikos šalių.

Lietuvos rinkoje kasmet parduodama 91–100 tūkst. t cukraus. Esant vidutiniam cukrinių runkelių cukringumui (17,18–17,82 proc.), metinei cukraus kvotai (103 tūkst. t) įvykdyti reikėtų 770–780 tūkst. t cukrinių runkelių, kuriuos būtų galima užauginti maždaug 20 tūkst. ha plote. Didėjant cukrinių runkelių derlingumui, gerėjant jų kokybiniais rodikliams, kvotinio cukraus gamybai cukrinių runkelių pasėlių plotai turėtų dar mažėti. 2004 metais vidutinis cukrinių runkelių derlingumas šalyje buvo 38,8 t/ha, žemės ūkio bendrovėse – 43,4 t/ha, kai kuriose iš jų – net 52 t/ha.

2004 metais cukriniai runkeliai buvo auginami 23,3 tūkst. ha plote (nors kvotiniam cukrui pagaminti reikėjo 19,9 tūkst. ha). 62 proc. cukrinių runkelių buvo supirkta iš ūkininkų, 38 proc. – iš bendrovių.

Cukrinių runkelių augintojų pajamos 2001 metais sudarė 143,8 mln. Lt, 2002-aisiais – 158,6 mln. Lt, 2003 metais – 120,8 mln. Lt, 2004-aisiais – 134,1 mln. Lt. Tai vieni pelningiausių žemės ūkio augalų.

Lietuvoje, kaip ir kitose ES šalyse, yra reglamentuota bazinio cukringumo (16 proc.) cukrinių runkelių kaina, mokami priedai už geresnės kokybės cukrinius runkelius. 2004 metais vidutinė cukrinių runkelių (kvotinių ir nekvotinių) supirkimo kaina buvo 148 Lt/t.

ES, vertinant cukraus sektoriaus efektyvumą, priimta skaičiuoti, kiek pagaminama cukraus iš hektaro cukrinių runkelių. Šis rodiklis atspindi ir pirminės gamybos – cukrinių runkelių auginimo, ir cukraus fabrikų (cukraus išgavimo iš žaliavos) veiklą. Šalyje, skaičiuojant vidutiniškai hektarui cukrinių runkelių pasėlių, 2003 metais buvo pagaminta 5,10 t, 2004 m. – 5,67 t cukraus. Šis rodiklis nuo 2000 metų nuolat gerėja ir yra palyginti aukštas tarp šioje gamtinėje zonoje esančių valstybių. Prancūzijoje baltojo cukraus pagaminama vidutiniškai 11,84 t/ha, Nyderlanduose – 11,09 t/ha, Jungtinėje Karalystėje – 10,40 t/ha, Čekijoje – 7,40 t/ha, Lenkijoje – 6,35 t/ha ir t. t. Taip yra dėl nevienodos trukmės cukrinių runkelių vegetacijos periodo, skirtingo agrotechnikos ir fabrikų modernizavimo lygio. Vakarų Europos šalyse cukrinių runkelių vegetacijos periodas trunka 160–220 dienų, o Lietuvoje – 136 dienas.

Įstojus į ES, buvo panaikintas cukraus akcizas, pakito cukrinių runkelių kainos struktūra. Buvęs cukraus akcizas įskaičiuotas į baltojo

cukraus kainą. Dėl to padidėjo iš fabriku parduodamo cukraus kaina.

2004 metų balandžio mėnesį vidutinė fabriku baltjo cukraus kaina buvo 1564,79 Lt/t, o gegužę – 2605,75 Lt/t. 2005 metų sausio–liepos mėnesiais kaina mažėjo: sausį buvo 2506,67 Lt/t, birželį – 2255,26 Lt/t, liepą – 2191,99 Lt/t.

2005 metų sausio–liepos mėnesiais cukraus vidutinės mažmeninės kainos Lietuvoje ir Latvijoje nedaug skyrėsi, o Estijoje buvo 8,5–13,8 proc. didesnės nei Lietuvoje. Iš trijų Baltijos valstybių cukrus brangiausias Estijoje, o pigiausias Lietuvoje.

ES cukraus sektorių ir toliau numatoma iš dalies reguliuoti. Reformuojant cukraus sektorių ir siekiant piginti cukraus gamybą, Europos Komisija siūlo sumažinti vienos tonos cukrinių runkelių supirkimo kainą. Cukraus savikainoje cukrinių runkelių supirkimo išlaidos (įskaitant jų atvežimą į fabriką) įvairiose ES valstybėse sudaro 60–66 proc. visų gamybos sąnaudų, likusi dalis tenka perdirbimui.

Europos Komisija, siekdama atpiginti cukraus gamybą, siūlo mažinti minimalią cukrinių runkelių supirkimo kainą: 2006 metais – iki 113,25 Lt/t (38,86 euro/t), o 2007–2010 laikotarpiu – iki 86,49 Lt/t (25,05 euro/t).

Skaičiavimai rodo, kad Lietuvoje mokant už produkciją ES numatomą kainą ir turint omenyje 2004 metų derlingumą, cukringumą, cukraus išeią ir kvotiniam cukrui pagaminti reikalingą bendrąjį runkelių kiekį, augintojų pajamos už šią produkciją 2006 metais sumažėtų nuo 124,37 mln. Lt iki 87,5 mln. Lt, o vėliau (2007–2010 m.) – 66,9 mln. Lt, t. y. būtų mažesnės atitinkamai 27,6 mln. Lt ir po 54,4 mln. Lt kiekvienais metais.

Europos Komisija numato tiesiogiai cukrinių runkelių augintojams kompensuoti 60 proc. prarastų pajamų. Todėl vietoje 87,5 mln. Lt būtų gauta 109,7 mln. Lt, o vietoje 66,9 mln. Lt

– 99,5 mln. Lt. Faktiškai būtų prarasta, palyginti su 2004 metais, atitinkamai 14,8 mln. Lt ir 25,0 mln. Lt. Tačiau šių augalų auginimas ir toliau būtų pelningas. Skaičiuojant hektarui cukrinių runkelių pasėlių, pajamos su kompensacija 2006 metais – 5456 Lt, 2007–2010 metais – 5067 Lt. Jei auginimo išlaidos nesikeis, palyginti su 2004 metais, būtų galima gauti 1260 Lt ir 822 Lt pelno iš hektaro, rentabilumas būtų 36,5 proc. ir 23,8 proc. Tačiau tai tik teorinė prielaida. Faktiškai didės išlaidos darbo užmokesčiui, kurui ir t. t. Tai padidins cukrinių runkelių auginimo išlaidas. Todėl reikia ieškoti būdų, kaip mažinti išlaidas, didinti veiklos efektyvumą.

Siūlomi ES cukraus sektoriaus reformos variantai, skatinantys cukraus fabriku pasitraukimą iš rinkos, nėra palankūs Lietuvos cukrinių runkelių augintojams. Pavyzdžiui, pirmaisiais reformos metais siūloma mokėti už kvotinio cukraus toną 730 eurų (2520,54 Lt) restruktūrizavimo išmokų už fabriku pasitraukimą iš gamybos, antraisiais – 625 eurus (2158 Lt), trečiaisiais – 520 eurų (1795,46 Lt), ketvirtaisiais – 420 eurų (1450,18 Lt). Daliai Lietuvoje veikiančių fabriku savininkų priklauso cukraus fabriku ir kitose ES šalyse, todėl, gavę kompensaciją, jie galės Lietuvoje be nuostolio nutraukti gamybą ir ją plėtoti kitur.

Cukrinių runkelių augintojų ir cukraus fabriku veikla yra susijusi, todėl efektyviai auginantys cukrinius runkelius ūkio subjektai gali likti be savo išaugintos produkcijos pirkėjų.

Apibendrinant tenka pažymėti, kad Lietuvos cukrinių runkelių augintojai išaugina daugiau žaliavos cukraus gamybai, negu reikėtų ES nustatyta kvotai įvykdyti. Cukriniai runkeliai yra vieni pajamingiausių ir pelningiausių našiose žemėse auginamų žemės ūkio augalų. Didėjant cukrinių runkelių derlingumui, gerėjant jų kokybei, kvotinio cukraus gamybai pasė-

lių plotai turėtų mažėti. Reformuojant ES cukraus sektorių ir sumažinus cukrinių runkelių supirkimo kainą, Lietuvoje šis verslas daugeliui žemdirbių liktų pelningas.

Literatūra

1. Lietuvos žemės ūkis ir kaimo plėtra 2004. – V.: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2005.
2. Commission of the European Communities. Proposal for a Council Regulation establishing a temporary scheme for the sugar industry in the European Community and amending Regulation (EC) No. 1258/1999 on the financing of the common agricultural policy. – Brussels, 22 June 2005.
3. Commission of the European Communities. Proposal for a Council Regulation on the common organisation of the markets in the sugar sector. – Brussels, 22 June 2005.
4. www.cukriniairunkeliai.lt.

Summary

The paper deals with would-be changes in the sugar sector and their impact on farmers income from sugar beet. Lithuania with the EU negotiated the 103,01 thou. t quota A for production of white sugar from sugar beet. To produce such amount of sugar it is necessary to process 770–780 thou. t of sugar beet (at the average sugar content of the last four years). Therefore, if root yield is 38–40 tons per hectare, 20 thou. hectares of sugar beet should be harvested. Sugar beets are among agricultural crops, income from which are substantial and their cultivation is profitable. Although the would-be EU sugar reform in 2006–2010 decreases farmers income, sugar beet cultivation will remain a profitable business.

SANTRUMPOS

ABBREVIATIONS

AB	– akcinė bendrovė
BŽŪP	– bendroji žemės ūkio politika
ES	– Europos Sąjunga
FAO	– Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacija
GTG	– garantuotas tradicinis gaminys
IĮ	– individualioji įmonė
JAV	– Jungtinės Amerikos Valstijos
KB	– kooperatinė bendrovė
KN	– kombinuotoji nomenklatūra
LAEI	– Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas
LEZ	– laisvoji ekonominė zona
LRV	– Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LŽŪMPRRA	– Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra
MVĮ	– mažos ir vidutinės įmonės
NVS	– Nepriklausomų valstybių sandrauga
PVM	– pridėtinės vertės mokestis
SAPARD	– Specialioji žemės ūkio ir kaimo plėtros programa
SGN	– saugoma geografinė nuoroda
SKVN	– saugomos kilmės vietos nuoroda
SVV	– smulkus ir vidutinis verslas
UAB	– uždaroji akcinė bendrovė
ŽŪB	– žemės ūkio bendrovė
ŽŪIKVC	– Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
ŽŪK	– žemės ūkio kooperatyvas
ŽŪM	– Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
ŽŪMPRIS	– Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema
ŽŪPGF	– Žemės ūkio paskolų garantijų fondas

ŽUVŲ IR JŲ PRODUKTŲ UŽSIENIO PREKYBA
FOREIGN TRADE OF FISH AND FISH PRODUCTS

1.1 lentelė / Table 1.1

Kai kurių žuvų ir jų produktų eksportas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Exports of selected fish and fish products in the first half-year 2005

KN kodas CN code	Produktai Products	Sausis January		Vasaris February		Kovas March		Balandis April		Gegužė May		Birželis June		Kiekis, iš viso Quantity, total, t	Vidutinė kaina Average price, Lt/kg
		kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg		
0302	Šviežios arba šaldytos žuvis / <i>Fish, fresh or chilled</i>	825,5	0,54	1107,3	0,24	2094,4	0,18	1297,2	0,15	449,2	0,36	16,57	2,32	5790,1	0,26
0303	Užšaldytos žuvis, išskyrus žuvų filė / <i>Fish, frozen, fish filets excl.</i>	2236,2	1,85	2982,6	1,78	2817,6	1,88	2574,9	2,23	2489,1	3,14	1747,2	2,44	14847,6	2,19
0304	Žuvų filė, šviežia, šaldyta arba užšaldyta / <i>Fish filets, fresh, chilled or frozen</i>	1193,0	12,38	1431,5	9,36	1046,4	10,08	1050,7	10,97	919,5	10,49	825,5	11,91	6466,5	10,78
0305	Žuvis, vytintos, sūdytos, rūkytos / <i>Fish, dried, salted, smoked</i>	184,2	7,25	104,8	9,28	146,6	8,44	143,5	9,5	104,6	9,34	74,9	10,63	758,5	8,81
1604	Gaminiai arba konservai iš žuvų; ikrai ir ikrų pakaitalai / <i>Prepared or preserved fish; caviar or caviar substitutes</i>	2424,9	6,70	2338,8	7,02	2772,6	6,80	2384,9	6,69	2697,7	6,72	2580,9	7,04	15199,9	6,83

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Kai kurių žuvų ir jų produktų importas 2005 metų I-ąjį pusmetį
Imports of selected fish and fish products in the first half-year 2005

KN kodas CN code	Produktai Products	Sausis January		Vasaris February		Kovas March		Balandis April		Gegužė May		Birželis June		Kiekis, iš viso Quantity, total, t	Vidutinė kaina Average price, Lt/kg
		kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg	kiekis quan- tity, t	kaina price, Lt/kg		
0302	Šviežios arba šaldytos žuvys / <i>Fish, fresh or chilled</i>	687,2	5,38	1080,4	4,54	402,4	8,33	645,1	5,82	612,1	5,82	310,2	7,34	3737,4	5,76
0303	Užšaldytos žuvys, išskyrus žuvų filė / <i>Fish, frozen, fish fillets excl.</i>	2567,8	5,44	1583,3	3,72	4022,3	3,01	2982,5	3,44	2499,2	5,31	2060,4	3,85	15715,6	4,04
0304	Žuvų filė, šviežia, šaldyta arba užšaldyta / <i>Fish fillets, fresh, chilled or frozen</i>	1388,3	5,70	2041,7	4,53	2511,7	4,81	1803,3	5,58	2198,6	5,42	2461,0	5,76	12404,5	5,27
0305	Žuvys, vytintos, sūdytos, rūkytos / <i>Fish, dried, salted, smoked</i>	200,2	4,38	150,9	4,32	173,0	4,44	160,0	4,37	208,5	4,55	51,6	7,30	944,1	4,58
1604	Gaminiai arba konservai iš žuvų; ikrai ir ikrų pakaitalai / <i>Prepared or preserved fish; caviar or caviar substitutes</i>	358,3	4,67	470,1	4,74	686,0	4,93	685,6	4,26	687,2	4,58	518,0	4,43	3405,2	4,60

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ UŽSIENIO PREKYBA
FOREIGN TRADE OF AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS IN LITHUANIA

2.1 lentelė / Table 2.1

Užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt
Foreign trade of agricultural and food products in the 1st half-year 2004 and 2005, mill. Lt

KN kodas CN code	Produktai / Products	2004		2005	
		eksportas exports	importas imports	eksportas exports	importas imports
01	Gyvi gyvūnai	21,2	8,0	34,9	19,7
02	Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai	27,3	87,6	102,9	124,0
03	Žuvis ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	69,8	111,9	115,6	163,4
04	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	320,3	22,0	358,8	55,3
05	Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje	3,2	30,8	5,1	39,3
06	Augantys medžiai ir kiti augalai; svogūnėliai, šaknys ir kitos panašios augalų dalys; skintos gėlės ir dekoratyviniai žalumynai	1,3	18,3	4,1	22,4
07	Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai	24,9	56,4	33,6	78,2
08	Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos	31,1	136,9	68,7	179,8
09	Kava, arbata, matė ir prieskoniai	10,9	58,4	13,2	65,0
10	Javai	135,5	39,2	148,6	28,0
11	Malybos produkcija; salyklos; krakmolai; inulinas; kviečių glitimas	16,6	32,2	21,1	23,3
12	Aliejinių kultūrų sėklos ir vaisiai; įvairūs grūdai, sėklos ir vaisiai; augalai, naudojami pramonėje ir medicinoje; šiaudai ir pašarai	27,9	42,2	64,2	51,0
13	Šelakas; lipai, dervos ir kiti augalų syvai bei ekstraktai	0,4	3,4	0,7	5,9

KN kodas CN code	Produktai / Products	2004		2005	
		eksportas exports	importas imports	eksportas exports	importas imports
14	Augalinės pynimo medžiagos; augaliniai produktai, nenurodyti kitoje vietoje	0,2	0,3	0,1	0,3
15	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	19,4	94,9	34,7	100,2
16	Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių, moliuskų arba kitų vandens bestuburių	80,0	23,0	118,6	38,2
17	Cukrūs ir konditerijos gaminiai iš cukraus	54,6	68,4	73,7	75,2
18	Kakava ir gaminiai iš kakavos	43,4	36,3	28,7	39,4
19	Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno; miltiniai konditerijos gaminiai	21,1	43,3	38,7	58,2
20	Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai	22,2	57,5	28,0	75,2
21	Įvairūs maisto produktai	36,9	124,0	64,9	138,8
22	Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	22,6	102,7	34,2	121,0
23	Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	197,7	92,1	181,5	83,5
24	Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	50,6	40,9	112,2	67,4
Iš viso / Total		1238,9	1330,8	1686,8	1652,5

Užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais su ES ir trečiosiomis šalimis
2004 ir 2005 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt
Foreign trade of agricultural and food products with EU and third countries
in the 1st half-year 2004 and 2005, mill. Lt

KN kodas CN code	ES / EU				Trečiosios šalys / Third countries			
	2004		2005		2004		2005	
	eksportas exports	importas imports	eksportas exports	importas imports	eksportas exports	importas imports	eksportas exports	importas imports
01	12,8	7,9	30,5	19,6	8,4	0,1	4,4	0,1
02	26,3	87,6	74,0	124,0	1,0	0,0	28,9	0,1
03	56,5	38,1	86,0	57,8	13,2	73,8	29,6	105,6
04	200,1	21,9	250,7	51,4	120,2	0,1	108,1	3,9
05	3,0	28,5	4,3	35,2	0,2	2,3	0,8	4,1
06	1,1	18,2	2,2	22,3	0,2	0,1	1,9	0,1
07	20,6	53,9	23,5	70,9	4,3	2,5	10,1	7,3
08	23,5	87,0	51,1	106,6	7,6	49,9	17,6	73,2
09	9,0	52,5	10,5	59,4	1,8	5,9	2,7	5,6
10	14,5	22,9	89,7	26,1	121,0	16,3	58,9	1,9
11	4,0	27,4	15,4	22,6	12,5	4,9	5,8	0,7
12	23,2	32,5	55,9	39,9	4,7	9,7	8,4	11,0
13	0,2	3,0	0,4	4,7	0,3	0,3	0,3	1,3
14	0,2	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0
15	14,8	74,4	28,0	84,2	4,6	20,4	6,7	16,0
16	65,8	21,7	101,1	36,8	14,2	1,4	17,4	1,4
17	32,0	57,7	30,8	59,1	22,6	10,7	42,9	16,0
18	22,8	32,2	21,6	31,6	20,5	4,1	7,1	7,9
19	13,4	38,0	26,0	52,8	7,6	5,4	12,7	5,4
20	18,3	51,2	17,9	66,3	3,9	6,3	10,1	8,9
21	30,6	108,7	49,7	119,9	6,2	15,3	15,3	18,9
22	18,8	91,1	31,5	105,8	2,4	11,5	2,7	15,1
23	138,3	77,2	123,9	72,1	59,4	15,0	57,6	11,4
24	50,4	36,2	103,4	37,8	0,2	4,7	8,9	29,6
Iš viso / Total	800,3	1070,1	1228,0	1307,0	437,1	260,7	458,8	345,5

RINKOTYRA. Žemės ūkio ir maisto produktai. – Nr. 3 (29). – Vilnius: LAEI, 2005. – 114 p.:
ilustr., lent. – Santr. angl.

Atsakingas už leidinį A. Kuodys
Redaktorė ir korektorė V. Šilaikienė
Tekstą į anglų k. vertė V. Girgždienė
Maketavo D. Taločkaitė
Viršelio dizainerė D. Taločkaitė

2005 10 13. 7 sp. l. Užsakymas Nr.
Leido Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas,
V. Kudirkos g. 18, LT-03105 Vilnius
Spausdino UAB „Valdo leidykla“
Gedimino g. 34/2, LT-20131 Ukmergė

Kaina sutartinė